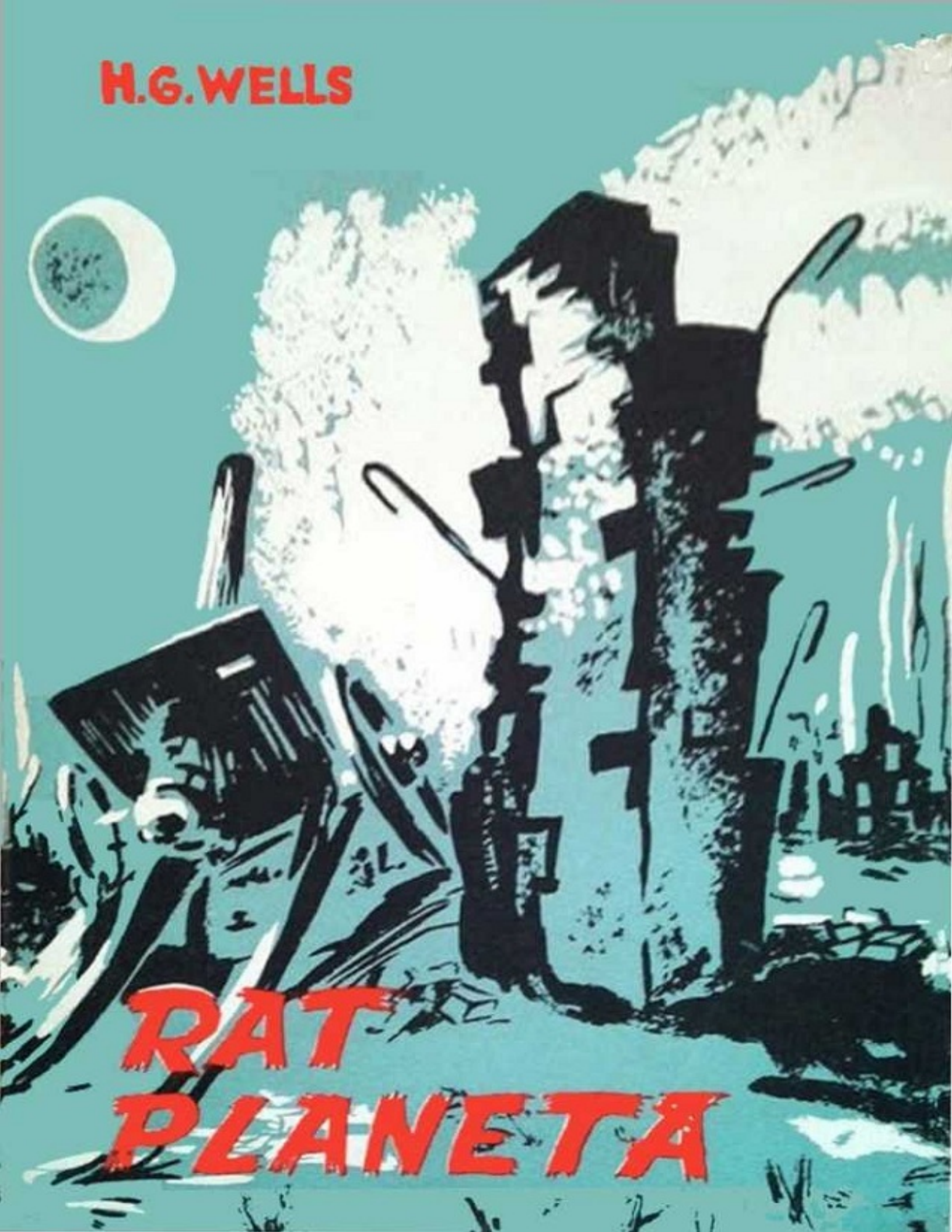

H.G. WELLS

**RAT
PLANETA**

H.G. WELLS

RAT PLANETA

Prevod:
Albin Vilhor

Naslov originala

Herbert George Wells

THE WAR OF THE WORLDS

KNJIGA I
MARSOVCI DOLAZE

GLAVA 1

UOČI RATA

Niko ne bi verovao, u toku poslednjih godina devetnaestog veka, da ovaj svet pažljivo i oštro promatraju bića čija je inteligencija veća od čovečje, ali koja su isto tako smrtna kao i čovek, da su ljudi, dok su se bavili svojim raznim poslovima, bili ispitivani i proučavani gotovo isto tako pažljivo kao što čovek posmatra kroz mikroskop ona prolazna bića koja se gomilaju i množe u kapi vode. Ljudi su se, beskrajno zadovoljni kretali po ovoj planeti, baveći se svojim običnim svakodnevnim poslovima, mirni i uvereni u svoju vlast nad materijom. Verovatno da i infuzorije pod mikroskopom rade isto. Niko nije ni pomišljao na starije sveteve u prostoru kao na nešto odakle bi mogla doći opasnost za čoveka, a ako je mislio na njih, činio je to samo zato da bi svaku pomisao da postoji život na njima odbacio kao nemoguću ili neverovatnu. Zanimljivo je setiti se nekih navika mišljenja u tim prošlim danima, ljudi, koji su živeli na ovoj planeti, mislili su da bi na Marsu mogli živeti drugi ljudi, bića koja su možda niža od njih samih i koja bi bila spremna da toplo pozdrave svaki pokušaj da se sa njima dođe u vezu. Ali su, preko ogromnog prostora, veliki hladni i nesimpatični razumi, koji su prema našim razumima u istom odnosu kao što su naše duhovne sposobnosti prema duhovnim sposobnostima životinja koje izumiru, posmatrali ovu zemlju pogledima punim zavisti; oni su polako ali sigurno krojili svoje planove protiv nas. I na početku dvadesetog veka došlo je veliko razočaranje.

Planeta Mars — mislim da nije potrebno potsećati čitaoca — okreće se oko Sunca na prosečnom rastojanju od 140.000.000 milja. Svetlost i toplota, koje ova planeta prima od Sunca, jedva da iznose polovinu svetlosti i toplote koje prima Zemlja. Mars, ako je nebulama pretpostavka tačna, mora biti

stariji od našega sveta i život je na njemu morao otpočeti pre, nego što je naša Zemlja očvrsla. Baš radi toga što zapremine te planete iznosi jedva jednu sedminu zapremine Zemlje, ona se brže ohladila do one temperature pri kojoj je mogao da počne život. Mars ima i vazduh, i vodu, i sve što je potrebno za održavanje života.

Ali je čovek toliko ništavan i toliko zaslepljen svojom ništavnošću da nijednom piscu sve do kraja devetnaestog veka, nije padalo na pamet da se tamo mogao razviti razuman život, koji bi bio daleko iznad onog stupnja, ili barem na istom stupnju, na kome se nalazi život na Zemlji. Niko nije ni uviđao da je Mars stariji od Zemlje, da ima jedva četvrtinu njene površine, da je udaljeniji od Sunca, te zbog toga svega ne samo da je dalje od početka života, već je bliži njegovom kraju.

Vekovno hlađenje, koje jednog dana mora da zadesi i našu planetu, već je odavno počelo na našoj susednoj planeti. Fizičko stanje te planete još uvek je u velikoj meri obavijeno tajnom, ali se zna da je u podne čak u ekvatorskom predelu Marsa, temperatura približno jednaka temperaturi kod nas za vreme najsurovije zime. Vazduh je razređeniji od našega, a okeani su se skupili tako da pokrivaju samo trećinu njegove celokupne površine. Oko polova njegovih skupljaju se velike ledene mase i tope se u određenim godišnjim dobima, te povremeno preplavljaju umerenije pojaseve planete. Ovo krajnje stanje izumiranja, koje je još uvek neverovatno daleko za nas, postalo je za stanovnike Marsa problem sadašnjice. Ta neposredna nevolja izoštrila je njihov razum, povećala njihove moći, a njihova srca učinila neosetljivim. I posmatrajući tako kroz prostor pomoću instrumenata i razumom o kome nismo ni sanjali, oni vide u, neposrednoj blizini na rastojanju od samo 35,000.000 milja zvezdu danicu nade, našu topliju planetu, sa zelenom vegetacijom i sivim vodama, sa oblačnom atmosferom koja govori da postoji plodna zemlja, i kroz pramene oblaka vide se prostrana naseljena zemlja i uzana mora, po kojima vrve brodovi.

A mi ljudi, bića koja žive na ovoj zemlji, moramo im izgledati isto toliko strani i neznatni kao što nama izgledaju majmuni i lemuri. Razum čoveka nam kazuje već da je život neprekidna borba za opstanak, i izgleda da to mišljenje imaju i razumna bića na Marsu. Njihov svet se već uveliko ohladio, a naš svet je još uvek pun života, ali je nastanjen samo onim što oni smatraju nižim stvorenjima. Ratni pohod na Zemlju je jedini izlaz iz opasnosti koja kod njih

prelazi s kolena na koleno.

A pre nego što stanovnike ove planete suviše oštro osudimo, moramo se setiti kakva smo bezobzirna i potpuna uništenja mi sami izvršili, ne samo prema životinjama, kao na primer prema bizonu ili dodo ptici kojih više nema, nego i prema samim nižim ljudskim rasama. Tasmanci zbrisani £U, i pored toga što su slični ljudima, potpuno sa lica zemlje u ratu istrebljenja koji su vodili doseljenici iz Evrope, i to u roku od pedeset godina. Zar smo mi takvi branioci milosrđa da bismo se mogli žaliti kad bi Marsovci ratovali na isti način?

Marsovci su, izgleda, proračunali svoj pohod na Zemlju sa zapanjujućom tačnošću — njihovo matematičko znanje očigledno daleko prevazilazi naše — i sve svoje pripreme izvršili savršeno složno. Da su nam instrumenti to dozvolili, mi bismo primetili opasnost koja nam se spremala, još u toku devetnaestog veka. Naučnici, kao Skjapareli, posmatrali su crvenu planetu — uzgred budi rečeno, neobično je da su ljudi vekovima smatrali Mars planetom rata — ali nisu mogli da razjasne izvesne pojave koje su se naizmenično javljale, ma da su ih tako dobro zabeležili u svojim mapama. Mora da su se Marsovci za sve to vreme pripremali.

Za vreme planetarne opozicije 1894 godine, primećena je jaka svetlost na osvetljenoj strani Marsa, najpre na Opservatoriji Lik, zatim je to video Peroten iz Nice, pa onda i drugi posmatrači. Čitaoci u Engleskoj su prvi put čitali o tome u časopisu »Priroda« od 2 avgusta te godine. Ja sam sklon mišljenju da je tu svetlost izazvalo livenje ogromnog topa, u ogromnoj provaliji na Marsu, odakle su ispaljivani topovski hici na nas. Čudnovate pojave, do sada još neobjašnjive, primećene su nedaleko od toga mesta za vreme sledećih dveju planetarnih opozicija.

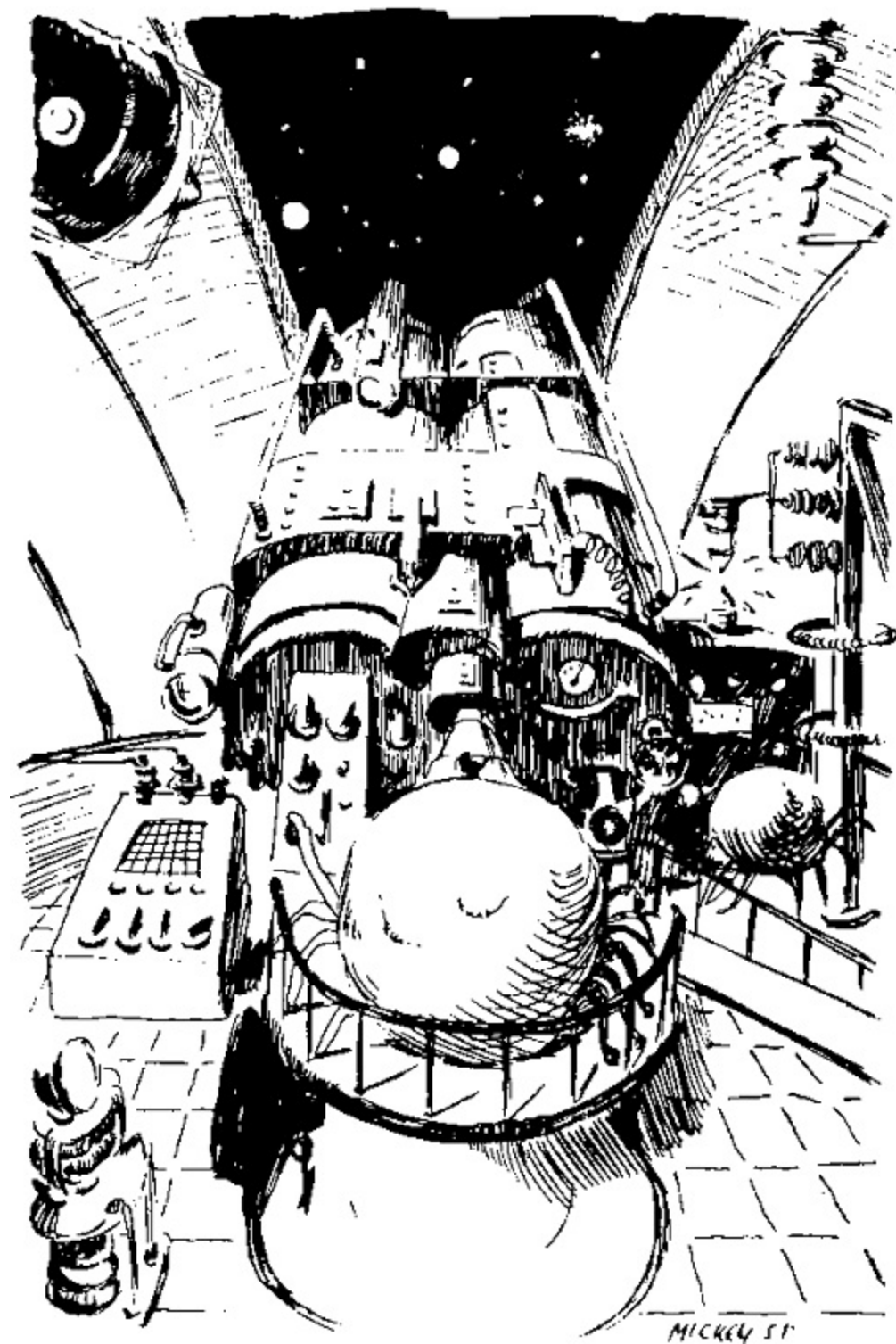
Napad na nas počeo je pred šest godina. Kada se Mars približavao opoziciji, astronom Lavel sa ostrva Jave iznenadio je sav astronomski svet duhovitim zapažanjem da je na planeti Marsu moralo doći do velike eksplozije usijanih gasova. To se desilo oko ponoći dvanaestog avgusta, i spektroskop, koji je on smesta upotrebio, pokazao je masu usijanog gasa, uglavnom vodoinika, kako se kreće ogromnom brzinom prema našoj zemlji. Ovaj mlaz vatre postao je nevidljiv oko dvanaest i četvrt. Astronom ga je uporedio sa ogromnim plamenom, koji je izbačen odjednom i svom silom iz planete, »kao što usijani gasovi izlaze iz topa«.

Ova se rečenica pokazala kao neobično tačna. Ali sutradan još ništa nije bilo u novinama o tom događaju, osim jedne male vesti u listu »Dejli Telegraf«, i svet i dalje nije ništa znao o najtežim opasnostima koje su ikada zapretile ljudskoj rasi. Ni ja ne bih ništa saznao o toj erupciji da nisam sreo poznatog astronoma Ogilvija u Oteršou. On je bio neverovatno uzbuđen kad je saznao za tu vest i u svojoj uzrujanosti pozvao me je da s njim zajedno provedem tu noć u ispitivanju crvene planete.

I pored svega što se otada dogodilo, još uvek se vrlo tačno sećam svega što se te noći zbilo. Crna i tiha opservatorija, pokrivena svetiljka koja je bacala slabu svetlost na pod u uglu, neprekidno kucanje sata na teleskopu, mali prorez na krovu — duguljasta dubina, posuta zvezdama. Ogilvi je hodao; nisam ga video, ali sam ga čuo. Gledali smo kroz teleskop i videli zatvorenoplavi krug i malu okruglu planetu kako pliva u njemu. Planeta je izgledala tako mala, tako sjajna i sićušna a bila je vrlo malo spljoštena tako da nije izgledala potpuno okrugla. Ali je bila tako mala, tako srebrno topla — glava od čiode obasjana svetlošću! Izgledalo je kao da dršće, ali se ustvari tresao teleskop zbog mehanizma sata koji je održavao planetu u našem polju vida.

Dok sam posmatrao, činilo mi se kao da se planeta povećava i smanjuje, da se približuje i da se udaljuje, ali to je bilo jednostavno zbog toga što su mi oči bile umorne. Ona je bila četrdeset miliona milja udajjena od nas — više od četrdeset miliona milja praznog prostora. Malo ljudi shvata neizmernost praznog prostora u kome pliva prašina svemira.

Nedaleko od planete, sećam se, bile su u samom polju tri slabe svetle tačke, tri teleskopske zvezde beskrajno udaljene, a svuda oko njih bio je neizmerni mrak praznog prostora. Vi svi znate kakav je mrak hladne zvezdane noći. A u teleskopu on izgleda još mnogo dublji. I nevidljiva za mene, pošto je bila tako daleko i tako malena, približujući se svakog minuta za nekoliko hiljada milja, leteći brzo i neprestano prema meni kroz ovo neverovatno rastojanje, dolazila je Stvar koju su nam slali s Marsa, Stvar koja će doneti toliko borbe i nesreće i smrti na Zemlju. Ni sanjao nisam o tome onda kad sam posmatrao; niko na Zemlji nije ni mislio o tome projektilu koji se nepogrešivo približavao.

Te noći se opet dogodila jedna eksplozija gasa na udaljenoj planeti. Ja sam je video. Crvenkast plamen na samoj ivici, jedva vidljivo ispuščenje na površini, baš onda kad je hronometar izbio dvanaest. Smesta sam to rekao Ogilviju i on je seo na moje mesto. Noć je bila topla i ja sam bio žedan; pošao sam, protežući noge leno i pipajući da nađem put u pomrčini, ka

malom stolu gde je stojao sifon sode dok je Ogilvi uzviknuo kad je primetio oblak gasa koji je dolazio k nama.

Te noći krenuo je drugi nevidljivi projektil s Marsa na put prema našoj zemlji, nekako za sekundu ranije od dvadeset četiri časa posle prvog projektila. Sećam se kako sam sedeo na stolu, u pomrčini, i kako su mi zelene i crvene mrlje igrale pred očima. Hteo sam da pušim pored svetlosti, ne sluteći šta znači onaj neznatni sjaj koji sam video i sve ono što će mi on odmah doneti. Ogilvi je posmatrao do jednog sata, zatim je prestao. Zapalili smo svetiljku i pošli njegovoj kući. Dole u pomrčini ležali su Oteršo i Čertsi, a stotine njihovih stanovnika mirno su spavali.

Ogilvi je te noći mnogo razmišljao o prilikama na Marsu i ismevao je običnu misao da na Marsu ima stanovnika koji nam šalju nekakve znake. On je mislio da možda meteoriti padaju kao snažan pljusak na planetu, ili da se dešava neka velika vulkanska erupcija. Naročito mi je istakao kako je neverovatno to da organski razvoj ima isti pravac na dve susedne planete.

»Izgledi da na Marsu postoji nešto nalik na čoveka, su milion prema jedan!«, rekao je Ogilvi.

Stotine posmatrača videli su plamen te noći i sledeće noći posle ponoći, i opet iduće noći; i to je trajalo deset noći, svake noći po jedan plamen. Zašto su ti hici prestali posle desete noći niko na Zemlji nije ni pokušao da objasni. Možda su Marsovcima gasovi pričinili neprijatnosti prilikom ispaljivanja. Gusti oblaci dima ili prašine, koji su se mogli videti kroz snažan teleskop na zemlji kao male, sive, promenljive mrlje, širili su se preko jasne atmosfere planete i zamračivali njen poznatiji oblik.

Čak su i dnevni listovi počeli da pišu o ovim uznemirujućim stvarima i pojavile su se ovde onde i svuda popularne zabeleške u vezi s vulkanskim erupcijama na Marsu. Sećam se da je ozbiljno-komični list »Panč« vrlo zgodno iskoristio to za svoju političku stranu. A oni projektili, koje su Marsovci ispalili na nas, jurili su prema Zemlji brzinom od mnogo hiljada milja u sekundi kroz praznu provaliju prostora, svakog sata, svakog dana, sve bliže i bliže. Sada mi izgleda do neverovatnosti neobično da su ljudi, dok je tako skora sudbina visila iznad naših glava, mogli da idu za svojim sitnim poslovima kao da se ništa ne događa! Sećam se kako je Markem likovao od sreće kad je uspeo da obezbedi jednu novu fotografiju Marsa za ilustrovani list kojih je tih dana izdavao. Ljudi u ove dane jedva mogu da zamisle obilje i

preduzimljivost naših listova u devetnaestom veku. Što se mene tiče, ja sam bio veoma zauzet oko toga da naučim voziti bicikl i čitanjem čitavog niza novina koje su raspravljale o verovatnom razvoju moralnih ideja uporedo sa razvojem civilizacije.

Jedne noći (prvi projektil mogao je tada da bude udaljen jedva nekih 10,000.000 milja) pošao sam u šetnju sa ženom. Bila je zvezdana noć i ja sam joj objašnjavao sazvežđe Zodijaka, i pokazao sam Mars, jasnu tačku svetla koja se kretala prema zenitu i na koju je bilo upravljeno toliko teleskopa. Noć je bila topla. Vraćajući se kući, jedna grupa izletnika iz Čertsija ili Alverta prolazila je pored nas s pesmom i muzikom. Na gornjim prozorima kuća je gorela svetlost dok su ljudi odlazili na spavanje. Sa železničke stanice u daljini čulo se kako vozovi skreću, zvone i tutnje, što se pomalo, zbog udaljenosti, pretvaralo u melodiju. Moja žena mi je pokazala sjajne zelene, crvene i žute signalne svetlosti koje su se ocrtavale prema nebu. Sve je izgledalo tako sigurno i mirno.

GLAVA 2

ZVEZDA PADA

A zatim je došla noć u kojoj je pala prva zvezda. Rano ujutru primećen je neki plamen, visoko gore u atmosferi iznad Vinčestera kako se kreće u pravcu istoka. Stotine ljudi morali su je videti, ali su smatrali da je to obična zvezda padalica: Albin je opisivao da je zvezda ostavljala za sobom zelenkast trag koji je sijao nekoliko sekundi. Dening, nas najveći poznavalac meteora, tvrdio je da se ona pojavila najpre na visini od nekih devedeset ili sto milja. Njemu se činilo kao da je zvezda pala oko stotinu milja istočno od njega.

U to vreme sedeo sam kod kuće i pisao u svojoj sobi za rad; i ma da su moji francuski prozori bili okrenuti prema Oteršou i ma da su zavese bile podignute (jer sam tih dana voleo da posomatram noćno nebo), ništa nisam primetio. Ali, ipak je ova najneobičnija stvar od svih koje su ikad iz vasione pale na zemlju morala da padne dok sam ja sedeo tamo, i morao bih je primetiti da sam samo podigao pogled dok je letela prema zemlji. Neki od onih ljudi koji su je videli u letu tvrde da je ona padala praćena zviždukom. Ja nisam ništa slično čuo. Mnogi ljudi u Berkširu, Sareju i Midleseksu morali su je videti kako pada, ali su većinom mislili da je opet pao neki meteor. Izgleda da se te noći niko nije potrudio da potraži masu koja je pala.

Ali vrlo rano ujutru, jadni Ogilvi, koji je video zvezdu kako pada i koji je bio uveren da meki meteor leži negde ma ledini između Horsela, Oteršoa i Vokinga, ustao je s namerom da ga nađe. On ga je i pronašao, uskoro posle svanuća, nedaleko od naslaga peska. Projektil je pri udaru o zemlju iskopao ogromnu rupu, a pesak i šljunak bili su izbačeni velikom snagom ma sve strane preko pustare gde su se stvorile gomile koje su se mogle videti na

daljini od milje i po. Istočna strana pustare je gorela, i tanak stub plavog dima dizao se prema nebu.

A sama Stvar ležala je skoro zakopana u pesak, između iverja jednog bora koga je raznela prilikom svoga pada. Njen nepokriveni deo izgledao je kao ogroman cilindar, prekriven debelom tamnom korom, kao ljuskama. Imao je u prečniku otprilike deset metara. Ogilvi se približio masi, iznenađen njenom veličinom, a još više njenim oblikom, pošto su meteori u većini više ili manje potpuno okrugli. Masa je, međutim, bila još uvek tako vrela od svoga leta kroz vazduh, da joj nije mogao prići bliže. Šum koji je neprestano dolazio iz valjka tumačio je Ogilvi kao neravnomerno hlađenje njegove površine, jer u to vreme nije mu padalo napamet da bi valjak mogao biti šupalj.

Stojao je na ivici provalije koju je Stvar iskopala, i zurlo u njen neobičan oblik, iznenađen uglavnom njenim čudnim izgledom i bojom, i nejasno osećao već onda zbog čega je došla na zemlju. Rano jutro bilo je veličanstveno mirno, i sunce, koje je baš izlazilo iznad borova prema Vejbridžu, bacalo je tople zrake. Ogilvi se nije sećao da je toga jutra čuo cvrkutanje ptica, nije bilo ni povetarca, i jedini zvuk koji je čuo dolazio je od nekog slabog kretanja iz unutrašnjosti valjka, prekrivenog šljakom. On je bio potpuno sam na ovoj ledini.

Onda je iznenada primetio da su komadići pečene cigle, — to je bila ona, pepeljasta inkrustacija koja je prekrivala meteor, — počeli otpadati na zaobljenom delu ivica valjka. Oni su otpadali u komadima i padali na pesak. Jedan veliki komad iznenada je otpao i tako tresnuo da je Ogilviju srce došlo pod grlo. U prvi mah jedva je mogao da shvati šta to treba da znači, i, ma da je toplota bila veoma jaka, on se spustio u rupu blizu mase da bi Stvar mogao bolje videti. Mislio je da se to dešava zbog hlađenja samog valjka. Ali ga je zbunjivala činjenica da je pepeo otpadao samo sa ivice valjka.

A zatim je primetio kako se obli vrh valjka na meteoru vrlo polako obrće oko svoje osovine. Taj pokret se vršio tako postepeno da ga je mogao primetiti samo na taj način što je opazio da je jedan crni znak, koji je pre pet minuta bio blizu njega, sada već bio na drugoj strani kruga. Još i tada on je jedva shvatao šta to treba da znači, sve dok nije čuo neko prigušeno grebanje i dok nije primetio kako se crna mrlja opet pomerila za nekoliko santimetara. A onda mu je istina sinula kao munja. Valjak je delo ruku — šupalj — s

poklopcem koji se odvija! Nešto u valjku odvija poklopac!

»Gospode Bože!« uzviknuo je Ogilvi. »U valjku je čovek — ljudi su unutra! Skoro sprženi od vrućine! Pokušavaju da se spasu!«

I odjednom dovede u duhu ovu Stvar u vezu sa svetlošću na Marsu.

Pomisao da se u valjku nalazi zatvoreno neko biće bila je tako strašna za njega, da je zaboravio na vrućinu i približio se valjku da bi pomogao pri odvijanju. Ali na sreću žarenje toplote zadržalo ga je pre nego što je mogao da opeče ruke o metal koji je još uvek bio usijan. Zbog toga je stojao jedan trenutak neodlučno, zatim se okrenuo, iskobeljao se nekako iz jame, i počeo da trči prema Vokingu. Tada je moglo biti oko šest časova. Usput je sreo jednog kočijaša i pokušao da mu objasni slučaj, ali njegova priča i izgled njegov bili su tako neobični — šešir mu je bio pao u jamu — da je kočijaš jednostavno poterao kola dalje. Isto tako bio je bezuspešan pokušaj s jednim vratarom koji je baš otvarao vrata jedne krčme kod Horsel Bridža ... Čovek je mislio da pred njim stoji neki odbegli ludak i uzalud je pokušavao da ga zatvori u odeljenje gde se toči piće. To je Ogilvija malo otreznilo. Ali kad je spazio Hendersona, novinara iz Londona, il svojoj bašti, on ga je pozvao preko ograde i objasnio mu sve.

»Hendersone, jeste li videli onu zvezdu prošle noći?« viknuo je Ogilvi.

»Pa onda?«, odgovori Henderson.

»Leži tamo na pustari kod Horsela!«

»Gospode Bože!« reče Henderson. »Meteor! To je zanimljivo!«

»Ali to je nešto više nego običan meteor. To je valjak — veštački napravljen valjak, čoveče! I u njemu ima nečega.«

Henderson se podiže s lopatom u ruci.

»Šta je to?«, upita on, jer je bio gluv na jedno uvo.

Ogilvi mu je ispričao sve što je video. Henderson je slušao minut dva, zatim je ispustio lopatu, dohvatio kaput i izišao na ulicu. Obojica smesta pojuriše na livadu i nađoše valjak još uvek u istom položaju. Ali se zvuk u unutrašnjosti valjka nije više čuo, a između poklopca i samog valjka pokazao se tanak krug sjajnog metala. Vazduh je ili ulazio ili izlazio kroz pukotinu te se čulo slabo šuštanje.

Oni su slušali, kucali štapom po metalu koji je kao ljuskama bio prekriven ciglom i pošto nisu dobili nikakav odgovor, obojica zaključiše da čovek ili ljudi koji se nalaze unutra mora da su onesvešćeni ili mrtvi.

Oni, naravno, nisu bili u stanju da ma šta urade. Vikali su reči utehe i obećanja, i vratili se u varoš da dovedu pomoć. Možete zamisliti kako su izgledali kada su, pokriveni peskom, uzbuđeni i neuredni, trčali kroz malu ulicu tog sunčanog jutra, baš kada su trgovci otvarali svoje radnje i kada su ljudi otvarali prozore svojih spavaćih soba. Henderson je odmah pošao na stanicu da bi telegrafisao u London te vesti. Članci u novinama pripremili su ljude na ovu misao.

Oko osam sati jedan broj dečaka i nezaposlenih ljudi već je krenuo na pustaru da vide »mrtve ljude sa Marsa«. Tako je stvar počela da se razvija. Ja sam o tome čuo najpre od moga prodavca novina, u četvrt do devet, kad sam izašao da uzmem »Dejli kronikl«. Bio sam naravno zaprepašćen i nisam gubio vreme, te sam izišao i preko mosta u Oteršou pošao do peščanih rupa.

GLAVA 3

NA LIVADI HORSEL

Zatekao sam malu gomilu, možda oko dvadeset ljudi, koja se skupila oko velike rupe u kojoj je ležao valjak. Opisao sam već izgled ove ogromne mase, zarivene u zemlju. Trava i šljunak oko valjka izgledalo je kao da su ugljenisani od jake eksplozije. Besumnje da je udarac valjka o zemlju izazvao požar. Henderson i Ogilvi nisu biti tu. Mislim da su oni uvideli da se zasad ne može ništa uraditi i otišli su na doručak kod Hendersona.

Četiri-pet dečaka sedelo je na ivici jame; klatili su nogama i zabavljali se bacajući kamenje na džinovsku masu — sve dok ih ja nisam opomenuo da to ne čine. Pošto sam rekao nekoliko reči o tome, oni počеше da se igraju, jureći između i oko posmatrača.

Među posmatračima bilo je nekoliko biciklista, jedan baštovan koji je nekada radio kod mene, jedna devojka s bebom na rukama, mesar Greg i njegov mali sin i dva, tri besposličara i dečaka koji pomažu pri golfu i koji su navikli da se uvek nalaze oko železničke stanice. Razgovaralo se vrlo malo. U to doba samo je mali broj ljudi iz najširih slojeva u Engleskoj imao pojma o najosnovnijim pitanjima iz astronomije. Mnogi među njima su mirno zurili u poklopac valjka, koji je ličio na sto, a bio je još uvek onakav kako su ga ostavili Ogilvi i Henderson. Mislim da su ljudi očekivali da će naći gomilu ugljenisanih leševa, pa su bili razočarani posmatrajući ovu nepomičnu masu. Neki su odlazili još dok sam bio tamo, a drugi su dolazili. Spustio sam se u rupu i činilo mi se kao da osećam neko slabo kretanje pod nogama. Poklopac je svakako bio prestao da se okreće.

Tek kada sam se sasvim približio, postala mi je potpuno jasna sva neobičnost ove mase. Na prvi pogled, ona nije izazivala veće uzbuđenje nego

kakva prevrnutu kola ili neko drvo koje je vetar bacio na drum. Ne baš sasvim tako, naravno.

Predmet je ličio na zardao tenk. Bilo je potrebno raspolagati izvesnim stepenom znanja pa shvatiti da siva ljuska na Stvari nije običan oksid, da

žućkasto-beli metal koji svetluca u prerezu između poklopca i valjka ima neku neobičnu boju. »Nadzemaljsko« nije značilo ništa za većinu posmatrača.

U to vreme bilo mi je potpuno jasno da je Stvar stigla s planete Marsa, ali sam smatrao neverovatnim da se u njoj nalzi neko živo biće. Mislio sam da se odvrtnje poklopca vrši automatski. Uprkos mišljenju Ogilvija, ja sam još uvek verovao da na Marsu ima ljudi. Pun fantazije, razmišljao sam o mogućnosti da se u Stvari nalazi kakav rukopis, o teškoćama koje bi se mogle pojaviti pri prevođenju, da li ćemo naći novac, neke modele i tako dalje. Ali je stvar bila isuviše velika da bi mogla podupreti moju misao. Bio sam nestrpljiv da je vidim otvorenu. Oko jedanaest časova, pošto je izgledalo da se ništa ne dešava, vratio sam se svojoj kući u Mejberiju, sasvim zaokupljen ovakvim mislima. Ali mi je bilo teško da se bacim na rad na svojim apstraktnim ispitivanjima.

Posle podne izgled livade se veoma mnogo izmenio. Prva izanja večernjih listova zaprepastila su London ogromnim naslovima:

*»Poruka primljena s Marsa«
»Neobična senzacija iz Vokinga«*

i tako dalje. Uz to je Ogilvijev telegram Astronomskom društvu uznemirio sve opservatorije u sve tri kraljevine.

Na drumu pored peščanih rupa stajalo je više od pola tuceta kola sa stanice Voking, jedno čezze iz Gobema, i neka prilično elegantna kola. Pored toga - bilo je tu i mnogo bicikla. Sem toga veliki broj ljudi došetao se uprkos vrućini koja je toga dana vladala, iz Vokinga i Čertseja, tako da se prikupila velika gomila — u kojoj se videla i poneka dama, obučena u haljinu žive boje.

Bila je užasna žega, nijednog oblaka nije bilo na nebu, niotkuda nije pirio vetrić. Samo nekoliko raštrkanih borova pružalo je malo hladovine. Žbunje koje je gorelo bilo se ugasilo, ali je ravnica prema Oteršou bila crns doklegod je pogled mogao da dopre, i sa nje su se još uvek dizali stubovi dima. Jedan preduzimljivi poslastičar iz Čobhem Roda poslao je svoga sina s kolicima punim zelenih jabuka i limunade.

Dok sam prilazio ivici rupe, video sam da se na njoj nalazi nekih pet-šest ljudi — Henderson, Ogilvi, jedan visoki, plavokosi čovek za koga sam docnije saznao da se zove Stent, kraljevski astronom i nekoliko radnika s

lopatama i pijucima. Stent je davao uputstva jasnim i visokim glasom. On je stajao na valjku, koji je sada bio već mnogo hladniji. Lice mu je bilo zajapureno i obliveno znojem, i izgleda da ga je nešto ljutilo.

Veliki deo valjka bio je otkopan, ma da se njegov donji deo još uvek nalazio zatrpan u pesku. Čim me je Ogilvi ugledao u gomili koja je stajala na ivici jame, pozvao me je da siđem i upitao me da li bih hteo da posetim lorda Hiltona, vlasnika zemljišta.

Gomila koja je neprestano rasla, rekao je on, predstavlja ozbiljnu smetnju pri iskopavanju, a naročito deca. Tražili su da se podigne laka ograda da bi se narodu sprečio pristup. Rekao mi je da se povremeno čuje slab glas u valjku, ali da radnici nisu uspeli da odvrte poklopac, pošto nije bilo nikakve drške na njemu. Izgleda da je valjak bio strahovito debeo, i bilo je moguće da su slabi zvuci koje čujemo ustvari velika buka u unutrašnjosti valjka.

Bilo mi je vrlo milo da učinim ono za što su me zamolili, i da tako postanem jedan od privilegovanih posmatrača, unutar ograde koju su nameravali da podignu. Lorda Hiltona nisam našao kod kuće, ali su mi rekli da će se iz Vaterloa vratiti londonskim vozom oko šest časova. Kako je bilo otprilike pet i četvrt, vratio sam se kući, popio čaj i pošao na stanicu da ga dočekam.

GLAVA 4

VALJAK SE OTVARA

Sunce je upravo zalazilo kad sam se vratio na pustaru. Pojedine grupe ljudi hitale su iz Vokinga, i samo se dvoje troje vraćalo. Gomila oko rupe se povećala — nekoliko stotina ljudi, može biti, i tamno se ocrtavala prema nebu koje je bilo žuto kao limun. Čuli su se povišeni glasovi, izgledalo je da je neka tuča oko jame. Neobične slike prolazile su mi kroz glavu. Kad sam se približio, čuo sam Stentov glas: »Natrag! Natrag!« Neki dečak mi je dotrčao ususret.

»Nešto se kreće«, dobacio je u prolazu, — »okreće se, odvija se. To mi se ne dopada. Idem kući, bogami!«

Prišao sam gomili. Bilo je zaista dve tri stotine ljudi koji su se gurali i muvali. Ni one dve-tri dame nisu bile baš najmanje energične u toj gužvi.

»Pao je u rupu!« viknu neko.

»Natrag!« povikaše nekoliko njih.

Gomila se malo pomeri unatrag, i ja silom prokrčih sebi put. Svi su izgledali veoma uzbuđeni. Čuo sam neko zujanje iz rupe.

»Hej«, uzviknu Ogilvi, »pomozite mi da ove budale zadržimo. Mi ne znamo šta se nalazi u ovoj proklesoj stvari!«. .

Primetio sam jednog mladog čoveka, mislim da je bio trgovački pomoćnik u Vokingu, kako stoji na valjku i pokušava da se izvuče iz rupe. Gomila ga je gurnula unutra.

Poklopac valjka se odvijao iznutra. Gotovo se pojavilo već pola metra sjajnog zavrtnja. Neko me gurnu, i ja umalo što ne padoh na vrh zavrtnja. Okrenuo sam se, i za to vreme zavrtnanj mora da je izišao sav, jer je poklopac valjka pao na šljunak uz jak zveket. Gurnuo sam laktom jednu osobu iza

sebe i ponovo se okrenuo prema Stvari. Za trenutak mi se okrugla šupljina pričinila sasvim crna. Baš ispred mene zalazilo je sunce.

Čini mi se da su svi očekivali da će videti kako izlazi neki čovek — može biti nešto što se malo razlikuje od ljudi koji žive na ovoj zemlji, ali u svim bitnim oznakama ipak čovek. Bar ja znam da sam to očekivao. Ali, posmatrajući, primetio sam kako nešto kreće u senci: sivkasti valoviti pokreti, jedan za drugim, a zatim dva sjajna kotura — kao dva oka. Potom se izdvojilo iz sredine nešto nalik na malu sivu zmiju, debljine otprilike jednog štapa, i vinulo se u vazduh prema meni — a zatim još jedna takva zmija.

Obuze me jeza. Neka žena iza mene glasno ciknu. Okrenuo sam se upola, ne odvajajući oči od valjka iz koga su sada izlazila druga čudovišta i počeo sam da se guram kroz svetinu udaljujući se od ivice rupe. Video sam kako se na licima ljudi oko mene umesto iznenađenja ocrtavala groza. Sa svih strana čuo sam životinjske glasove. Nastalo je opšte bežanje natrag. Video sam trgovačkog pomoćnika kaiko se još uvek bori na samoj ivici rupe. Našao sam se sam i video sam kako svetina sa druge strane rupe beži, a sa njom i Stent. Bacio sam ponovo pogled na valjak, i obuze me užasan strah. Stojao sam zabezeknut i kao okamenjen.

Jedna siva, okrugla masa, veličine, možda, jednog medveda, dizala se polako i s teškom mukom iz valjka. Kad se izvukla i ugledala svetlost, presijavala se kao vlažna koža.

Dva velika tamna oka posmatrala su me neprekidno. Masa koja je bila oko očiju, glava tog čudovišta, — bila je okrugla i imala je, moglo bi se reći, lice. Ispod očiju bila su usta; bila su bez usana i drhtala su i dahtala, a iz njih je curila pljuvačka. Čitavo stvorenje brektalo je i grčevito se nadimalo. Tanak pipak, nalik na ruku, uhvatio je ivicu valjka, a drugi pipak se podigao kroz Vazduh.

Oni koji nikada nisu videli živog Marsovca teško mogu da zamisle strahotnost njegovog izgleda. Neobična usta u obliku slova »V« sa istaknutom gornjom usnom, bez obrva, bez brade ispod klinaste donje usne, neprestano podrhtavanje usta, grupe pipaka kao u Gorgone, teško disanje u stranoj atmosferi, očigledno teško i bolno kretanje zbog veće gravitacione sile — a iznad svega neverovatna snaga ogromnih očiju — sve je to u isto vreme bilo puno životne snage, neljudsko, snažno, osakaćeno i čudovišno. Na uljanoj, mrkoj koži bilo je nečeg nalik na gljive, nečega neiskazano užasnog u

teškim i opreznim odvratnim pokretima. Prilikom ovog prvog susreta, na prvi pogled, obuzela me odvratnost i strah.

Odjednom je čudovište nestalo. Preturilo se preko ivice valjka i palo u rupu uz tresak kao da je pala velika gomila koža. Čuo sam naročit, tup uzvik,

a zatim se drugo takvo čudovište pojavilo u mraku u dubokoj senci otvora.

Okrenuo sam se i, trčeći kao lud, uputio se ka prvoj šumici, koja je rasla na rastojanju od nekih sto metara od toga mesta; trčao sam klecajući i spotičući se, jer nisam mogao da odvojim oči od ovih čudovišta.

I tamo, među mladim borićima i žbunjem žutilovke, zaustavio sam se, teško dišući, i čekao šta će se dalje desiti. Ledina oko rupe bila je načičkana svetom, koji je, kao i ja, stajao upola opčinjen strahom, zurio u ta stvorenja ili, bolje rečeno, u gomile šljunka na ivici rupe, u kojoj su ona ležala. A zatim sam, ponovo savladan užasom, primetio okrugao, crn predmet kako se diže i spušta na^samoj ivici rupe. Bila je to glava trgovačkog pomoćnika koji je upao u rupu, i koja je izgledala kao mali, crn predmet na toplom zapadnom delu neba, gde je zalazilo sunce. Uspeo je da prebaci ramena i koleno preko ivice, i izgledalo je kao da se opet okliznuo natrag u rupu tako da mu se videla samo glava. Odjednom ga je nestalo i učinilo mi se kao da sam čuo slab uzvik. U tom trenutku dobio sam želju da odem i da mu pomognem, ali je tu želju nadvladao strah.

Dalje se više ništa nije moglo videti, jer je duboka rupa i gomila peska, koju je napravio valjak pri svom padu, zaklanjala vidik. Svako ko je došao drumom iz Čobhema ili Vokinga bio bi iznenađen ovim neobičnim prizorom — gomila sveta koja se gubila, možda nekih stotinu ljudi ili nešto više stajalo je u velikim nepravilnim krugovima u jendecima, iza džbunova, iza kapija i živih ograda, govoreći vrlo malo među sobom, i to samo kratkim uzbudljivim uzvicima, i zureći, zureći neprestano u onih nekoliko gomila peska. Kolica sa limunadom stajala su kao neobična napuštena stvar i ocrtavala se prema crvenom nebu, a u rupama peska bio je red napuštenih kola s konjima koji su jeli iz zobnica ili kopali nogama zemlju.

GLAVA 5

TOPLOTNI ZRACI

Pošto sam video Marsovce kako izlaze iz valjka u kome su došli na zemlju sa svoje planete, bio sam nekako opčinjen i nesposoban ma za kakav rad. Stojao sam do kolena u žbunju i gledao u brežuljak koji ih je prikrivao. U meni se borio strah sa radoznalošću.

Nisam se usuđivao da pođem natrag prema jami, ali sam osećao neodoljivu želju da bacim pogled u nju. Stoga sam počeo da joj se približavam u velikom krugu, tražeći kakav pogodan zaklon, i neprestano sam gledao u gomile peska koje su skrivale te došljake na našu zemlju. Jednog trenutka pojavi se čitav niz crnih bičeva koji su ličili na pipke oktopoda; oni su jurnuli prema zapadu a zatim se ponovo povukoše natrag. Posle toga, deo po deo, podigao se jedan tanak štap sa okruglom pločom na vrhu koja se okretala ljuljajući se. Šta li se sve to moglo zbivati?

Većina promatrača skupila se u jednu ili dve grupe. Jedna grupa bila je u pravcu Vokinga, a druga u pravcu Čobhema. Oni su očigledno doživljavali istu duševnu borbu kao i ja. Nekoliko njih stajalo je pored mene. Prišao sam jednom čoveku; to je bio, činilo mi se, moj sused, ma da mu nisam znao imena — i oslovio sam ga. Ali jedva da je bilo vremena za pametan razgovor.

»Da gadnih životinja!« reče on. »Gospode Bože, da gadnih životinja!«
On je stalno ponavljao ove reči.

»Jeste li videli čoveka u jami?«, upitah ja, ali on na to pitanje nije odgovorio. Začutili smo, i stajali jedan pored drugog posmatrajući i nalazeći utehe u tome što smo u društvu. Ja sam zatim promenio položaj i stao na malo uzvišenje koje mi je pružalo preimućstvo jer je bilo uzdignuto metar,

dva, i kad sam ga potražio pogledom, moj sused se bio već uputio prema Vokingu.

Sunce je zašlo i spustio se sumrak a ništa novo se nije dogodilo. Gomila sveta daleko na levoj strani, u pravcu Vokinga, kao da je počela da raste i slab žagor čuo sam odatle. Nekolicina ljudi koja je stajala u pravcu Čobhema rasturila se. A iz jame jedva da se nagoveštavao neki pokret.

To je najviše ohrabrilo narod, a mislim da je i dolazak novih posmatrača iz Vokinga doprineo tome da se ljudima povrati poverenje. Svakako, pošto je nastao sumrak, narod je ponovo počeo da se kreće prema peskovitim jamama i taj pokret kao da je postao sve snažniji ukoliko je večernja tišina oko valjka ostajala neporemećena. Uspravne ljudske figure, po dve i po tri, prilazile su bliže, stajale, posmatrale i polazile dalje, stvarajući tako uzak nepravilan polumesec koji je nagoveštavao da će svojim tankim rogovima opkoliti jamu. I ja sam počeo da se približavam jami.

Sada sam ugledao neke kočijaše i druge ljude kako hrabro ulaze u jamu; čuo sam topot opita i lupu točkova. Video sam jednog dečka kako gura kolica sa jabukama. A onda sam, na nekih trideset metara od jame, primetio kako se od Horsela na ovamo kreće crna mrlja ljudi, a prvi među njima mahao je belom zastavom.

To je bilo izaslanstvo. Održano je bilo savetovanje, i pošto su Marsovci, očigledno, i pored njihovog odvratnog izgleda, ipak bili inteligentna bića, rešeno je da im pokažemo, time što ćemo im se pribužiti sa signalima, da smo i mi inteligentni.

Zastava se zalepršala, najpre desno, pa onda levo. Bio sam isuviše daleko od njih da bih mogao ma koga prepoznati, ali sam kasnije saznao da su u tome pokušaju uspostavljanja veze uzeli učešća i Ogilvi, Stent i Henderson. Ova mala grupa gurala je ljude oko jame i tako pokvarila krug, koji je bio skoro potpun, a izvestan broj nejasnih crnih likova pošao je za njom na priličnom rastojanju.

Odjednom je nešto sevnulo, i iz jame je izbila u tri maha velika količina sjanog zelenkastog dima. Ova tri stuba dima podigoše se jedan za drugim pravo uvis.

Taj dim (možda bi reč plamen bio bolji izraz za to) bio je tako sjajan da su plavo nebo iznad nas i magloviti delovi mrke pustare prema Čertseju, zasađeni tamnim borovima, odjednom potamnili kada su se ovi plameni

jezici podigli, i ostali u još većem mraku, pošto su se oni rasturili. U istom trenutku čulo se i slabo zviždanje.

Sa druge strane rupe na vrhu, stojao je mali klin ljudi s belom zastavom

— mala gomila uspravnih tamnih senki na crnome tlu — zapanjen ovim pojavama. Kad se pojavio dim, njihova lica su sinula u bleдозеленој boji, i opet izbledela čim je dima nestalo. Zatim se zviždanje polako pretvaralo u zujanje, u dugu, glasnu tutnjavu. A iz jame se polako dizala neka pogrbljena pojava i izgledalo je da iz nje izbijaju sasvim slabi zraci svetlosti.

Zatim su počeli da sevaju pravi plameni jezici. Jaka svetlost skakala je sa jednog na drugog i skočila na rasturene grupe ljudi. Kao da na njih pada neki nevidljivi mlaz i pretvara ih u sjajan plamen. Izgledalo je kao da je svaki pojedinac odmah i za tren oka bio pretvoren u plamen.

I tada sam, pri svetlosti vatre koja je gutala ljude, video kako teturaju i padaju, i kako su njihove pristalice počele da beže.

Stojao sam tamo zapanjen, jer još nisam bio svestan toga da to smrt skače s jednog čoveka na drugog u toj maloj udaljenoj grupi ljudi. Osećao sam samo da se događa nešto veoma neobično. Jedan gotovo bešuman i zasenjujući bljesak svetlosti, i čovek bi pao koliko je dug i širok i ostao nepomičan. Kad bi nevidljiv mlaz toplote prešao preko borova, oni bi se zapalili, a svaki žbun postao je gomila plamena uz tupi tutanj. A u daljini, u pravcu Nephila, video sam požare drveća, i živih ograda, i drvenih kuća koje su se iznenada zapalile.

Ova plamena smrt, ovaj nevidljivi mač toplote, brzo i neumorno je kosio unaokolo. Video sam ga kako dolazi i prema meni, jer su žbunovi goreli čim bi ih on u prolazu dodimuo, ali sam bio isuviše zaprepašćen i ošamućen da bih mogao da se pokrenem. Čuo sam pucketanje vatre u peskovitim jamama i njištanja konja koje se odmah stišavalo. Izgledalo je kao da se nevidljivi ali strahovito usijani prst vukao preko žbunja između mene i Marsovaca, i duž cele krive linije s one strane peskovitih jama zemlja se dimila i prštala. Daleko, s leve strane, gde se put Vokinške stanice odvaja prema pustari, nešto se srušilo uz tresak. Zatim je zviždukanje i zujanje prestalo, a crni predmet nalik na kube polako je nestao u jami.

Sve se to zbilo takvom brzinom da sam stojao nepomičan, ošamućen i zbunjen bljeskom svetlosti. Da je smrt zahvatila ceo krug, ona bi me neizbežno pokosila, dok sam stajao zapanjen. Ali je ona prošla i poštedela me, i ostavila je odjednom svuda oko mene mračnu i jezovitu noć.

Valovita ledina izgledala je sada gotovo sasvim crna, osim puteva koji su sivobledi ležali ispod tampoplavog neba rane noći. Bilo je tamno, i odjednom

bez živog čoveka na njoj. Iznad nas skupljale su se zvezde, i na zapadu je nebo još uvek bilo bledo, svetlo, skoro zelenkastoplavo. Vrhovi borova i krovovi u Horselu ocrtavali su se jasno na ovom večernjem rumenilu. Marsovci i njihova oruđa još uvek su bili nevidljivi, osim onog tankog štapa na kome se neprestano lelujalo ono ogledalo. Gomile žbunja i usamljenih drveta pušile su se još uvek tu i tamo i tinjale, a iz kuća u pravcu Vokinga dizali su se stubovi plamena u večernjoj tišini.

Ništa se nije dogodilo osim ovog strašnog iznenađenja. Mala grupa crnih mrlja s belom zastavom bila je zbrisana, a tišina večeri, tako mi se činilo, jedva je bila narušena.

Meni je postalo jasno da sam, ovde na ovoj pustari, bespomoćan, nezaštićen, potpuno sam. A onda me odjednom obuze strah, kao da me je nešto teško pritislo spolja.

Sa velikim naporom okrenuo sam se i počeo da bežim, spotičući se preko žbunja.

Strah koji sam osećao nije bio razuman strah, već paničan užas ne samo od Marsovaca već i od mraka i tišine koja je vladala svuda oko mene. To je tako uticalo na mene da mi je sasvim nestalo hrabrosti, te sam trčao, tiho plačući kao dete. Kada sam se jednom okrenuo, nisam se više usudio da pogledam natrag.

Sećam se da sam osetio neko neobično ubeđenje da će sada, kada sam već jednom pogledao smrti u oči i bio sada već u punoj bezbednosti, ova tajanstvena smrt — brza kao svetlost — skočiti za mnom iz jame oko valjka i oboriti me.

GLAVA 6

TOPLOTNI ZRAK NA DRUMU ZA ČOBHEM

Još uvek nije objašnjeno kako Marsovci mogu da ubijaju ljude tako brzo i tako tiho. Mnogi misle da oni na neki način mogu da stvore ogromnu količinu toplote u nekoj komori iz koje ova praktično ne može da iziđe. Pomoću uglačanog paraboličnog ogledala, čija je konstrukcija nepoznata, oni bacaju ovu intenzivnu toplotu sistemom paralelnih zrakova u pravcu svakog predmeta koji izaberu, baš kao što parabolično ogledalo na morskome svetioniku baca svetlosne zrake. Ali niko još nije u potpunosti potvrdio ove pojedinosti. Ma kako se to dešavalo, sigurno je da je glavna stvar pri svemu tome toplotni zrak. Toplota i nevidljiva svetlost umesto vidljive svetlosti. Sve što je zapaljivo, pri dodiru toplotnih zrakova pretvara se u plamen, olovo teče kao voda, gvođe se topi, staklo puca i topi se, i kad zraci padnu na vodu ova se smesta pretvara u paru.

Te noći, otprilike četrdeset ljudi, pretvorenih u ugalj i unakaženih tako da se nisu mogli prepoznati ležalo je pod vedrih nebom oko jame. Cele noći livada od Horsela do Mejberija bila je napuštena i osvetljena plamenom.

Vest o pokolju stigla je verovatno otprilike u isto vreme u Čobhem, Voking i Oteršo. Kada se tragedija desila, u Vokingu su zatvorene radnje i veliki broj ljudi, trgovaca i tako dalje, privučen pričama koje su čuli, pođe preko Horsel Bridža drumom koji između živih ograda vodi na pustaru. Možete zamisliti mladi svet, doteran posle dnevnog napora, kako je iskoristio ovu novost, kao što koristi svaku novost kao izgovor za zajedničku šetnju, kako uživa u flertovanju. Možete zamisliti žamor glasova duž drumu u sumraku ...

Ali je malo ljudi čak i u samom Vokingu znalo da se valjak otvorio, ma da je jadni Henderson poslao jednog čoveka na biciklu da na pošti preda specijalan telegram za neke većemje novine.

Sav ovaj svet izišao je u grupama po dvoje — troje na otvoreno polje i primetio gomilice ljudi kako uzbuđeno razgovaraju i gledaju kako se okreće ogledalo iznad peskovitih jama. Novodošle ljude je ovom prilikom besumnje, ubrzo obuzelo uzbuđenje. Oko osam i po časova, kada je izaslanstvo bilo uništeno, možda je na tom mestu stajala gomila od tri stotine ljudi ili više, osim onih koji su ostavili drum da bi se približili Marsovcima. Tu su bila i tri policajca, od kojih je jedan bio na konju, i oni su po Stentovim uputstvima činili sve što su mogli da spreče ljude da se približe valjku. Bilo je i vike među nesmotrenima i uzbuđljivim ljudima kojima gužva uvek znači priliku za pravljenje larme i glupih šala.

Stent i Ogilvi, predviđajući mogućnost sukoba, Čim su se Marsovci pojavili, telegrafisali su iz Horsela kasarni da pošalju u pomoć jednu četu vojske da zaštite ova neobična bića od nasilja. Posle toga oni su se vratili da povedu ono nesrećno izaslanstvo. Opis njihove smrti onako kako su je videli prisutni, slaže se veoma dobro sa mojim utiscima: tri oblaka zelenog dima, duboko zujanje i bleskovi plamena.

Ali je ova gomila ljudi bila u mnogo većoj opasnosti od mene. Samo činjenica što ih je jedan brežuljak peska obraslog žbunjem zaklanjao od donjeg dela toplotnih zrakova spasla ih je. Da je parabolično ogledalo bilo podignuto nekoliko metara više, niko od njih ne bi mogao da ostane živ. Oni su videli plamene jezike i ljude kako padaju, a nevidljiva ruka je brisala žbunje i jurila prema njima kroz suton. A zatim su zraci, uz zujanje koje je nadjačalo tutnjavu iz jame, preleteli iznad njihovih glava, paleći vrhove bukava koje su rasle pored drumu, lomeći cigle, razbijajući prozore, paleći prozorske okvire, i rušeći jedan deo zabata one kuće koja je bila najbliža uglu.

U ovoj iznenadnoj tutnjavi, zujanju i blesku zapaljenog drveća, panikom obuzeta gomila izgleda da se nekoliko trenutaka kolebala. Varnice i zapaljene grančice počele su padati na drum, a pojedini listovi izgledali su kao plameni jezičci. Šeširi i haljine su se zapalili. Zatim se čuo krik sa pustare. Prolamali su se uzvici i krici, a odjednom je plačući kroz ovu zbrku projurio jedan policajac na konju, ruku sklopljenih iznad glave.

»Dolaze!«, viknula je neka žena i svi počеше da nesuzdržljivo guraju one koji su stajali iza njih, da bi mogli ponovo stići u Voking. Gurali su se slepo kao stado ovaca. Na mestima na kojima se drum sužava i postaje mračan, između visokih stena, svetina se zaglavljivala i nastajala je očajna gužva. Svi nisu mogli da pobjegnu: najmanje tri lica, dve žene i jedan mali dečko, srušeni su na zemlju i zgaženi, i ostavljeni da umru usred tog straha i pomrčine.

GLAVA 7

KAKO SAM STIGAO KUĆI?

Što se mene tiče, ja se ničeg ne sećam u vezi sa svojim bekstvom, osim da sam naletao na drveće i spoticao se o žbunje. Svuda oko mene vladao je nevidljivi teror Marsovaca. Taj nemilosrdni mač toplotnih zrakova besneo je na sve strane, razmahivao se nad mojom glavom pre nego što je sišao i oduzeo mi dah. Došao sam na deo druma između raskrsnice i Horsela, i jurio ovim drumom prema raskrsnici.

Naposletku nisam mogao dalje. Iscrplo me je moje silno uzbuđenje i bežanje, zateturio sam se i pao pokraj puta. To je bilo blizu mosta koji prelazi preko kanala, nedaleko od plinare. Pao sam i ležao mirno.

Mora da sam tu ostao neko vreme.

Seo sam, neobično zbunjen. Za trenutak možda nisam mogao jasno da shvatim kako sam tu dospao. Strah je pao od mene kao odelo; izgubio sam šešir, a kragna mi se raskopčala. Nekoliko minuta ranije bile su samo tri stvari preda mnom — beskrajnost noći, prostora i prirode, moja sopstvena slabost i strah i približavanje smrti. A sada mi je bilo kao da se nešto preokrenulo, i moje gledište se naglo izmenilo. Nije bilo nikakvog osetnog prelaza iz jednog stanja u drugo. Odmah sam postao isti kao i svakoga dana — pristojan, običan građanin. Tiha pustara, potstrek za bežanje, plamenovi, sve je to bilo kao san. Pitao sam se da li se sve ovo zaista desilo? Nisam mogao u to da verujem.

Ustao sam i nesigurno pošao uz strmi nagib na mostu. Potpuno sam bio zbunjen. Mišići i nervi kao da su izgubili svoju snagu. Priznajem da sam se teturio kao pijan. Neka glava se pojavila preko luka od mosta, i ugledao sam lik jednog radnika koji je nosio kotaricu. Pored njega je trčao jedan mali

dečak. Prošao je pored mene, poželevši mi laku noć. Nameravao sam da razgovaram s njim, ali to nisam učinio. Odgovorio sam na njegov pozdrav, mumljajući nešto što nije imalo nikakvog smisla i pošao preko mosta.

Preko mejberiskog luka jurio je prema jugu voz, ostavljajući oblak belog dima, pomešanog sa svetlošću, i niz osvetljenih prozora — klepa, klapa, klepa, klapa, i nestalo ga je. Jedna nejasna grupa ljudi, u lepom redu kuća sa zabatima, zvanom Istočni kvart, razgovarala je na kapiji jedne kuće. Sve je to bilo tako stvamo i tako poznato! A ono iza mene! To je bilo mahnito; fantastično! Tako što — govorio sam samom sebi — nije moglo da se desi.

Možda sam ja čovek naročitog raspoloženja. Ne znam, ukoliko je moje iskustvo zajedničko sa ostalim ljudima. Ponekad patim od najneobičnijeg osećanja da sam se odvojio od samog sebe i od sveta koji živi oko mene. Izgleda mi kao da sve to posmatram spolja, sa nekog mesta koje je neshvatljivi daleko, izvan vremena, izvan prostora, daleko od važnosti i tragedije svega toga. Ovo osećanje bilo je te noći veoma snažno u meni. Tu je bila druga strana moga sna.

Ali nemir je bio sušta neskladnost ove tišine i brze smrti koja je kosila tamo dalje, ni tri kilometra daleko odavde. Iz plinare se čula larva, i sve električne sijalice su gorele. Ja sam zastao pred jednom grupom ljudi.

»Kakve su vesti sa pustare?« upitao sam.

Na kapiji su stajala dva čoveka i jedna žena.

»Šta?«, reče jedan od njih, okrećući se.

»Kakve su vesti sa pustare?« ponovih ja.

»Zar vi niste baš sada bili tamo?«, upitaše ljudi.

»Svet izgleda da je prilično poblesavio zbog te pustare«, odgovori žena preko kapije. »Šta je istina od svega toga?«

»Zar niste čuli o ljudima s Marsa?«, upitao sam ja — »o stvorenjima sa Marsa?«

»Dosta, dosta«, reče žena na kapiji. »Hvala lepo«, i svi troje se nasmejaše.

Osećao sam se kao da sam lud i bio sam besan. Pokušavao sam, ali sam video da ne mogu da im ispričam šta sam video. Oni su se opet smejali mojim isprekidanim rečenicama.

»Ima kad! čućete više o tome«, odgovorio sam i pošao svojoj kući. Tako sam bio iznuren da se moja žena na kapiji uplašila. Ušao sam u trpezariju,

seo, popio gutljaj vina, i čim sam se dovoljno pribrao, ispričao sam joj sve što sam video. Hladna večera koja je bila već ranije servirana ostala je netaknuta na stolu, dok sam ja pričao što sam doživeo.

»Ima jedna stvar«, rekoah da bih ublažio strah koji sam izazvao — »to su najtrapavija bića koja sam ikada video da mile. Oni mogu da ostanu u jami i da ubijaju ljude koji im se približe, ali ne mogu da iziđu iz nje... Ali, kako su samo strašni!«

»Nemoj, dragi«, reče žena, dižući obrve i milujući me po ruci.

»Jadni Ogilvi!«, rekoah ja. »Samo kad pomislim da on tamo leži mrtav!«

Moja žena naposljetku nije moju priču smatrala neverovatnom. Kad sam video njeno lice koje je bilo bledo kao smrt, prestao sam odjednom.

»Mogli bi da dođu ovamo!«, ponavljala je neprekidno.

Primorao sam je da popije malo vina i pokušavao da je ohrabrim.

»Jedva mogu i da se kreću«, rekao sam.

Počeo sam da tešim i nju i sebe ponavljajući sve ono što mi je Ogilvi bio rekao o tome kako je nemoguće da se Marsovci mogu nastaniti na zemlji. Naročito sam podvukao teškoće zbog gravitacije. Na površini zemlje privlačna snaga je tri puta veća od privlačne snage na površini Marsa. Marsovac bi, dakle, bio tri puta teži na Zemlji nego li na Marsu, ma da bi snaga njihovih mišića ostala ista. Za Marsovca bi njegovo sopstveno telo bilo ogrtač od olova. To je zaista opšte mišljenje. I »Tajms« i »Dejli Telegraf«, na primer, podvlačili su tu činjenicu sutradan, ali su oba ova lista previdela, baš kao što sam to i ja učinio, dva važnija činioca koji menjaju celu stvar.

Zemljina atmosfera, kao što sada znamo, sadrži mnogo više kiseonika ili mnogo manje argona (kako god čovek želi to da kaže) nego li Mars. Oživljujući uticaj ovog viška kiseonika bio je za Marsovce svakako povoljan, jer se suprotstavljao povećanoj težini njihovih tela. A s druge strane, svi smo mi prevideli činjenicu da poznavanje materije kakvim raspolažu Marsovci, može, u slučaju potrebe, da ih sasvim oslobodi od muskularnog rada.

Ali u ovo doba ja nisam razmišljao o ovim stvarima, i tako je moje rezonovanje bilo uzaludno prema mogućnostima kojima su raspolagali napadači. Uz vino i jelo, i sa željom da umirim svoju ženu, neosetno sam postajao sve sigurniji i hrabriji.

»Oni su učinili jednu glupost«, govorio sam, držeći u ruci čašu vina. »Oni su opasni pošto su, u to nema sumnje, ludi od straha. Možda su očekivali da neće naći nikakvo živo biće ovde — a svakako da neće naći inteligentna živa

bića.«

»Granata, bačena u rupu«, rekon ja, »pobiće ih sve, ako dođe do najgoreg«.

Neobično snažno uzrujavanje zbog ovih događaja je bez svake sumnje ostavilo moje sposobnosti shvatanja u stanju razdražljivosti. Čak i sada se sećam ovoga stola sa neverovatnom tačnošću: kako me divno lice moje drage žene zabrinuto gleda pod ružičastim štitom svetiljke, sećam se belog čaršava sa srebrom i staklarijom — jer u ono vreme su i filozofski pisci imali mnogobrojne sitne udobnosti — sećam se kao krv crvenog vina u svojoj čaši: sve je to fotografski tačno zabeleženo u meni. Sedeo sam na kraju stola, zabavljajući se sa cigaretom, žaleći Ogilvijevu brzopletost i napadajući kratkovidu plašljivost Marsovaca.

Možda je tako neka ugledna ptica dodo na ostrvu Mauricijusu sedela u gnezdu i raspravljala o dolasku šake nemilosrdnih mornara koji su tražili hrane. »Mi ćemo ih isključati do smrti, sutra, draga moja«.

Nisam znao, ali je to bila poslednja večera u civilizovanom domu za mnogo neobičnih i strašnih dana.

GLAVA 8

PETAK NOĆU

Najčudnovatija stvar za mene, među svim ovim neobičnim i čudnovatim stvarima koje su mi se toga petka desile, bio je način kako se uobičajene navike našeg socijalnog poretka povezuju s prvim počecima niza događaja koji su taj socijalni napredak potpuno ispreturali. Da ste u petak noću uzeli šestar i povukli krug s prečnikom od pet milja i sa peskovitim jamama Vokinga kao centrom, sumnjam da biste naišli ma i jedno jedino biće izvan toga kruga, (sem ako to nije bio neki rođak Stentov ili onih nekoliko biciklista ili Londonaca koji su ležali mrtvi na poljani), čije su navike ili osećanja ovi došljaci s Marsa poremetili. Mnogi su čuli o valjku, naravno, i... i razgovarali o njemu u dokolici ali to nije izazvalo senzaciju kakvu bi izazvao ultimatum upućen Nemačkoj.

U Londonu su smatrali za običnu novinarsku patku onaj telegram koji je poslao jadni Henderson i u kome je opisivao postepeno odvijanje zavrtnja na valjku. I, uredništvo večernjeg lista je depešom zatražilo potvrdu ove vesti, pa pošto nije primilo nikakav odgovor — jer je Henderson poginuo — odlučilo je da ne štampa vanredno izdanje.

Čak i u krugu od pet milja velika većina ljudi bila je inertna. Već sam opisao ponašanje ljudi i žena s kojima sam razgovarao. Svuda u okolini svet je večeravao, radnici su posle svog teškog rada preko dana radili u baštama, majke su slale decu u krevet, omladina je lutala ulicama misleći na ljubav, studenti su sedeli pored svojih knjiga.

Možda se nešto i govorilo po ulicama u selu, prepričavalo se o tome u kafanama kao o nečem novom, ovde onde poneki čovek je donosio vesti, čak je možda i neko od očevidaca izazvao uzbuđenje, ili viku, ili trčkanje ovamo

i onamo. Ali, uglavnom je nastavljeno s navikama kako se to radilo kroz stoleća: ljudi su obavljali svoje svakodnevne poslove, provodili vreme u jelu, piću, šetnji i spavanju. Kao da planeta Mars ne postoji na nebu! Čak i na stanicama u Vokingu, i u Horselu, i Čobhemu bio je takav slučaj.

Na raskrsnici u Vokingu, sve do kasno u noć, vozovi su se zaustavljali i produžavali dalje, drugi su se vozikali po sporednim kolosecima, putnici su izlazili iz koja i čekali. Sve je teklo potpuno uobičajenim redom. Jedan dečak iz grada, radeći za Smitov monopol, prodavao je novine sa popodnevnim vestima. Lupa kofera, oštro zviždanje lokomotiva na raskrsnici mešalo se sa njegovim vikanjem. »Ljudi s Marsa«. Oko devet sati, izvan sebe od uzbuđenja, dolazili su na stanicu ljudi s neverovanim novostima, ali nisu izazvali veće zaprepašćenje nego da se pojavila neka pijanica. Ljudi koji su putovali vozom prema Londonu zurili su u mrak kroz prozore Vagona, i videli samo retke varnice kako trepere i poigravaju u pravcu Horsela, kako se crven plamen i tanak zastor od dima dižu prema zvezdama, te su mislili da se nije desilo ništa ozbiljnije nego što je običan požar na pustari. Samo se oko ivice pustare mogla zapaziti neka uznemirenost. Oko granice Vokinga gorelo je nekih pet, šest vila. U svima kućama ova tri sela koje su okrenute prema pustari gorela su svetla, i ljudi su bili budni cele noći.

A radoznala gomila neumomo je lutala gore dole; ljudi su dolazili i odlazili, ali je gomila ostajala i na mostovima kod Čobhema i kod Horsela. Dva tri pustolova, to se tek kasnije ustanovilo, pošli su u mrak i privukli se sasvim do Marsovaca; ali se više nikada nisu vratili, jer je svetlosni zrak, kao zrak reflektora na ratnom brodu, s vremena na vreme, prelazio preko pustare, a odmah za njim dolazio je i toplotni zrak. Osim ovoga, velika pustara bila je tiha i napuštena, a ugljenisana tela ležala su celu noć. na njoj pod zvezdama, i ceo dan sutradan. Mnogi su čuli i udarce čekića iz jame.

Takva je dakle bila situacija u petak noću. U samom centru, zabivši se u kožu naše stare planete Zemlje kao neka otrovna strela, ležao je valjak. Ali otrov jedva da je već radio. Oko valjka prostirala se ledina, tiha i mirna, i pušila se na nekoliko mesta, ovde onde ležao je zgrčen poneki taman, jedva vidljiv predmet. Ponegde je goreo neki žbun ili neko drvo. S one strane na jednom uskom pojasu vladalo je uzbuđenje, a dalje od ovoga pojasa pustošenje se još nije proširilo. A kod ostalih ljudi život je strujao isto onako kao što je tekao vekovima.

Ratna groznica koja bi smesta začepila žile, umrtvila živce i uništila mozak, tek je trebalo da se razvije.

Celu tu noć Marsovci su lupali i kucali i kretali se i bez sna, neumomo radili na mašinama koje su pripremali, a s vremena na vreme, stub zelenkasto-belog dima podigao bi se do zvezdanog neba.

Oko jedanaest časova prošla je četa vojnika kroz Horsel i razvila se duž ivice ledine u vidu kordona. Malo kasnije prošla je kroz Čobhem druga četa, da bi se razvila na severnoj strani pustare. Nekoliko oficira iz kasarni u Inkermanu došli su već ranije na ledinu, a čulo se da je jedan od njih, major Idn, bio nestao. Komandant puka je došao na most u Čobhemu oko ponoći i živo se raspitivao kod ljudi. Vojne vlasti su bez svake sumnje bile potpuno svesne ozbiljnosti situacije. Oko jedanaest časova — tako su saopštili dnevni listovi sutradan — jedan eskadron konjanika, s dva topa, i oko četiri stotine ljudi iz kardiganskog puka krenuli su iz Alderšota.

Nekoliko sekundi posle ponoći svetina u ulici Čertsej, u Vokingu, videla je jednu zvezdu kako pada sa neba u borove šume na severozapadu. Bila je zelenkaste boje i izazvala je tihu svetlost kao munja u letnje doba. Bio je to drugi valjak.

GLAVA 9

BORBA POČINJE

Subota mi je ostala u uspomeni kao dan napregnutog iščekivanja. To je bio i dan umora i klonulosti, vreo i sparan, i barometar se brzo dizao i spuštao. Spavao sam samo malo, a moja žena je spavala dobro. Ustao sam rano. Sišao sam u baštu pre doručka i osluškivao sam, ali s ledine se nije čuo nikakav zvuk, osim pesme ševe.

Mlekadžija je došao kao obično. Čuo sam tandrkanje njegovih kola i pošao sam na sporednu kapiju da ga upitam za poslednje novosti. On mi je pričao da su Marsovci bili u toku noći opkoljeni od trupa, i da se očekuje dolazak artiljerije. Tada sam čuo voz kako juri prema Vokingu — i taj poznati zvuk me donekle umirio.

»Ne bi trebalo da ih pobiju«, reče mlekadžija, »ako se to nekako može izbeći«.

Video sam i suseda kako radi u bašti. Proćaskao sam malo s njim i pošao zatim na doručak. To je bio najobičniji dan. Moj sused je bio mišljenja da će vojnici biti u stanju da zarobe ili unište Marsovce u toku toga dana.

»Šteta je što su tako nepristupačni«, reče on. »Bilo bi zanimljivo znati kako oni žive na drugoj planeti. Mogli bismo ponešto i da naučimo od njdh.«

Došao je do ograde i pružio mi šaku jagoda, jer je bio ne samo oduševljen baštovan, nego i čovek plemenita srca. Ujedno mi je pričao da gori borova šuma u blizini Bajflitskog golfskog igrališta.

»Kažu«— tako je nastavio moj sused — »da je tamo pala još jedna od tih prokletih stvari — Stvar broj, dva. Ali je svakako dosta i jedna za nas. To će skupo stajati osiguravajuća društva pre nego što se sve reguliše«. Dok je ovo govorio, smejavao se dobroćudno. »Šume«, nastavio je on, »još uvek gore«, i

pokazao mi je slab trag dima u daljini. »Biće im veoma toplo pod nogama, danima, zbog debelog pokrivača od borovih iglica, i zbog trave«, rekao je, a zatim se uozbiljio kad je spomenuo »jadnog Ogilvija«.

Rešio sam da ne radim posle doručka, nego da se umesto toga prošetam prema ledini. Ispod železničkog mosta naišao sam na grupu vojnika — mislim da su to bili pioniri, s malim okruglim kapama na glavi, prljavi crveni kaputi bili su im otkopčani, a ispod njih su se videle plave košulje; tamne pantalone i čizme su im dopirale do listova. Rekoše mi da niko ne sme preći preko kanala. I kad sam pogledao duž puta, primetio sam jednog vojnika iz kardiganskog puka kako čuva stražu. Neko vreme sam razgovarao s vojnicima. Pričao sam im o tome kako sam prošle noći video Marsovce. Niko od njih nije ih video, i o njima su imali sasvim nejasnu pretstavu, i zato su me prosto zasuli pitanjima. Rekoše mi da ne znaju ko je naredio trupama da vrše pokret, T bili su mišljenja da se u njihovim kasarnama napravila uzbuna. Običan pionir je mnogo obrazovaniji nego običan vojnik, i oni su sa izvesnom oštroumnosću raspravljali o naročitim uslovima za borbu koja bi mogla nastati. Ja sam im opisao kako izgledaju toplotni zraci i oni su počeli da se prepiru između sebe.

»Treba se krišom dovući do njih i onda na njih jurišati, velim ja«, rekao je prvi..

»Koješta«, reče drugi. »Kako da se čuvaš od tih njihovih toplotnih zrakova? Skuvaće te. Treba im se približiti što se više može, pa onda iskopati šanac«.

»Dođavola s tim tvojim šančevima. Ti tražiš samo šančeve, kao da si zec, Snipi«.

»Jer nemaju uopšte vratova?«, upita odjednom treći, neki mali, zamišljeni, crni vojnik, koji je pušio lulu.

Ja sam ponovio svoj opis.

»Oktopodi«, reče on, »eto to su oni. To su borci-ribe ovog puta«.

»Nikakav greh nije pobiti ove životinje«, reče prvi.

»A zašto ne bismo pucali u ove proklete gadžove i svršili s njima?« primeti mali crni čovečuljak. »Čovek ne može znati šta oni mogu da nam učine«.

»A gde su ti granate?«, reče prvi. »Nema vremena za to. Izvrši juriš na njih, eto, i to odmah.«

Tako su oni raspravljali. Posle izvesnog vremena, ja sam ih napustio i pošao na železničku stanicu, da kupim što više jutanjih listova.

Ali neću da zamaram čitaoca opisom tog dugog jutra i još dužeg popodneva. Nije mi pošlo za rukom da vidim ledinu, jer su čak i crkveni tornjevi u Horselu i Čobhemu bili u rukama vojnih vlasti. Vojnici kojima sam

se obraćao nisu znali ništa. Oficiri su bili tajanstveni i zaposleni. Video sam da se ljudi u gradu ponovo sasvim sigurno osećaj u prisustvu vojske, a od duvandžije Maršala čuo sam prvi put vest da je njegov sin među onima koji su poginuli na ledini. Stanovnicima predgrađa Horsel vojska je naredila da zaključaju i napuste svoje kuće.

Vratio sam se na ručak oko dva. Bio sam veoma umoran, jer je dan, kao što sam već rekao, bio neverovatno topao i sparao; da bih se osvežio, okupao sam se posle podne u hladnoj vodi. Oko pola pet otišao sam na železničku stanicu da kupim večernje novine, jer je u jutarnjim novinama bio oskudan i netačan opis smrti Stenta, Hendersona, Ogilvija i drugih. Ali u novinama nije bilo gotovo ničega što već nisam znao. Marsovci se uopšte nisu ni pokazivali. Izgleda da su imali mnogo posla u jami, jer se iz nje čulo neprestano udaranje čekića, a dim se stalno dizao. Očito su imali mnogo posla da se pripreme za borbu. »Ponovo su učinjeni pokušaji da se s Marsovcima dođe u vezu, ali bez uspeha«, — to je bila stereotipna rečenica u novinama. Jedan vojnik mi je pričao da je neki čovek u šancu davao signale pomoću zastave privežane na dugačku motku. Međutim, Marsovci su na takve pokušaje obratili toliko pažnje koliko mi obraćamo na mukanje goveda.

Moram priznati da su me sve ove pripreme, svi ovi pokušaji, veoma uzбудili. Odjednom sam postao ratoboran, i pobeđivao sam neprijatelje na sto različitih načina. Ponovo su mi se vratili snovi iz detinjstva o borbama i junaštvu. Ali u to vreme mi se činilo da borba neće biti viteška, jer su Marsovci bili prilično bespomoćni u toj svojoj rupi.

Okolo tri sata, u podjednakim razmacima, začula se topovska paljba iz Čertseja ili Adlstouna. Doznao sam da vojska bombarduje zapaljenu borovu šumu, u koju je pao drugi valjak, nadajući se da će ga uništiti pre nego što se otvori. Međutim, tek oko pet sati stigao je u Čobhem top da bi uništio prvi odred Marsovaca.

Okolo šest sati uveče, dok sam sedeo sa ženom u letnjikovcu i pio čaj, raspravljajući vatreno o borbi koja nam se približava, čuo sam potmulu detonaciju s ledine, a posle toga snažnu pucjavu. Odmah zatim odjeknuo je snažan prasak sasvim blizu nas tako da se zatresla zemlja. I kad sam požurio napolje na livadu, video sam kako vrhovi drveća oko Oriental Koledža gore crvenim plamenom, a toranj male crkvice ispred te zgrade bio je srušen. Vrh

džamije je nestao, a krov Oriental Koledža izgledao je kao da ga je neki top od sto tona pogodio. Jedan od naših dimnjaka se rasprsao kao da je pogođen topovskim zrnom, a jedan komad je sleteo niz crep i povukao za sobom čitavu gomilu polupane parčadi na cvetnu leju ispod prozora moje sobe za rad.

Ja i moja žena stojali smo zapanjeni. Onda mi je postalo jasno da greben brda Mejberi mora biti u domašaju toplotnih zrakova Marsovaca, pošto im Koledž više nije stajao na putu.

Zgrabio sam ženu za ruku i bez daljeg gurnuo je na ulicu. Zatim sam otišao po služavku, i rekao joj da ću sam otići gore na sprat da iznesem sanduk koji ona traži.

»Ne možete duže ostati ovde«, rekoah ja, i dok sam govorio, paljba se za trenutak ponovo čula na ledini.

»Ali kuda ćemo?«, upita moja žena zaplašena.

Razmišljao sam zabrinut. Onda sam spomenuo njene rođake u Lederhedu.

»Lederhed!«, uzviknuo sam, nadjačavajući vikom grmljavinu.

Žena je bacila pogled nizbrdo. Ljudi su izlazili iz kuća zaprepašćeni.

»Kako ćemo stići u Lederhed?«, upitala je žena.

Dole, u podnožju brda, spazio sam četvu konjanika kako prolazi ispod železničkog mosta. Trojica su u galopu odjurila kroz otvorenu kapiju Oriental Koledža, dvojica su sjahala i počela da trče od kuće do kuće. A sunce je sijalo kroz dim koji se širio s vrhova drveća i izgledalo je crveno kao krv bacajući neobičnu, mutnu svetlost oko sebe.

»Ostani ovde«, rekao sam ženi, »ovde si u bezbednosti«, pa odjurih do kafane »Kod pegavog kučeta«, jer sam znao da gazda ima konja i mala kola. Trčao sam jer sam bio siguran da će za koji trenutak svaki čovek s te strane brda biti u pokretu. Našao sam ga u krčmi. Nije imao ni pojma što se iza njegove kuće dešava. Jedan čovek, okrenut leđima prema meni, razgovarao je s njim.

»Dajte mi funtu«, reče kafedžija, »ali nemamo nikog ko bi mogao da ih tera«.

»Daću vam dve«, rekoah ja, preko nepoznatog čoveka.

»Zašto?«

»I vratiću ih do ponoći«, rekao sam.

»Bože moj, reče kafedžija, zašto se žurite? Prodajem ovo prase. Dve

funte, a vratićete ga? Što se to dešava?»

U nekoliko reči sam objasnio da moram napustiti svoju kuću i tako sam obezbedio kola. U to vreme mi nije izgledalo tako bitno da i kafedžija treba da napusti svoju kuću. Postarao sam se samo za to da dobijem kola, oterao ih niz drum, ostavio ženu I služavku da paze na njih i pojurio u kuću i pokupio nekoliko stvari od vrednosti, srebrnog posuđa koliko smo imali, i slično. Bukve ispod kuće gorele su dok sam skupljao te stvari, a ograda od kolja pored drumu bila je takođe u plamenu. Dok sam obavljao poslove, jedan konjanik je dotrčao gore. On je .jurio od kuće do kuće i opominjao ljude da beže. Već je bio prošao kad sam izašao kroz kapiju sa dragocenostima umotanim u čaršav od stola. Viknuo sam za njim:

»Šta je novo?»

On se okrenu, pogleda unezvereno, promrmlja nešto kao da »Marsovci mile napolje u nečemu što liči na poklopac«, i pojuri dalje prema kući na samom vrhu brda. Oblak crnog dima koji se izhenada pojavi na drumu, sakri ga za trenutak. Otrčao sam do kuće svoga suseda i lupnuo sam na vrata da bi se Uverio o onome 'što sam već znao, da je njegova žena otišla u London sa njim i da su zaključali kuću. Pošto sam obećao da ću izneti sanduk moje služavke, ušao sam ponovo u kuću, izvukao ga napolje, zavezao ga za zadnji deo kola, pa onda zgrabio uzde i skočio na bok kola pored svoje žene. Za nekoliko trenutaka mi smo umakli iz dima i grmljavine i s druge strane brda Mejberija jurili prema Starom Vokingu.

Pred nama se pružao miran, suncem obasjani predeo: njive zasejane pšenicom sa obe strane puta i kafana u Mejberiju sa svojim natpisom koji se ljuljao na vetru pozdravljale su nas. Primetio sam doktorova kola ispred nas. Kad smo bili u podnožju brda, okrenuo sam se da bacim pogled na padinu brega koji sam napuštao. Gusti mlazevi crnog dima sa crvenim plamenim jezicima kuljali su u vazduhu, i bacali tamne senke na vrhove zelenog drveća na istoku. Dim se već proširio daleko prema istoku i zapadu — do borovih šuma u Bajflitu na istoku i do Vokinga na zapadu. Drum se crneo od sveta koji je jurio prema nama. A kroz vreli, mirni vazduh, čulo se slabo, ali veoma jasno štektanje mitraljeza koje se odmah stišalo, a s vremena na vreme i pucanje iz pušaka. Očigledno su Marsovci palili sve što god se nalazilo na domašaju njihovih toplotnih zrakova.

Ja nisam iskusan kočijaš i morao sam stajati da pazim na konja. Kad sam

se ponovo okrenuo, crni dim je sakrio i drugo brdo. Ošinuo sam konja bičem i opustio dizgine dok su Voking i Send ostali između nas i ovog haosa. Doktorova kola sam stigao i prešao između Vokinga i Senda.

GLAVA 10

USRED OLUJE

Lederhed se nalazi na nekih dvanaest milja od Mejberija. Miris sena širio se preko bujnih livada iza Pirforda. Žive ograde sa obe strane puta bile su divno ukrašene mnogobrojnim divljim ružama. Teško bombardovanje koje je nastalo kad smo silazili niz breg Mejberi, odjednom je prestalo, i veče je bilo mirno i tiho. U Lederhed smo stigli bez ikakve neprijatnosti oko devet sati. Konj se odmarao jedan sat dok sam ja večerao sa svojim rođacima i zamolio ih da pripaze na moju ženu.

Moja žena je stalno ćutala za vreme vožnje i izgledalo je da je more zle slutnje. Govorio sam joj i pokušavao da je ohrabrim; pričao sam kako su Marsovci vezani za jamu već zbog same svoje težine, i da tek u krajnjem slučaju mogu malo da izmire iz nje, ali je ona odgovarala samo sa da ili ne. Da nisam bio obećao kafedžiji da ću se vratiti, ona bi, uveren sam, navaljivala da te noći ostanem u Lederhedu. Kamo sreće da sam ostao! Njeno lice, toga se vrlo dobro sećam, bilo je veoma bledo na rastanku.

Što se mene tiče, bio sam celog dana u groznici od uzbuđenja. Nekakva borbena groznica koja s vremena na vreme obuzima civilizovanu zajednicu, ušla mi je u krv i u duši mi nije bilo baš toliko žao što je trebalo da se vratim te noći u Mejberi. Bojao sam se, štaviše, da ovo poslednje bombardovanje koje sam čuo ne uništi naše napadače s Marsa. Svoje raspoloženje ću najbolje izraziti ako kažem da sam želeo da prisustvujem njihovoj smrti.

Oko jedanaest sati krenuo sam natrag. Noć je bila neverovatno mračna; kad sam izašao iz osvetljenog prolaza kuće mojih rođaka, izgledala mi je potpuno crna, a bilo je toplo i sparno kao usred dana. Oblaci su jurili na nebu, a niotkuda ni vetrića da pokrene žbunje oko nas. Sluga mojih rođaka

zapalio je obe svetiljke. Ali srećom put sam odlično poznavao. Moja žena je stajala na pragu osvetljene kuće i gledala me dok nisam skočio u kola. Onda se brzo okrenula i ušla u kuću, ostavljajući pored mene rođake da mi požele srećan put.

U prvo vreme sam bio malo utučen, jer su me zarazila strahovanja moje žene, ali su se moje misli uskoro vratile Marsovcima. U to vreme bio sam potpuno neobavešten o toku borbi te večeri. Nisam znao čak ni za okolnosti koje su ubrzale sukob. Prolazeći kroz Okhem (vraćao sam se naime tim putem, a ne preko Senda i Starog Vokinga), opazio sam na zapadnom horizontu krvavocrvenu svetlost, koja se, ukoliko sam se više približavao, polako dizala u nebo. Spremala se oluja i oblaci koji su jurili nebom mešali su se s mlazevima crnog i crvenog dima.

Ulica Ripli bila je pusta. Osim jednog ili dva osvetljena prozora nije bilo nikakvog znaka da ima ma kog živog u selu. Ali jedva sam izbegao nesreću na raskrsnici za Pirford, gde je stajala jedna grupa ljudi, okrenuta leđima prema meni. Ništa mi nisu rekli kad sam prolazio pored njih. Nisam znao da li im je poznato šta se dešava iza brda, niti sam znao da li u tim kućama, pored kojih sam prolazio, spavaju ljudi mirno i bezbedno, ili su one puste i prazne, ili su ti ljudi uznemiravani, ili možda čuvaju stražu.

Od Riplija pa sve dok nisam prošao kroz Pirford, bio sam u dolini reke Vej, i tako nisam mogao da vidim crvenu svetlost. Kad sam se peo uz mali brežuljak s druge strane crkve u Pirfordu, svetlost se ponovo ukazala, a drveće oko mene se treslo — to je nagoveštavalo oluju koja se približavala. Uto sam čuo kako iza mene sa tomja crkve izbija ponoć, zatim se ukaza silueta Mejberija, na kome su se vrhovi drveća i krovovi kuća oštro i mračno ocrtavali prema nebu.

Dok sam ovo posmatrao, neka bledozelena svetlost osvetlila je drum oko mene i mogao sam videti udaljenu šumu u pravcu Adlstouna. Osetio sam kako se uzda trglja. Opazio sam kako je oblake probio mlaz zelene vatre, osvetlio ih i sjurio na zemlju levo od mene. Bila je to treća zvezda padalica!

Odmah posle pada valjka, sinula je prva munja pretstojeće oluje, ovoga puta zasenjjuće plavom svetlošću i grom je odjeknuo kao da se rasprsla neka raketa iznad naše glave. Konj je grizao đem među zubima i propinjao se.

Do podnožja brega Mejberija vodi blaga uzbrdica i moja kola su se

tandrčeći spustila niz nju. Sevanje nije prestajalo: munje su sevale jedna za drugom, što još nikad nisam video. Udarci gromova, jedan za drugim, praćeni nekim neobičnim pucketanjem, više su ličili na rad neke džinovske električne mašine nego na uobičajenu jeku detonacije. Treperava svetlost je zaslepljivala i zbunjivala čoveka, a gust grad počeo je da me bije u lice kad smo silazili niz padinu.

U početku sam gledao samo drum pred sobom, a zatim je moju pažnju iznenada privuklo nešto što se brzo kretalo niz suprotnu padinu Mejberija. U prvi mah sam mislio da je to vlažan krov neke kuće, ali sam pri svetlosti munja koje su sevale jedna za drugom video da se to zbilja nešto kotrlja. Bila je to slika koju je teško opisati — jednog trenutka mračno kao u rogu, a zatim na svetlu kao usred dana crvene ruševine zgrade sirotišta skoro na samom vrhu brega, zeleni vrhovi smreka i ovaj neobični predmet pojavio se potpuno jasno i vidljivo.

A tek stvar koju sam video! Kako da je opišem? Grdan tronožac, viši od mnogih kuća, kretao se preko mladih jela, i uništavao ih u pokretu. Mašina koja ide, napravljena od sjajnog metala, kretala se sada preko žbunja. Čelična užad visila su sa nje i zveketala, a taj zveket mešao se sa pobesnelim gromovima. Još jedna munja, a mašina se jasno pokazala, navaljena na jednu stranu puta. Dve su joj noge bile u vazduhu. Nestalo je u pomrčini, ali gotovo odmah, kad je sinula munja, pojavila se ponovo nekih sto metara bliže. Možete li zamisliti tronožac kako se nagiba i klizi svom snagom po zemlji? To je bila slika koju su stvarale učestale munje. Ali umesto da zamislite tronožac, zamislite ogromnu mašinu na postolju sa tri noge.

Zatim se drveće u borovoj šumi ispred mene odjednom razdvoji kao što se trska razdvaja pred čovekom koji pođe kroz nju. Drveće se lomilo na dvoje i padalo preko reda, a sekund kasnije pojavio se ogromni tronožac i — tako mi je izgledalo — išao pravo prema meni. A ja sam u galopu jurio baš njemu u susret. Kad sam video ovo drugo čudovište, sasvim sam izgubio živce. Više nisam stao da pogledam, povukao sam naglo konja da je okrenuo glavu udesno, i, trenutak kasnije, kola su se preturila preko konja, rukunica se uz tresak slomila, a ja sam odleteo u stranu i pao svom težinom u plitku lokvu vode.

Odmah sam se izvukao iz vode i sagao se, s nogama u vodi, ispod jednog žbuna. Konj je ležao nepomično (jadnoj životinji bio je slomljen vrat!), a pri

sevanju munja video sam preturena kola i siluetu točka koji se još uvek polako okretao. U to je ogromna mašina projurila pored mene i uputila se uzbrdo prema Pirfordu.

Stvar mi je, kad sam je pogledao izbliza, izgledala neverovatno čudna, jer

to nije bila samo mašina koja je jurila svojim putem. Mašina je bila, naravno, napravljena od metala i pri hodu je pdjekivalo kao metal; imala je dugačke, pokretne, sjajne pipke (jedan od njih zgrabio je mladu jelu) koji su se savijali i lupali oko neobičnog tela. Ona je išla svojim putem, onako kako je krenula, a oklop od sjajnog bakra oko nje pokretao se tamo amo i čovek bi mogao pomisliti da je to glava koja gleda oko sebe. Iza glavnog tela nalazila se neka ogromna masa belog metala nalik na ogromnu ribarsku korpu. Kada je čudovište projurilo pored mene iz zglobova njenih udova izbijali su oblaci zelenog dima. Čudovište je nestalo za jednu sekundu.

Toliko sam tada video; bilo je to dosta nejasno, zbog sevanja munja, zbog svetlosti koja me zasenjivala i zbog dubokih tamnih senki.

A kada je mašina pošla, začulo se zaglušujuće brujanje koje je nadjačalo grmljavinu — »A!u A!u« — a trenutak docnije, ona je bila sa svojim drugom, otprilike pola kilometra daleko, nagnuta nad nekom stvari u polju. Znao sam da je ta masa u polju bio treći od deset valjaka koje su Marsovci bacili na nas.

Nekoliko minuta ležao sam tako na kiši i u pomrčini posmatrajući pri isprekidanoj svetlosti ova čudovišta od metala kako se kreću u daljini preko vrhova živih ograda. Opet je počeo da pada sitan grad, i kako su čudovišta dolazila i odlazila, njihovi likovi su bili zamagljeni, da bi se odmah zatim opet potpuno jasno videli. S vremena na vreme opet bi sinula munja, a posle toga ove mašinerije bi ubrzo progutala noć.

Bio sam sasvim mokar od grada i od vode u kojoj sam stajao. Prošlo je nekoliko trenutaka, zbog iznenađenja, dok sam uspeo da nađem neko suvlje mesto na ivici drumu, ili da uopšte pomislim na opasnost koja mi je pretila.

Nedaleko od mene nalazila se mala drvena koliba. Imala je svega jedno odeljenje, a oko nje je bila leja zasađena krompirom. S mukom sam se naposletku digao na noge i savijen, koristeći svaki zaklon, potrčao sam ka kolibi. Lupao sam na vrata, ali nisam mogao nikoga da dozovem (ako je uopšte ikoga bilo unutra). Posle izvesnog vremena odustao sam i, koristeći se celim putem šancem, uspeo sam da dopužem do borove šume u pravcu Mejberija, neprimećen od ovih strahovitih mašina.

Pod okriljem šume, mokar i drhteći od mraza, pošao sam dalje, prema svojoj kući. Išao sam između drveća, pokušavajući da nađem stazu. Bilo je zaista vrlo mračno u šumi, jer su sada munje bile sve ređe. A grad, koji je

sada padao kao da je provala oblaka, udarao je kroz gusto lišće u vidu mlaza.

Da sam u potpunosti shvatio značaj svega što sam video, ja bih se smesta vratio preko Bajflita do ulice Kobhem i tako došao do svoje žene u Lederhedu. Ali neobične stvari i zbivanja oko mene, i moj telesni umor, sprečili su me u toj nameri, jer sam bio sav smožden, umoran, mokat do kože, ogluveno i oslepeo od oluje.

Imao sam nejasnu želju da odem do svoje kuće, i to mi je bila jedina misao u glavi. Spoticao sam se o drveće, pao sam u jarak i povredio koleno o neku dasku i na kraju bućnuo na put koji vodi pored Armz Koledža. Rekoh, bućnuo sam, jer je bujica puna blata nosila pesak s brda. Tu, u mraku, jedan čovek nalete na mene i gurnu me tako da sam se otkotrljao.

On kriknu od užasa, otkoči ustranu i odjuri dalje pre nego što sam se mogao pribrati toliko da ga oslovim. Oluja je bila, tako jaka baš na ovom mestu da sam se s teškom mukom popeo uzbrdo. Prišao sam ogradi i produžio put pored nje.

Blizu vrha spotakao sam se o nešto meko i pri svetlosti munje ugledao sam među nogama gomilu finog crnog platna i par tipela. Pre nego što sam mogao dobro da vidim kako taj čovek leži, nestalo je munje. Ostao sam nad njim i čekao da sine po drugi put. A onda sam video da je to snažan čovek, obučen u jeftino, ali ne i pohabano odelo. Glava mu je bila savijena i on je ležao blizu ograde, kao da ga je neko svom silom bacio na nju.

Savladao sam odvratnost koja je potpuno prirodna kod čoveka koji nikada ranije nije dodirnuo leš, sagao sam se i okrenuo ga da mu opipam puls. Bio je mrtav. Očigledno mu je bio slomljen vrat. Munja je sevnula po treći put i tada videh lice. To je bio gazda kafane »Kod pegavog kučeta«, čija sam kola bio uzeo.

Prešao sam pažljivo preko njega i nastavio put uzbrdo. Krenuo sam pored policijske stanice i Armz Koledža ka svojoj kući. Na padini brda nije više ništa gorelo, ma da je sa ledine još uvek dolazila crvena svetlost i ma da su gusti oblaci ružičastog dima udarali o grad koji je i dalje padao. Koliko sam mogao videti, pri svetlosti munja, kuće oko mene bile su većinom sve oštećene. Blizu samog Koledža ležala je na putu neka tamna masa.

Dole niz drum, prema mostu kod Mejberija, čuli su se glasovi i topot nogu, ali ja nisam imao dovoljno hrabrosti da viknem ili da priđem tim

ljudima. Otključao sam vrata i ušao, zatvorio vrata, zaključao ih i podupro, zateturio se prema stepeništu i seo na stepenice. Glava mi je bila puna slika metalnih čudovišta kako jure, i mrtvog tela, bačenog uz ogradu.

Skupio sam se u podnožju stepenica, naslonio se na zid i drhtao čitavim telom.

GLAVA 11

NA PROZORU

Već sam ranije rekao da kod mene oluje uzbuđenja imaju tu osobinu da se brzo stišaju. Posle izvesnog vremena video sam da mi je hladno i da sam mokar. Oko mene na prostiraču od stepenica bile su barice vode. Skoro nesvesno sam ustao, ušao u trpezariju i popio malo viskija. Onda mi je palo napamet da promenim odelo.

Presvukao sam se i pošao gore u svoju sobu za rad, ali ni sam nisam znao zašto. Prozor moje sobe za rad gleda preko drveća i železničke pruge prema Horselskoj ledini. Kad smo polazili u žurbi ostavili smo ovaj prozor otvoren. Prolaz je bio u mraku i, u suprotnosti sa slikom koju sam video kroz prozor, u sobi je izgledalo mračno kao u rogu. Zastao sam za trenutak na pragu.

Oluja je prošla. Tornjeva Orijentalnog Koledža i borova nije više bilo. Vrlo daleko mogla se videti ledina sa svojim peskovitim jamama, obasjana živom crvenom svetlošću. A pri toj svetlosti kretale su se ogromne crne figure, groteskne i neobične.

Izgledalo je zaista kao da ceo kraj u tome pravcu gori — široku padinu brega lizali su mali jezici plamena, lelujući i ispreplićući se sa udarcima vetra, koji je popuštao, i bacajući crvenu svetlost na nebo preko kojeg su jurili oblaci. Dim sa nekog bližeg zgarišta naišao bi s vremena na, vreme preko prozora i sakrio Marsovce. Nisam mogao da vidim šta oni rade, niti sam sam video jasno kako izgledaju, a nisam mogao razaznati ni crne predmete oko kojih su bili zaposleni. Isto tako nisam mogao da vidim ni neku bližu vatru, ma da su njene senke igrale po podu i zidu moje sobe za rad. Oštar miris smole i paljevine bio je u vazduhu.

Polako sam sada zatvorio vrata i dovukao se do prozora. Vidik mi se

sada otvorio sve do kuća oko stanice u Vokingu, s jedne strane, a na drugu stranu do izgorelih i pocrnelih borovih šuma kod Bajflita. Dole ispod brda, na železničkoj pruzi, blizu svoda, videla se neka svetlost, a nekoliko kuća pored drumca za Mejberi i pored ulica oko stanice gorelo je u ruševinama. Svetlost na pruzi me je iznenadila najpre: na njoj je bila crna gomila koja je svetlo gorela, a s desne strane bio je red duguljastih žutih predmeta. Tada sam tek shvatio da je to jedan uništen voz. Njegov prednji deo bio je smrvljen i goreo je, dok su se zadnji vagoni još uvek nalazili na šinama.

Između ova tri glavna centra požara: kuća, voza i zapaljene ravnice u pravcu Čobhema, pružali su se nepravilni komadi tamne ravnice, ovde onde ispresecani zemljištem koje je gorelo i dimilo se. To je bio najneoblčniji prizor, — ovo prostranstvo koje je gorelo. Potsećalo me je na fabriku porcelana noću. U početku uopšte nisam mogao nikoga da razlikujem, ma da sam pogledom intenzivno tražio ljude. Docnije sam primetio pri svetlosti stanice u Vokingu neke crne figure kako jedna za drugom jure preko pruge.

Ovaj vatreni kaos — to je bio onaj mali svet u kome sam godinama živeo! Još uvek nisam znao šta se dogodilo u toku poslednjih sedam sati. Nisam znao ni to, iako sam počeo da slutim, kakva je veza između ovih mehaničkih kolosa i onih ljigavih stvorenja koje sam video da izlaze iz valjka. Sa nekim neobičnim osećanjem da me ništa lično ne interesuje, okrenuo sam fotelju prema prozoru, seo i posmatrao potamnelu ravnice, a naročito ona tri džinovska crna predmeta, koja su se kretala tamo amo u svetlu oko rupa sa peskom.

Izgledalo je kao da imaju neverovatno mnogo posla. Počeo sam da se pitam šta bi to moglo da bude. Jesu li to neki inteligentni mehanizmi? Ali, osetio sam da je to nemoguće. Ili možda u svakom od njih sedi Marsovac, upravljajući, vodeći ga i služeći se njime, baš kao što čovječiji mozak sedi i upravlja u njegovom telu? Počeo sam da upoređujem te kolose sa ljudskim mašinama i, prvi put u svome životu, pitao sam se kakav bi izgledao oklopni brod ili parna mašina nekoj inteligentnoj životinji niže vrste.

Oluja je očistila nebo i iznad dima koji se dizao sa popaljene zemlje zalazila je na zapadu bleđa planeta Mars, sitna kao vrh čiode. U tom trenutku jedan vojnik uđe u baštu. Čuo sam neko grebanje oko ograde, i probudivši se iz dremeža, koji me je bio obuzeo, pogledao sam dole i video sam ga kroz polumrak kako pokušava da pređe ogradu. Kad sam ugledao još jedno

ljudsko biće pored sebe, napustila me moja tromost, nagnuo sam se preko prozora radoznalo i rekao šapatom:

»Pst.«

On je ostao sedeći na ogradi, u neizvesnosti. A zatim je prešao preko i došao do ugla kuće. Sagao se i polako koraknuo.

»Ko je tu?«, upitao je, takođe šapatom, stojeći pod prozorom i zureći gore.

»Kuda ćeš?« upitao sam ja.

»Bog sveti zna.«

»Hoćeš li da se sakriješ?«

»Da.«

»Uđi u kuću«, rekoh ja.

Sišao sam dole, otvorio vrata i pustio ga unutra, pa opet zaključao kuću. Nisam mogao da mu vidim lice. Bio je bez kape, a koporan je imao otkopčan.

»Bože moj«, reče kad sam ga uvukao u kuću.

»Šta je bilo?«, upitao sam ga.

»A šta nije!« U mraku sam mogao da vidim njegov očajnički pokret rukom. »Prosto su nas slistili — prosto slistili«, ponavljao je neprestano.

Gotovo sasvim mehanički pratio me je do trpezarije.

»Uzmi gutljaj viskija«, rekao sam i nalio mu dobru čašu pića.

On je ispi. Onda naglo sede za sto, zaroni glavu u ruke, i poče da jeca i plače kao neko malo dete, potpuno obuzet očajanjem, dok sam ja, potpuno zaboravivši očajanje koje me je doskora držalo, stojao pored njega, i čudio se.

Prošlo je dosta vremena pre nego što je mogao da se pribere i da odgovori na moja pitanja, a zatim je odgovarao zbunjeno i isprekidano. On je bio vozar u artiljeriji, i ušao je u borbu tek oko sedam sati. U to vreme artiljerija je gađala preko ledine i čulo se da je prvi odred Marsovaca, pod zaštitom nekog metalnog štita, polako počeo da se puže prema drugome valjku.

Kasnije se taj štit popeo na tri noge i to je bila prva borbena mašina koju sam ja video. Top koji je vozar vukao bio je kod Horsela otkaćen, da bi mogao da kontroliše jame sa peskom, ali je njegov dolazak samo ubrzao akciju neprijatelja. Kad su se tobdžije, koje su imale posla oko municije,

povukle natrag, konj ovoga vojnika je upao u jednu zečju rupu i pao zbacivši i njega u neku rupu. U tom trenutku je top iza njega eksplodirao, municija je odletela u vazduh, svuda oko njega je sinula vatra, a on sam je ležao ispod gomile ugljenisanih ljudi i mrtvih konja.

»Ležao sam mirno«, pričao je artiljerac, »skoro onesvešćen od straha, a preda mnom je ležao deo trupa mrtvog konja. Bili smo sasvim uništeni, zbrisani! A smrad — gospode bože! Kao na izgorelo meso! Ja sam se bio povredio po leđima kad se konj srušio na zemlju i tako sam morao da ležim dok se nisam malo oporavio. Malo pre toga bilo je kao na paradi — a onda pad, tresak, zviždanje.«

»Zbrisani prosto!« reče on ponovo.

Dugo se krio ispod mrtvog konja, krišom izvirujući i gledajući preko ledine. Vojnici kardiganskog puka pokušali su da izvrše juriš, u borbenom redu, na jame sa peskom, ali su bili smesta zbrisani. Onda se čudovište podiglo na noge i počelo bezbrižno da se kreće ovamo i onamo po ledini, između malobrojnih begunaca, sa oklopom koji je ličio na glavu i koji se okretao baš kao glava čoveka koji ima kapuljaču. Nekakva ruka nosila je komplikovani metalni sanduk, od koga su izbijali zeleni plamenovi svetlosti, a iz čunka te sprave izbijali su toplotni zraci.

Za nekoliko minuta samo, koliko je vojnik mogao da vidi, nijedno živo biće nije više ostalo na ledini, i svaki žbun ili drvo koje već pre toga nije bilo pretvoreno u crni skelet, gorelo je. Konjanici su se nalazili na drumu s druge strane krivine i vojnik ih nije video. čuo je brzometne topove neko vreme, a zatim se sve stišalo. Džinovsko čudovište poštedelo je stanicu u Vokingu i kuće koje su bile zbijene oko nje. A zatim su bačeni toplotni zraci, i grad se pretvorio u gomilu zapaljenih ruševina. Tada je čudovište prestalo da pušta toplotne zrake, i okrenuvši leđa artiljercima, odgegalo se prema zapaljenim borovim šumama, gde se nalazio drugi valjak. Za to vreme jedan blještarki Džin podigao se iz jame.

Drugo čudovište je išlo za prvim. Artiljerac je tada počeo vrlo oprezno da se puže preko vrelog pepela na livadi prema Horselu. Pošlo mu je za rukom da uđe živ u jendek pored drumu i tako je pobegao u Voking. A tu je njegova priča postala očajnička. Mesto je bilo neprolazno. Izgleda da je tu bilo malo živih ljudi. Većina je poludela, a mnogi su imali strahovite opekotine. Zbog vatre je morao da se vrati i onda, kad se jedan od džinova s

Marsa vratio, krio se u usijanim ruševinama nekog zida. Video je kako čudnovato juri nekog čoveka, kako ga je uhvatio jednim od svojih čeličnih pipaka i tresnuo glavom o stablo jednog bora. Najzad je artiljerac, pošto se spustila noć, jurnuo za njim i prebacio se preko željezničkog nasipa.

Otada, on se krio oko Mejberija, u nadi da će se izvući iz opasnosti ako pođe u pravcu Londona. Narod se krio po jendecima i podrumima i mnogi koji su ostali živi uputili su se ka selima Vokingu i Sendu. Strahovita žeđ ga je mučila dok nije našao neku vodovodnu cev, blizu železničkog nasipa, zdrobljenu, iz koje je voda šikljala uvis po drumu.

Eto, tu priču sam čuo od artiljerca, malo pomalo. On se sve više stišavao i pokušavao da mi što bolje objasni stvari koje je video. On nije ništa jeo od podne, tako mi je rekao na početku svoje priče. Našao sam nešto ovčetine i malo hleba u ostavi i doneo mu u trpezariju. Nismo palili svetlost, jer smo se bojali da nas ne spaze Marsovci, te su naše ruke neprestano opipavale hleb i meso. Dok je govorio, stvari oko nas počele su se pomaljati iz mraka, pokazalo se zgaženo žbunje i ruže pod prozorom. Kao da je mnogo ljudi i životinja pretrčalo preko bašte. Počeo sam da nazirem njegovo lice, pocrnelo i uznezvereno. I moje je bilo takvo, nema sumnje.

Kad smo završili s jelom, otišli smo polako u moju sobu za rad. Ponovo sam pogledao kroz otvoren prozor. Preko noći dolina se pretvorila u prah i pepeo. Požari su se gasili. Gde je vatra gorela, dizali su se oblaci dima. Ali bezbrojne ruševine kuća, koje su uhištene i gole štrčale u nebo, spaljena i pocrnela drveta koje je skrivao mrak noći, stojala su sada sumorno i strašno u nemilosrdnoj svetlosti zore. Ipak je ovde onde po neki predmet imao sreću da izbegne propast — ovde jedan beli železnički signal, tamo jedan deo staklene bašte, beo i svež među ruševinama, Nikada ranije u istoriji ratova razaranje nije bilo tako opšte i tako potpuno. A tri metalna džina oko peskovitih jama, presijavala su se u sve jačoj svetlosti koja je prodirala sa istoka, i njihove kapuljače okretale su se kao da posmatraju pustoš koju su načinile.

Izgledalo mi je kao da se rupa proširila, Zelena isparenja kuljala su u mlazevima s vremena na vreme u pravcu jutarnjeg rumenila koje je postajalo sve jače — kuljala se, kovitlala se, prekidala i nestajala.

S druge strane dizali su se stubovi plamena oko Čobhema. Oni su postali krvavocrveni dim pri prvom dodiru s jutarnjom rosom.

GLAVA 12

PROPAST VEJBRIDŽA I SERERTONA

Pošto je već skoro sasvim svanulo, mi smo se povukli sa prozora odakle smo posmatrali Marsovce, i sasvim polako sišli dole.

Artiljerac se složio sa mnom da kuća nije pogodno mesto gde bi se moglo ostati. Rekao je kako namerava da krene u pravcu Londona i da bi se odande pridružio svojoj bateriji — broj 12 konjičke artiljerije. A ja sam nameravao da se odmah vratim u Lederhed. Snaga Marsovaca je tako jako delovala na mene, pa sam odlučio da povedem ženu u Njuhevn i da zajedno sa njom napustim zemlju. Bilo mi je sasvim jasno da okolina Londona mora neizbežno postati poprište sudbonosne borbe, pre nego što bi ovakva bića kao što su Marsovci, mogla biti uništena.

Ali između nas i Lederheda nalazio se treći valjak, koga su čuvali džinovski stražari. Da sam bio sam, pokušao bih da se provučem preko ledine. Ali me je artiljerac odvratio od te namere. »Nije pošteno da jednu valjanu ženu učinite udovicom«, rekao je, te sam se naposletku složio da pod okriljem šume pođem s njim na sever sve do Strit Kobhema i da se tek onda rastanemo. Odande ću napraviti jedan velik zaobilazni put preko Epsoma i stići u Lederhed.

Ja bih krenuo odmah na put, ali je moj drug bio aktivan vojnik i znao je te stvari bolje od mene. Naterao me je da preturim kuću i nađem čaturicu koju je napunio viskijem. Sve džepove smo napunili biskvitom i kriškama mesa. Zatim smo se izvukli iz kuće, i potrčali niz drum kojim sam došao prošle noći što smo brže mogli. Kuće su izgledale napuštene. Na drumu su ležala tri ugljenisana leša na jednoj gomili, — žrtve toplotnih zrakova. Tu i tamo ležale

su stvari koje su ljudi pri bežanju bacili — sat, papuča, srebrna kašika, i druge takve manje vredne stvari. Na uglu, na zavijutku prema pošti, stajala su jedna mala kola, natovarena kutijama i nameštajem, i bila su nakrivljena, jer im je jedan točak bio polomljen. Jedna kasica za štednju bila je na brzu ruku razbijena i bačena pod ovu podrtnu.

Osim jednog odeljka Sirotišta, koje je još stalno gorelo, nijedna kuća nije pretrpela baš mnogo štete. Toplotni zraci su srušili dimnjake i prošli dalje. Ali, izgledalo je ipak, da osim nas nema žive duše u Mejberiju. Većina stanovnika je pobjegla, pretpostavljam, putem koji vodi za Old Voking — to je onaj put kojim sam bio pošao za Lederhed — ili se posakrivala.

Pošli smo niz put, pored leša jednog čoveka u crnom, sasvim mokrog od grada koji je padao preko noći, i ušli u šumu na podnožju brda. Išli smo kroz šumu ka železnici i nismo nikoga sreli. Šuma preko železničke pruge predstavljala je samo ugljenisane i pocrnele ostatke jedne šume, jer je većina drveta palo, ali su neka stabla, tužna, siva stabla još stajala s tamno-mrkim lišćem umesto zelenog.

S naše strane puta vatra je ispržila samo drveće koje je bilo bliže pruzi, jer nije mogla da uhvati maha. Na jednom mestu radile su drvoseče još u subotu. Oborena i sveže tesana stabla ležala su na jednom, proplanku. Pored mašine za testerisanje i njene pogonske mašine bila je gomila strugotina. Odmah tu je bila i privremena krovinjara, napuštena. Toga jutra nije bilo ni malo vetra i sve je bio čudnovato mimo. Čak su i ptice začutale i, dok smo se žurili putem, razgovarali smo šapatom i okretali se s vremena na vreme. Dva triput smo stali da oslušnemo.

Posle izvesnog vremena stigli smo blizu druma i začuli topot konja; kroz drveće sam video tri konjanika kako polako jašu prema Vokingu. Doviknuli smo im, i oni su se zaustavili, dok smo mi jurili prema njima. To je bio poručnik s dva redova iz osmog konjičkog puka, a nosili su neku spravu nalik na teodolit. Artiljerac mi je objasnio da je ta sprava heliograf.

»Vi ste prvi ljudi koje sam jutros video da prolaze ovim putem«, rekao je poručnik. »Šta se to dešavalo ovde?«

Po glasu i licu njegovom videlo se da je radoznao. Ljudi iza njega gledali su radozvalo. Artiljerac je skočio sa ivice puta na drum i salutirao.

»Top je uništen prošle noći, gospodine! Krio sam se! Pokušavam da pronađem svoju bateriju, gospodine! Primitićete Marsovcce na otprilike pola

kilometra odavde, ovim putem.«

»Na kog li đavola oni liče?« upita poručnik,

»Divovi u oklopima, gospodine! Visoki trideset metara. Tri noge, a telo kao aluminijum, sa ogromnom glavom pod okloptom, gospodine.«

»Koješta«, reče poručnik. »Kakvu prokletu glupost govoriš.«

»Videćete, gospodine. Nose nekakav sanduk, gospodine, koji bljuje vatru i ubija.«

»Šta kažeš — top?«

»Ne, gospodine«, i artiljerac poče živo da priča o toplotnim zracima. Poručnik ga prekide u pola priče i pogleda mene.

Ja sam i dalje stojao na nasipu pored drumu.

»Sasvim tačno«, rekoh ja.

»Dobro«, odgovori poručnik. »Mislim da mi je dužnost da ih vidim. Pogledaj — reče okrenut artiljercu — mi smo određeni da ovde očistimo kuće od naroda. Bolje bi bilo da produžiš i podneseš izveštaj brigadiru-generalu Marvinu i da mu ispričaš sve što znaš. On je u Vejbridžu. Znaš li put?«

»Znam ja«, odgovorih ja, a on ponovo okrenu konja prema jugu.

»Pola milje, rekoste?« upita me.

»Najviše toliko«, odgovorih ja i pokazah prema jugu, iznad vrhova drveća. On mi se zahvali i odjaha, i mi ga više nismo videli.

Dalje smo usput sreli na drumu grupu od tri žene i dva deteta, kako brzo prazne kuću jednog radnika. Uzele su nekakav mali ručni kofer, i trpale u nj prijave zavežljaje i pohabane delove nameštaja. One su bile isuviše zauzete da bi mogle razgovarati s nama dok smo prolazili.

Kod stanice Bajflit izišli smo iz borove šume. Predeo je bio potpuno miran i spokojan na jutarnjem suncu. Na ovom mestu smo bili izvan domašaja toplotnih zrakova, i da nije bilo nekih napuštenih kuća, dok se u drugim užurbano pakovalo, i da nije bilo vojnika na mestu iznad železnice koji su gledali dole u pravcu Vokinga, nedelja bi izgledala sasvim kao svaka druga nedelja.

Nekoliko teških farmerskih kola i kolica vukla su se škripeći drumom prema Adlstounu. Iznenada smo kroz kapaju ograde na jednoj bašti primetili šest topova od dvanaest funti koji su ležali na jednoj livadi na podjednakoj razdaljini i u redu upereni prema Vokingu. Tobdžije su stojale pored topova i

čekale, a municijske kare ležale su na potrebnom rastojanju. Ljudi su stajali kao da su na paradi.

»Dobro, bogami«, rekoḥ. »U svakom sluĉaju, oni će moći dobro da pucaju«.

Artiljerac se kolebao kod kapije.

»Ja ću da produžim«, rekao je on.

Malo dalje prema Vejbridžu, baš preko mosta, bilo je i drugih ljudi u belim radnim bluzama. Kopali su dugačak rov, a iza rova je bilo više topova.

»To su samo lukovi i strele prema munjama«, reče artiljerac. »Oni još nisu videli te vatrene zrake.«

Oficiri koji baš nisu imali posla pri radu, stajali su i gledali preko drveća u pravcu jugozapada, a vojnici koji su kopali zastali bi s vremena na vreme i gledali u istom pravcu.

Bajflit je bio uzbuđen. Ljudi su pakovali, a dvadesetak konjanika, neki na konju, a drugi pešice, terali su ih odavde. Troja ili četvora državna kola, s krstovima na belim okruglim poljima, i jedan stari omnibus, pored ostalih prevoznih sredstava, utovarivani su na seoskom drumu. Bilo je mnogo sveta, većina tako svečano raspoložena da su obukli svoja najbolja odela. Vojnici su imali veliku muku da objasne tome svetu da se nalazi u velikoj opasnosti. Videli smo jednog smežuranog starca, sa ogromnom kutijom i sa više od dvadeset saksija orhideja, kako se besno svađa s nekim kaplarom koji je hteo da ostavi orhideje. Zaustavih se i zgrabih ga za ruku.

»Znate li vi šta ima tamo?«, rekao sam, pokazujući mu borovu šumu koja je skrivala Marsovce.

»Šta?« reče starac okrenuvši se prema meni. »Baš sam mu objašnjavao kako su ove orhideje skupocene.«

»Smrt« viknuo sam, »smrt dolazi! Smrt!« Ostavio sam starca da razmišlja o tome ako može i potrčao za artiljercem. Kad sam stigao do ugla, okrenuo sam se. Vojnik je ostavio starca, a on je još uvek stajao pored svoje kutije i saksija sa orhidejama, i gledao neodređeno u pravcu šume.

Niko nam u Vejbridžu nije mogao reći gde se nalazi glavna komanda, jer je celo mesto bilo u takvom neredu kakav nikad ranije nisam video ni u jednom gradu. Kola, fijakeri, najraznovrsnija prevozna sredstva i konji na sve strane. Otmeni stanovnici mesta, obučeni u odela za golf i veslanje, lepo obučene žene spremali su se za put. Lenjivci pored reke pomagali su im pri poslu. Deca su bila uzbuđena i većinom vrlo radosna zbog ovakve promene u njihovom provođenju nedelje. A sred ove gungule dostojanstveni sveštenik služio je na brzu ruku službu božju, i njegovo zvono odjekivalo je u toj vrevi.

Ja i artiljerac seli smo na stepenice kod jedne česme, i dobro se

potkrepili jelom koje smo bili poneli sobom. Vojničke patrole — to više nisu bili konjanici, već grenadiri u belim uniformama — opominjale su ljude da krenu na put ili da se sklone u podrume čim vatra počne. Kada smo prelazili železnički most, videli smo svet koji se skupio na železničkoj stanici i oko nje, a peron, gde je vrvelo od sveta, bio je načičkan sanducima i kutijama. Redovni saobraćaj je bio obustavljen, mislim zbog toga da bi se prevezle trupe i topovi u Čertsej. Čuo sam da je došlo do divlje tuče oko mesta u naročitim vozovima koji su pušteni posle jednog sata.

U Vejbridžu smo ostali do podne, i u tom trenutku smo se zatekli na jednom mestu blizu Šeparton Loka, gde se reka Vej uliva u Temzu. Neko vreme smo proveli pomažući dvema starim ženama da natovare jedna mala kola. Reka Vej ima trostruko ušće, i na tome mestu mogli su se iznajmiti čamci, a postojala je i jedna skela preko reke. S druge strane, kod Šepertona, bila je krčma na ledini, a dalje iza nje dizao se toranj šepertonske crkve iznad drveća — zamenjen visokim šiljkom.

Tu smo zatekli uzbuđenu gomilu begunaca koja je dizala graju. Bekstvo se, doduše, još nije pretvorilo u paniku, ali je već bilo mnogo više sveta nego što su čamci mogli da prevezu koji su prelazili s jedne strane reke na drugu. Svet je dolazio zadihan pod teškim teretom stvari. Jedan bračni par nosio je čak mala vrata, na koja su nagomilali svoje stvari. Jedan čovek nam je rekao da će pokušati da ode do šepertonske stanice.

Bilo je mnogo vike, a jedan čovjek je pravio čak i viceve. Pretstava koju su ljudi ovde imali o Marsovcima, bila je da su to prosto strašna ljudska bića koja bi mogla napasti i opustošiti grad, ali koja će na kraju krajeva sigurno biti uništena. Svet bi svakog trenutka nervozno bacio pogled preko reke Vej, ka livadama u pravcu Čertseja, ali je tamo sve bilo mirno.

S one strane Temze, na samom mestu gde su pristajali čamci, vladala je tisina, u živom kontrastu sa onim što se događalo na strani Sarija. Ljudi koji su se ovde iskrcali iz čamac, nastavili su put dalje niz drum. Velika skela je baš završila jedno putovanje. Tri ili četiri vojnika stajali su na livadi pred krčmom, gledali i pravili viceve na račun begunaca, ne pokušavajući da im pomognu. Krčma je bila zatvorena, jer je bilo vreme kad je zabranjeno točiti pića.

»Šta je to?« viknuo je jedan lađar. »Umukni, budalo!«, dobacio je neki čovek pored mene psu koji je lajao. Zatim se zvuk ponovio, ovoga puta

dolazio je od Čertseja, potmula tutnjava — pucao je top.

Borba je otpočela. Baterije preko reke desno od nas, koje nismo videli zbog šume, počele su gotovo odmah i odjednom svoju pesmu, teško bombardujući jedina za drugom. Jedna žena je cičala. Svi su stajali zapanjeni od iznenadne borbe koja je besnela blizu nas, a koju ipak nismo videli. Ništa se nije moglo videti osim ravnih livada, krava koje su većinom mirno pasle i srebrnkastih potkresanih vrba koje se nisu micale na toplom suncu.

»Vojnici će ih već zaustaviti«, reče neka žena pored mene, sumnjajući i sama. Neka nejasna svetlost podiže se iznad drveća.

Pa onda, odjednom, primetismo jedan oblak dima daleko gore uz reku, — oblačak dima koji je uzleteo u vazduh i ostao tako. Zemlja je smesta zadrhtala ispod nas i teška eksplozija prolomi se kroz vazduh, te razbi dva tri prozora u kućama blizu nas. A mi smo stajali zapanjeni.

»Evo ih« viknu čovek u plavoj bluzi. »Eno tamo! Vidite li ih? Tamo!«

Brzo, jedan za drugim, jedan, dva, tri, četiri Marsovca u oklopu pojaviše se daleko, iznad niskog drveća, preko ravnih livada koje su se prostirale prema Čertseju. Žurno su se kretali prema reci. Nagore su izgledali vrlo mali, kao u kapuljačama, kotrljajući se brzo kao ptice u letu.

A tada, približavajući nam se iskosa, dolazio je peti. Njihova oklopljena tela presijavala su se na suncu dok su se brzo približavala topovima, postajući sve veći i veći ukoliko su se više približavali. Na krajnjem levom krilu, Marsovac koji je bio najudaljeniji, razmahivao se velikom kabinom u vazduhu, i strašni toplotni zraci, koje sam već video u petak noću, udarili su prema Čertseju i pogodili grad.

Pri pogledu na ova neobična, brza i strašna stvorenja, izgledalo je da je svet pored obale reke za jedan trenutak zanemio od užasa; nije se čulo ni cičanje ni vika, već je vladala potpuna tišina; a zatim, promuklo mrmljanje i pokreti nogu — i pljuskanje vode. Jedan čovek, isuviše zaplašen da bi bacio kofer koji je nosio na ramenu, okrenuo se naglo i udario me jednim krajem tako da sam se zateturao. Jedna žena mahnula mi je rukom i projurila pored mene. Ja sam pojurio sa gomilom, ali nisam bio toliko uplašen da ne bih mbgao da razmišljam. Mislio sam na one strašne toplotne zrake. Zagnjuriti se u vodu! To je bila moja misao.

»Svi pod vodu!« viknuo sam, nezapažen.

Ponovo sam se okrenuo i jurnuo prema Marsovcu koji se približavao,

sjurio sam se niz šljunkovitu obalu i bacio glavačke u vodu. Ostali su uradili isto. Iz jednog čamca, koji se vraćao pun sveta, ljudi su skakali u vodu kad sam projurio pored njih. Kamenje pod mojim nogama bilo je blatnjavo i klizavo, a reka je bila tako plitka da sam trčao možda nekih dvadeset stopa a voda mi je stizala jedva do pojasa. A kada se Marsovac pojavio na nekoliko stotina metara od nas, visok kao kula, bacio sam se pod vodu. Svet je iz čamaca skakao u reku, a to pljuskanje udaralo mi je kao grom na uši. Narod se žurno iskrcavao iz čamaca na obema obalama.

Ali čudovište sa Marsa nije više obraćalo nikakvu pažnju na ljude koji su trčali ovamo i onamo, kao što ga ne bi uzbuđivala ni zbrka u mravinjaku koji je zgazio svojom nogom. Kad sam, gotovo zagušen, podigao glavu iz vode oklopljeni Marsovac se baš upravio prema baterijama koje su još uvek pucale s one strane preko reke. Jureći ovako, čudovište je vitlalo kabinom koja mora da je bila generator toplotnih zrakova.

Malo kasnije čudovište se stvorilo na obali. Samim jednim korakom pregazilo je pola reke. Kolena njegovih prednjih nogu presavila su se na drugu obalu, i trenutak docnije podiglo se ponovo u svoj svojoj veličini, već blizu sela Šepertona. A onih šest topova, za koje niko nije znao na obali reke, skriveni na kraju samoga sela, pucali su svi odjednom. Iznenadna eksplozija u blizini, a eksplozije su se nizale jedna za drugom, naterala mi je srce u grlo. Čudovište je već dizalo kabinu, gde su se stvarali toplotni zraci, kad je prva granata eksplodirala na šest metara iznad njegova oklopa.

Kriknuo sam od zaprepašćenja. Nisam uopšte mislio više na ostala četiri čudovišta sa Marsa, jer je moja pažnja bila prikovana na događaj sasvim blizu mene. U isto vreme su se još dve granate rasprle u vazduhu pored samog tela čudovišta, kad se oklop naglo izvio baš na vreme da primi četvrtu granatu, koju nije više mogao da izbegne.

Granata se rasprsla baš ispred samog čudovišta; oklop se nado, nešto je sinulo i iz njega je izletelo deset dvanaest komada crvenog mesa i sjajnog metala.

»Pogođen je!« uzviknuo sam glasom u kome je bilo i straha i radosti.

Čuo sam kao svet u reci oko mene daje oduška svojoj radosti. I ja zamalo što ne iskočih iz vode od trenutnog oduševljenja.

Kolos kome je bila odrubljena glava, teturao se sada kao pijan, ali se nije srušio na zemlju. Nekim čudom povratio je ravnotežu i, ne vodeći više

računa gde gazi, podizao je visoko kabinu sa toplotnim zracima i jurio brzo prema Šepertonu. Živi razum, to jest Marsovac u oklopu; bio je ubijen i raznet u sve četiri strane sveta, a čudovište je sada bilo samo komplikovana sprava, stvorena za uništavanje. Čudovište je jurilo u pravoj liniji, jer se njime nije više upravljalo. Naletelo je na toranj šepertonske crkve, oborilo ga, skrenulo ustranu, spotaklo se i srušilo sa strahovitom snagom u reku izvan moga vidika.

Strahovita eksplozija potresla je vazduh, i stub vode, pare, blata i rasprsnutog metala podigao se visoko u nebo. Kad je kabina sa toplotnim zracima pala u vodu, voda se smesta pretvorila u paru. Trenutak docnije jedan ogroman talas gotovo vrele vode jurnuo je kao prljava plima ka okuci reke. Video sam svet kako se bori da iziđe na obalu i čuo jaukanje i viku koja je bila malo jača od penušanja reke i treska usled pada Marsovca.

U prvi mah nisam vodio računa o vrućini i zaboravio sam da pre svega treba sebe da spasavam. Jurnuo sam kroz uzburkanu vodu i gurao jednog čaveka obučenog u crno sve dok nisam mogao da vidim šta se dešava iza okuke. Pet šest napuštenih čamaca dizalo se bez ikakvog reda na uznemirenoj vodi. Srušenog Marsovca video sam niz vodu kako leži preko reke, većim delom potopljen.

Gusti oblaci pare dizali su se iz ruševine i kroz uzvitlane oblake pare mogao sam videti, povremeno i nejasno, ogromne udove čudovišta koji su uzburkavali vodu i bacali je u vis, s blatom i penom. Pipci su mlatarali i udarali kao da su to žive ruke nekog bića, i da nisu ti pokreti bili tako bespomoćni, besciljni, izgledaio bi kao da se neko ranjeno stvorenje bori za svoj život među talasima. Ogrome količine crvenkaste tečnosti isticale su šumno u mlazevima iz mašine.

Neko divlje urlikanje, nalik na sviranje sirena u našim fabričkim gradovima, skrenulo mi je pažnju od ove zbrke. Jedan čovek, koji se do kolena zaglibio u stazu pored reke, tiho me je dozivao i nešto pokazivao. Okrenuo sam se i primetio druge Marsovce kako se približavaju džinovskim

koracima niz obalu, od Čertseja ovamo. Ovog puta uzalud su pucali topovi kod Šepertona.

Opet sam se zagnjurio u vodu, zadržavao dah i s teškom mukom što sam duže mogao, probijao se pod vodom napred. Voda oko mene je bila uzburkana i naglo postajala sve toplija.

A kad sam podigao malo glavu iz vode da bih uhvatio vazduha i zbacio kosu i vodu s očiju, para kao neka bela magla, dizala se oko mene i u prvom trenutku sasvim sakrila Marsovce. Buka je bila zaglušujuća. A onda sam, kao kroz maglu, ugledao te ogromne džinovske figure i izgledale su mi još veće zbog magle. One su projurile pored mene, a dve su se sagle nad ostacima svoga druga, koji je bio prekriven penom.

Treći i četvrti Marsovac stajali su pored njega u vodi, jedan možda na nekih dve stotine metara od mene, a drugi okrenut prema Lederhedu. Kabine s toplotnim zracima bile su im podignute visoko gore i zraci su šišteći uništavali na sve strane.

Čula se neopisiva buka: zaglušna buka se mešala sa raznim zvucima — snažna huka Marsovaca, tresak kuća koje su se rušile, potmulo padanje drveća, ograda i koliba koje je gutao plamen, zatim pucketanje vatre. Gust crni dim se dizao zajedno sa parom iz reke i kad su toplotni zraci počeli da udaraju na sve strane po Vejbridžu, njihovo mesto udara bilo je odmah obeleženo blještavim sjajem, a uskoro zatim zajedno sa crnim dimom pojavili bi se bleđožuti plamenovi. Kuće koje su bile blizu još uvek su stajale neoštećene i očekivale da ih zadesi ista sudbina. Obavijene parom izgledale su blede i nejasne, a iza njih je na sve strane besneo požar.

Za trenutak možda stajao sam tu, u gotovo ključaloj vodi koja mi je dopirala do grudi, ošamućen u ovom položaju i bez ikakve nade da ću se izvući. Kroz paru i dim mogao sam videti ljude, koji su bili zajedno sa mnom u reci, kako pokušavaju da se probiju kroz trsku, kao što male žabe kroz travu beže ispred čoveka; drugi su opet u krajnjem očajanju jurili gore dole stazom pored reke.

A tada su odjednom beli toplotni zraci počeli da skaču prema meni. Kuće su se odmah rušile i padale pri ovom dodiru pretvarajući se u plamen. Drveće se uz pucketanje pretvaralo u plamene zublje. Zraci su udarali gore dole po stazi pored reke, brišući sa lica zemlje ljude koji su jurili tamo amo, i spustili se do same vode, na nekih pedeset metara od mesta na kome sam

stojao. Preleteli su preko reke do Šepertona, a gde god su prošli, voda je počela da ključa i odmah se prekrila parom. Ja sam se okrenuo prema obali.

U idućem trenutku ogromni talas, koji samo što nije ključao, jurnuo je na mene. Viknuo sam i, skoro ofuren, slep i bez snage, doteturio se kroz ključalu, uzburkanu vodu do obale. Da mi se noga nije omakla, to bi bio kraj. Srušio sam se bespomoćno, pred očima Marsovaca, na široki jezičak, pokriven šljunkom, koji se nalazi na ušću Veja u Temzu. Očekivao sam samo smrt.

Sećam se kao kroz maglu kako se noga jednog Marsovca koji je dolazio, zarila pravo u rastreseni šljunak na nekih dvadeset metara od moje glave, vitlala njime na sve strane, a zatim se ponovo podigla. Sećam se duge neizvesnosti, i kako su zatim sva četiri Marsovca nosili ostatke svoga druga, jasno, a onda opet kao kroz zavesu dima, koja se beskrajno pomerala — tako mi je izgledalo — preko ogromnog prostranstva reke i livade. A onda sam vrlo polako uvideo da sam se nekim čudom spasao.

GLAVA 13

KAKO SAM SE UPOZNAO SA SVESTENIKOM

Pošto su Marsovci tako neočekivano upoznali snagu zemaljskog oružja, povukli su se na svoj prvobitni položaj, na ledinu kod Horsela. Žurili su i, pošto su im smetali ostaci njihovog uništenog druga, nema sumnje da su propustili mnoge ovakve zalutale i beznačajne žrtve kao što sam bio ja. Da su oni ostavili svoga druga i pošli dalje, između Londona i njih u to vreme ne bi ostalo ništa osim baterija topova od dvanaest funti i oni bi svakako doprli do prestonice pre nego što bi i stigle vesti o njihovom dolasku: njihov dolazak bio bi tako neočekivan, strašan i rušilački, kao što je bio zemljotres koji je razorio Lisabon pre jednog stoleća.

Ali njima se nije žurilo.. Valjak za valjkom je leteo između planeta. Svaka dvadeset i četiri sata donosila su im pojačanje. A za to vreme su vojska i mornarica, sada već potpuno svesni strahovite snage protivnika, radili strahovitom energijom. Svakog minuta postavljan je nov top na položaj, tako da su pre mraka svaki šumarak i svaki red vila u predgrađu, na brdovitim padinama oko Kingstona i Ričmonda, skrivali po jednu crnu topovsku cev, koja je čekala da počne da bljuje vatru. A kroz popaljene i napuštene predele — možda nekih dvadeset kvadratnih milja — koji su opkoljavali logor Marsovaca na Horselskoj ledini, kroz popaljena i razrušena sela među zelenim šumama, kroz pocrnele i pune dima arkade koje su samo dan ranije bile te jelove šume, provlačili su se odani izvidnici sa heliografima da bi odmah obavestili artiljerce o dolasku Marsovaca. Ali su Marsoivci sada shvatili značaj. naše artiljerije i kakva opasnost im preti od blizine ljudske i nijedan čovek se nije mogao usuditi da se približi valjku na

kilometar i po, osim po cenu svoga života.

Izgleda da su ovi džinovi proveli prve popodneve časove u obilaženju, prenoseći iz drugog i trećeg valjka sve — drugi valjak ležao je kod Aldstoun Golf linksa, a treći kod Pirforda — u prvu jamu na ledini kod Horsela. Iznad ove jame, nad pocrnelim žbunjem i uništenim kućama koje su se pružale na daleko i na široko, stajao je jedan Marsovac kao straža, a ostali su napustili svoje ogromne borbene mašine i sišli u jamu. Duboko u noć radili su nešto vrlo vredno i kao kula visoki stub zelenog dima, koji se dizao iz jame, mogao se videti sa brda iznad Meroua, a kažu čak i od Bensteda i Epsomske ravnice.

I dok su se Marsovci iza mene ovako pripremali za idući napad, a čovečanstvo se ispred mene pripremalo za borbu, ja sam se sa beskrajnom mukom izvukao iz dima i vatre zapaljenog Vejbridža i krenuo prema Londonu.

Spazio sam jedan napušten čamac, vrlo malen i dosta daleko, kako plovi niz reku. Zbacio sam sa sebe veći deo svog mokrog odela, zaplivaovao za njim i dohvatio ga te se tako spasao iz ove pogibije. U čamcu nije bilo vesala te sam veslao rukama niz reku prema Halifordu i Voltonu, ukoliko su mi moje oparene ruke to dozvoljavale. Išao sam vrlo teško i neprestano sam se osvrtao, a možete shvatiti zašto. Držao sam se reke, jer sam smatrao da ću tim putem najlakše moći da pobegnem ako se oni džinovi ponovo vrate.

Voda, koja se od pada Marsovaca bila zagrejala, nosila me je, ali ja skoro čitavu milju nisam uopšte mogao da vidim obalu. Samo sam jednom ipak opazio lanac onih figura kako se žure preko livade iz Vejbridža. Izgledalo je da je Heliford napušten, a nekoliko kuća pored reke gorelo je. Bilo je neobično gledati ovo mesto, mimo i potpuno napušteno, pod toplim plavim nebom, punim dima i malih plamenova vatre koji su se dizali u popodnevnoj žezi. Nikada dotle nisam video da kuće gore, a oko njih ne stoji gomila sveta. Malo dalje niz reku dimile su se i gorele suve trske na obali. A požar na zemlji preko jednog polja, gde je ranije bilo seno, neprestano se širio.

Dugo vremena me je nosila struja, jer sam osećao tolike bolove i bio tako umoran posle svega što sam prepatio, a i vrućina na vodi bila je strahovita. A onda me ponovo obuze strah, i počeo sam opet da veslam rukama. Sunce mi je pržilo gola leđa. I najzad, kad se most u Voltonu pojavio iza jedne okuke, groznica i nesvestica savladale su moj strah i ja sam se

iskrcao na obali Midleseksa i legao, umoran do smrti, u visoku travu. Mislim da je tada moralo biti oko četiri ili pet sati. Malo docnije uistao sam i išao nekoliko stotina metara, ali nisam sreo žive duše, pa sam opet legao u senku jedne živice. Čini mi se da se sećam da sam u toku ovog mog poslednjeg napora hodajući razgovarao sam sa sobom. Bio sam i vrlo žedan i gorko sam se kajao što nisam pio više vode. Čudna stvar je da sam se ljutio na svoju ženu. Ne mogu da razumem, ali me je nemoćna želja da stignem u Lederhed strahovito mučila.

Ne mogu se tačno setiti kad je došao sveštenik, jer sam verovatno dremao. Primetio sam ga kako sedi, rukavi na košulji su mu bili zaprljani čađu, lice, glatko obrijano, bilo mu je okrenuto nagore i on je ukočeno posmatrao neko slabo svetlucanje koje se videlo na nebu. Nebo je bilo pokriveno sitnim oblačićima — jedan red oblaka za drugim, kao paperje, svi obojeni večernjim rumenilom.

Seo sam i šum koji je moj pokret izazvao trgao ga je te me je brzo pogledao.

»Imate li malo vode?« upitao sam ga naglo.

On odmahnu glavom.

»Vi tražite vodu već čitav sat«, reče on.

Jedan trenutak smo ćutali, posmatrajući jedan drugoga. Mogu reći da me je morao smatrati vrlo neobičnom pojavom, ovako nagog, osim pantalona i čarapa koju su bile pune vode, i gotovo ošurenog. A lice i ramena bili su crni od dima. Njegovo lice e bilo prilično mršavo, brada uvučena, a kovrdžava, gotovo lanena kosa spuštala mu se nisko niz čelo. Oči su mu bile dosta krupne, svetloplave boje, i zurile su bezizrazno po okolini. Govorio je otsečno, gledajući me tupo.

»Šta znači to?« reče on. »Šta ove stvari znače?«

Ja sam gledao nepomično u njega i nisam odgovorio.

Pružio je mršavu, belu ruku i govorio gotovo plačnim glasom:

»Zašto se ove stvari dopuštaju? Kakve smo grehe mi učinili? Završila se jutarnja služba božja. Šetao sam se ulicama da bih se malo razvedrio za posle podne, kad iznenada — požar, zemljotres, smrt. Kao Sodoma i Gomora. Sav naš trud uništen, sav naš trud. Šta su ti Marsovci?«

»A što smo mi?« odgovorio sam i nakašljao se.

Sveštenik se uhvati za kolena i ponovo me pogleda. Možda je tako pola

minuta gledao bez reči u mene.

»Šetao sam se ulicama da se razvedrim za posle podne«, refcao je. »A ono odjednom — požar, zemljotres, smrt.«

Ponovo je začutao, a bradu je spustio ponovo na kolena.

Malo zatim počeo je da maše rukom.

»Sav trud — sve te nedeljne škole — šta li smo to mi skrivili — šta je Vejbridž skrivio? Sve je otišlo — sve je uništeno. Crkva. Prepravili smo je tek pre tri godine. Sve ode. Sve. Ne postoji više. Zašto sve to?«

Ponovo je stao malo, pa iznova dreknuo kao da je sišao s uma.

»Dim njegovog požara dizaće se vekovima!« viknuo je.

Oči su mu zasvetlile, a on je svojim mršavim prstom pokazao prema Vejbridžu.

U to vreme ja sam već počeo da ga dobro poznajem. Strahovita tragedija u koju je bio i on uvučen — bilo je jasno da je i on izbeglica iz Vejbridža — gotovo mu je sasvim oduzela pamet.

»Jesmo li daleko od Samberija?« upitao sam ja sasvim prirodnim tonom.

»Šta da radimo?« upita sveštenik. »Jesu li ova stvorenja svuda oko nas? Zar je zemlja njima predata na milost i nemilost?«

»Jesmo li daleko od Samberija?«

»Još jutros služio sam jutarnju službu božju.«

»Stvari su se izmenile«, rekao sam mirno. »Morate se pribрати. Još uvek ima nade.«

»Nade.«

»Da, mnogo, nade — uprkos ovom uništavanju.«

Počeo sam da mu objašnjavam svoje gledište o našem položaju. U početku je slušao, ali dok sam produžavao, interesovanje koje mu se ogledalo u očima ustupilo je mesta bezizraznom zurenju i pogled mu je lutao daleko od mene.

»Ovo mora da je pčetak kraja«, reče on, prekidajući me. »Kraj. Veliki i strašni dan Gospodnji. Sudnji dan, Kada će ljudi pozivati planine i stene da padnu na njih i da ih sakriju — da ih sakriju pred licem Onoga koji sedi na prestolu.«

Sada mi je položaj polako postajao jasan. Prestao sam da se trudim da mu razumno objasnim položaj, skočio sam na noge i stavio mu ruku na rame.

»Budite čovek«, rekoh mu. »Toliko se plašite, da ste izgubili razum. Šta

vredi religija ako se i ona sruši u nesreći? Setite se samo šta su zemljotresi i poplave, ratovi i vulkani do sada učinili ljudima. Zar ste mislili da je Bog uzeo Vejbridž? Ta Bog nije agent nekog osiguravajućeg društva«.

I sveštenik je neko vreme tupo ćutao.

»Ali kako možemo sad da se spasemo?« upitao je iznenadno. »Oni su nepovredljivi, oni su nemilosrdni.«

»Ni jedno, a možda ni drugo«, odgovorio sam ja. »I ukoliko su oni silniji, utoliko mi moramo da budemo pribraniji i oprezniji. Nema tri sata otkako je jedan od njih ubijen tamo »preko.«

»Ubijen?« rekao je, gledajući oko sebe. »Kako mogu da budu ubijeni Božji izaslanici?«

»Video sam kako se to dogodilo«, nastavio sam da mu pričam. »Imali smo tu sreću da se nađemo baš usred okršaja, i to je sve.«

»Kakva je ono svetlost na nebu?« upitao je odjednom on.

Objasnio sam mu da su to signali heliografa — da je to znak ljudske pomoći i napora na nebu.

»Mi smo u sredini ovog čuda«, rekao sam ja. »Ovo svetlucaje na nebu pokazuje nam da se oluja sprema. Tamo su preko, mislim, Marsovci, a prema Londonu, tamo gde se podižu ona brda između Ričmonda i Kingstona i gde šume pružaju zaštitu, tamo se kopaju šančevi i nameštaju topovi. Uskoro će Marsovci ponovo krenuti ovim putem.«

I dok sam ja to još govorio, on je skočio i zaustavio me jednim gestom.

»Slušajte«, reče on.

S one strane niskih bregova preko reke čula se je potmula rika topova iz daljine i nekakav vanzemaljski krik. Onda se sve stiša. Jedan gundelj je zujao iznad ograde i proleteo pored nas. A visoko na zapadu visio je polumesec, bled i mlitav, iznad dima Vejbridža i Sepetona i iznad toplog, divnog večernjeg rumenila.

»Bolje da pođemo ovim putem, prema severu«, rekoah ja.

GLAVA 14

U LONDONU

Moj mlađi brat bio je u Londonu kad su Marsovci pali kod Vokinga. Studirao je medicinu, i baš se pripremao za ispit koji je imao tih dana da polaže, tako da je tek u subotu ujutru čuo o dolasku Marsovaca. Jutarnji listovi su u subotu, pored dugačkih specijalnih članaka o planeti Marsu, i životu na planetama i sličnih stvari, objavili i kratak i nejasno sastavljen telegram, koji je naročito padao u oči baš zbog kratkoće.

»Marsovci, uplašeni dolaskom ljudi, pobili su priličan broj lica iz brzometnog topa«, — tako je glasila ta vest. Telegram se završavao rečima: »Ma kako strašni da su Marsovci, oni se još nisu pokrenuli iz rupe u koju su bili upali i izgleda kao da zaista nisu u stanju to da urade. Može biti da je to zbog relativne snage gravitacione sile zemljine.« I pisac uvodnog članka raspisao se na dugačko i na široko o ovoj stvari.

Naravno da su se svi studenti koji su grurali za ispit iz biologije — a i moj brat je toga dana išao na predavanje iz biologije — ogromno zanimali za celu ovu stvar, ali na londonskim ulicama nije bilo znaikova nekog neobičnog uzbuđenja. Popodnevene novine naduvale su sitne vesti pod krupnim naslovima. One nisu imale ništa da kažu, sem da se trupe kreću oko ledine i da gore šume borova između Vokinga i Vejbridža. To je bilo sve do osam časova. A tada je »Sent Džemsiz Gazet«, u vanrednom izdanju, objavio samo vest da su prekinute telegrafske veze. Mislilo se da je uzrok tome neki zapaljeni bor koji je pao na žice. U Londonu se ništa više nije znalo o borbi u toku noći, u kojoj sam i ja išao do Lederheda i natrag.

Moj brat nije strahovao za nas, jer je iz opisa u novinama video, da je valjak pao na više od tri kilometra daleko od naše kuće. On se bio odlučio

da ode te noći do mene, da bi, kako je on to rekao, video ta čudovišta pre nego što budu uništena. Poslao je i telegram oko četiri sata, koji nikad nisam primio, a večer je proveo u jednom mjuzikholu.

I u Londonu je u subotu noću besnela oluja sa grmljavinom a moj brat je stigao fijakerom na stanicu Vaterlo. Na peronu, sa kojeg obično u ponoć polazi voz, saznao je, posle kraćeg čekanja, da te noći usled nesrećnog slučaja vozovi ne mogu saobraćati do stanice Voking. Kakva je ta nesreća, nije mogao da proveriti, a i železnička uprava stvarno nije znala tačno šta je bilo. Na stanici nije bilo mnogo uzbuđenja, jer je osoblje koje nije moglo da sazna nešto više sem da je došlo do prekida između Bajflita i raskrsnice kod Vokinga — pripremalo pozne vozove, koji obično prolaze kroz Voking, da te noći zaobiđu preko Virdžinija Votera ili Gildforda. Oni su užurbano vršili potrebne pripreme za promenu pravca šetnji nedeljnih vozova za Satempton i Portsmet. Jedan reporter, koji je vršio noćnu službu, mislio je da je moj brat saobraćajni činovnik, jer je ličio na njega, i prišao mu pokušavajući da ga intervjuje. Samo malo ljudi, izuzev željezničkog osoblja dovodilo je prekid u vezu sa Marsovcima.

Ja sam, u jednom drugom izveštaju o ovim događajima, pročitao da je u nedelju ujutro »Ceo London bio zaprepašćen vestima iz Vokinga«. Ali, ustvari nije bilo ničega što bi opravdalo ovu fantastičnu rečenicu. Mnogi stanovnici Londona čuli su o Marsovcima tek kad je nastala panika u ponedjeljak ujutru. A onima koji su to čuli trebalo je vremena da shvate sve te u žurbi napisane telegrame koje su objavili nedeljni listovi. Sem toga, većina ljudi u Londonu uopšte ne čita nedeljne listove.

Ubeđenje u ličnu bezbednost toliko je duboko ukorenjeno u dušama Londonaca, a uzbuđljive vesti su nešto tako prirodno, da su oni mogli bez uzbuđenja da pročitaju ovakvu vest: »Sinoć, oko sedam časova, Marsovci su izišli iz valjka i, krećući se pod oklopom od metalnih štitova, potpuno uništili stanicu Voking zajedno sa okolnim kućama i poubijali ceo bataljon kardiganskog puka. Pojedinosti nisu poznate. Teški topovi bili su bez ikakve koristi kao oružje protiv njihovih oklopa, a poljske topove su Marsovci onesposobili. Leteća konjica u galopu juri za Čertsej. Izgleda da se Marsovci pdlako kreću k Čertseju ili Vizoru. Velika bojazan vlada u Zapadnom Sareju i kopaju se šančevi kako bi se zaustavilo nadiranje prema Londonu.« Tako je pisao nedeljni list »San«, a duhoviti i neverovatno spretno napisani članak u

listu »Referi« upoređivao je celu stvar sa menažerijom koja se odjednom razbegla u nekom selu.

Niko u Londonu nije pozitivno znao kakvo je bilo oružje Marsovaca, i još uvek je postojala fiksna ideja da ova čudovišta morala da su spora: »da pužu«, »da se teško kreću« — ovakvi izrazi nalazili su se na početku u gotovo svim izvještajima. Nijedan telegram nije bio napisan od nekog čoveka koji video njihovo nadiranje. Nedeljni listovi su objavljivali izdanja čim su došle neke nove vesti, a neki čak i kad vesti uopšte nije bilo. Ali, ustvairi nije imalo šta više da se kaže publici sve do kasno posle podne, kada su vlasti dale novinskim agencijama vesti kojima su raspolagale. Tu je izjavljeno da je stanovništvo Voltama i Vejbridža, i čitavog okruga, prekrilo drumove koji vode u London. I to je bilo sve.

Moj brat je to jutro otišao u crkvu u Domu za nahočad, ali on još uvek nije znao ništa o svemu što se dogodilo prethodne noći. Tamo je čuo neko nagoveštavanje o invaziji Marsovaca, a čitana je naročita molitva za mir. Kada je izašao, kupio je broj »Referija«. Vesti su ga uznemirile i on je ponovo otišao na stanicu Vaterlo da se raspita da li je saobraćaj uspostavljen. Omnibusi, fijakeri, biciklisti i bezbrojni ljudi u prazničnom odelu izgleda da nisu bili baš mnogo uzbuđeni neobičnim vestima koje su širili prodavci novina. Narod je bio zainteresovan, ako je bio uzbuđen, bio je to samo zbog stanovnika tih mesta. Na stanici je prvi put čuo da su prekinute pruge za Vidzor i Čertsej. A nosači su mu pričali da je toga jutra stiglo nekoliko važnih depeša sa stanice Bajflit i Čertsej, ali da su ubrzo prestale da dolaze. Moj brat je morao da dobije vrlo malo tačnih podataka od njih. »Vode se borbe oko Vejbridža«, to je bilo sve što su oni mogli da kažu.

Vozni red bio je u to vreme veoma poremećen. Priličan broj sveta koji je očekivao svoje prijatelje iz raznih mesta na jugozapadnom delu železničke mreže, stajao je oko stanice. Jedan stari sedi gospodin prišao je mome bratu i počeo žestoko da grdi Društvo Jugozapadnih železničara. »Treba iznesti na javnost njihov rad«, govorio je.

Dva tri voza stigla su iz Ričmonda, Patneja i Kingstona. To su dolazili ljudi koji su išli na veslanje, a zatekli su zaključane kuće i osećanje panike. Jedan čovek u beloplavom kaputu, pun neobičnih vesti, stupio je u razgovor sa mojim bratom.

»Čitava vojska ljudi stiže u Kingston sa prtljagom i kolima i sanducima

punim stvarima od vrednosti«, pričao je on. »Oni dolaze iz Molsija i Vejbridža i Viltona« i pričaju da se čuju topovi i teško bombardovanje oko Čertseja; vojnici na konjima su im govorili da treba odmah da beže pošto dolaze Marsovci. I mi smo čli pucanje topova na stanici Hampton Kort, ali smo mislili da to grmi. Šta mu sve to, dođavola, treba da znači? Marsovci ne mogu da iziđu iz jame, je l' te da ne mogu?«

Moj brat nije mogao da mu odgovori.

Docnije je on primetio da se neko nejasno osećanje straha širi među putnicima u podzemnoj železnici. Video je izletnike koji su se vraćali svuda iz juigozapadnih »pluća« Londona — Namsa, Vimblona, Ričmoind Parka, Kjua i tako dalje — u neobično ranim časovima. Ali niko nije mogao da kaže nešto određeno. Čulo se samo ono što se prepričavalo. Svi što su došli na krajnju stanicu izgledali su nerasploženi.

Oko pet časova svet koji se okupljao na stanici bio je strahovito uzbuđen otvaranjem železničke mreže između jugoistočnih i jugozapadnih stanica, koja je gotovo uvek bila zatvorena. Uzbudio ih je odlazak teretnih vagona sa velikim topovima i vagona prenatrpanih vojnicima. Ovi topovi su bili doterani od Vulidža i Četema da bi zaštitili Kingstoin. Na sve strane čule su se šale:

»Poješće vas«. »Mi pripitomijavamo zveri« i slično. Malo kasnije stigao je na stanicu odred policije i počeo da uklanja svet sa perona, te je tako moj brat ponovo izišao na ulicu.

Zvona su pozivala na večernje. Jedna grupa devojaka, članica Vojske spasa silazila je pevajući niz ulicu Vaterlo. Na mostu jedna grupa besposličara posmatrala je neobičnu tamnu penu koja je u mrljama plivala u vodi. Sunce je taman zalazilo, a toranj sa satom i zgrada Parlamenta dizali su se prema savršeno mirnom nebu koje se samo može zamisliti, — kao da je od zlata i kao da su se preko njega isipružili dugački crvenkastopurpurni oblaci. Govorilo se kao da neko telo pliva po nebu. Jedan čovek — rekao je da je rezervist — pričao je mome bratu da je video na zapadu treperenje jednog heliografa.

U Velington ulici moj brat je sreo nekoliko snažnih dečaka, koji su baš istrčali iz Flit Strita sa svežim novinama i plakatama. »Užasna katastrofa«, derali su se jureći niz ulicu Velington. »Borba kod Vejbridža. Tačan i potpun opis. Marsovci odbijeni. London u opasnosti.« Moj brat je morao da plati tri penija za taj broj.

Tek tada, i samo tada, on je shvatio donekle koliko su moćna i strašna ova čudovišta. Video je da to nije samo jedna šaka malih, tromih stvorenja već da njihov razum pokreće ogromna mehanička tela, da se mogu kretati brzo i udarati takvom snagom da im ni najjači topovi ne mogu ništa da učine.

Novine su ih opisivale kao »ogromne mašine, slične pauku, gotovo trideset meteora, koje mogu da razviju brzinu ekspresnog voza i koje su u stanju da bacaju zrake ogromne toplote.« Maskirane baterije, sastavljene uglavnom od poljskih topova, postavljene su svuda po livadama oko Horsela, a naročito između okruga Vokinga i Londona. Pet ovih mašina videno je u pokretu prema Temzi. Jedna od njih je, nekim srećnim slučajem, bila uništena. Kod svih ostalih granate su promašile, a baterije su smesta bile uništene od toplotnih zrakova. Govorilo se i o teškim gubicima vojnika, ali je ton izveštaja bio optimistički.

Marsovci su bili odbijeni. Oni nisu nepovredivi. Oni su se povukli u trougao između valjaka, u krugu oko Vokinga. Signalizeri s heliografima približavaju im se sa svih strana. Topove brzo prevlače iz Vindzora, Portsmeta, Alderšota, Vulidža, pa čak i sa severa; među ostalima ima i dalekometnih topova od devedeset i pet tona iz Vulidža. Ukupno jje na položaju, ili se na brzu ruku nameštaju, već sto šesnaest tonova, uglavnom radi zaštite Londona. Nikada ranije u istoriji Engleske nije vršena tako obimna i tako brza koncentracija ratnog materijala.

Postojala je nada da će svi valjci, koji bi eventualno pali, odmah biti uništeni jakim eksplozivima koji su brzo proizvođeni i razdeljavani. Nema sumnje, pisalo je u izveštaju, da je situacija vrlo teška i ozbiljna; ali narod je pozvan da izbegava i da ne stvara paniku. Marsovci su svakako neobični i strašni u najvećoj meri, ali u krajnjem slučaju ne može ih imati više od dvadeset prema milionima naših vojnika.

Vlasti su imale razloga da pretpostave, zaključujući prema veličini valjka, da u svakom cilindru u krajnjem slučaju može biti pet Marsovaca, — sve u svemu dakle petnaest. A jedan je bar bio uništen — a možda i više. Narod će biti opomenut o dolasku opasnosti, a preduzete su i opsežne mere radi zaštite stanovništva u jugozapadnim predgrađima, kojima je pretela opasnost. Tako se završavala ova takozvana proklamacija sa ponovljenim ubeđivanjem sveta u to da je London van svake opasnosti i da su vlasti u stanju da savladaju tu teškoću.

Ova proklamacija bila je štampana krupnim slovima na hartiji koja je bila još vlažna i nije bilo vremena ni da se doda neko objašnjenje; Moj brat je pričao da je bilo čudnovato kako je bezobzirno materijal bio skraćen i izbačen iz novina, da bi se našlo mesta za proklamaciju.

Svuda niz Velingtonovu ulicu mogao se videti svet kako čita, držeći proklamaciju ružičaste boje u ruci, a Strand je uskoro bio preplavljen vikom čitave armije prodavaca koji su dolazili posle prvih. Ljudi su skakali sa autobusa i grabili novine. Ova vest je, nema sumnje, strahovito uzбудila ljude, ma kako da su pre toga bili apatični. Kapak sa jedne prodavnice mapa u Strandu podignut je, pričao je moj brat, i mogli ste videti jednog čoveka, svečano obučenog, i u kao limun žutim rukavicama, kako užurbano pričvršćuje u izlogu mape Sareja.

Idući Strandom prema Trafalgar Skveru s novinama u ruci, moj brat je video nekoliko begunaca iz Zapadnog Sareja. To je bio neki čovek sa ženom i dva sinčića sa nekoliko komada nameštaja koje je gurao u piljarskim kolicima. On je dolazio od Vestminsterskog mosta, a odmah iza njega išla su jedna kola za seno, u kojima se Vozilo pet ili šest osoba otmenog izgleda, i nekoliko sanduka i zavežljaja. Lica ovih ljudi bila su preplašena, i njihov izgled sasvim je odudarao od ljudi koji su se u najboljim odelima voizili omnibusima. Otmeno obučeni ljudi izvirivali su iz fijakera i posmatrali ih. Izbeglice su se zaustavile na Skveru kao da ne mogu da odluče kojim putem da krenu, ali su najzad pošle Strandom, prema istoku. Nešto iza njih naiđe jedan čovek u radnom odelu, jašući na jednom od onih staromodnih tricikala kojim imaju jedan mali točak napred. Bio je prljav i bled u licu.

Moj brat je skrenuo prema Viktoriji i sreo je izvestan broj begunaca. Nadao se donekle da će možda sresti i mene. Video je da ima vrlo malo policajaca koji upravljaju saobraćajem. Neki begunci su pričali novosti ljudima na omnibusima. Jedan je izjavio da je video Marsovcu »To su kazani na štulama, kažem vam, koji se kreću kao ljudi«. Većina begunaca bila je uzbuđena i zaprepašćena dosadašnjim iskustvom.

S one strane stanice Viktoirija krčme su imale puno posla sa ovim došljacima. Na svim uglovima grupe ljudi su čitale novine, raspravljale živo i posmatrale ove neobične nedeljne posetioce. Ukoliko se noć više spuštala izgleda da je ovih bilo sve više, dok najzad ulice nisu bile zakrčene svetom onako kao što je prepun glavni drum za Epsom na daan Derbia. Moj brat se

obratio nekolicini od ovih begunaca, ali je od većine dobio nezadovoljavajući odgovor.

Niko nije mogao ništa da mu kaže o Vokingu, osim jednog čoveka koji ga

je uveravao da je predhodne moći Voking bio potpuno uništen.

»Dolazio sam iz Bajflita«, pričao je on. »Jedan čovek na biciklu prošao je rano ujutru, i jurio je od kuće do kuće, opominjući nas da bežimo. Onda je došla vojska. Izišli smo iz kuće da vidimo šta je, i primetili smo oblake dima sa juga — samo dim, i niko nije dolazio sa te strane. Posle smo čuli topove iz Certseja i videli svet kako dolazi iz Vejbridža. Onda sam i ja zaključao kuću i krenuo.«

U to vreme se na ulicama osetio jako neraspoloženje prema vlastima što nisu bile sposobne da se obračunaju sa napadačima te da do ovih neprijathosti ne dolazi.

Okolo osam sati čulo se svuda na jugu Londona snažno bombardovanje. Moj brat nije mogao da ga čuje zbog živog saobraćaja u glavnim ulicama, ali kad je skrenuo u mirne i bočne ulice prema reci, čuo ga je vrlo jasno.

Okolo dva sata uputio se iz Vestminstera prema svome stanu blizu Ridžents parka. Bio je sada veoma zabrinut za mene, jer ga je uzбудila težina situacije koja je već postala jasna. I njegov mozak je bio sklon razmišljanju o ratnim pojedinostima, kao što je bio moj u subotu. On je mislio o svim ovim topovima koji još nisu stupili u dejstvo, o predelima koji su odjednom postali pusti. A u glavi je pokušao da stvori sliku o »kazanima na štulama«, visokim nekih trideset metara.

Dvoja ili troja kola sa beguncima prošla, su Oksfordskom ulicom, ponekad i ulicom Merilboun, ali vesti su se tako sporo širile, da su Ridžent Strit i Portland Pleis bili puni običnih nedeljnih šetača, ma da su svi razgovarali po grupicama. A na kraju Ridžent Strita bilo je mnogo parova, kao i obično, koji su u tišini, pod gasnim lampama, »izlazili«. Noć je bila topla i mirna, pomalo sparna. Tutnjava topova čula se s vremena na vreme, a iza ponoći izgledalo je kao da na jugu sevaju munje.

Moj brat je čitao novine i opet ih čitao, plašeći se da mi se nije dogodilo nešto najgore. Nije imao mira, i posle večere panovo jie izišao, bez ikakvog cilja. Vratio se i uzalud pokušavao da usredsredi pažnju na svoje pribeležke. Legao je u krevet malo posle ponoći, a vrlo rano ujutru, u ponedeljak, probudilo ga je iz nemirnog sna lupanje na vrata, trčanje ljudi po ulicama, neko gruvanje iz daljine, i zvonjenje zvona. Crvene senke igrale su na tavanici njegove sobe. Neko vreme je ležao u čudu, pitajući se da li je svanulo ili je svet poludeo. Zatim je naglo skočio iz kreveta i odjurio do

prozora. »Dolaze«, vikao je jedan policajac, udarajući na vrata, »dolaze Marsovci« i odjuri do idućih vrata.

Zvuk doboša i trube dolazio je iz kasarne u Albani stritu. A sve crkve neprestano su budile ljude iz sna, snažno zvoneći na uzbunu. Vrata su se uz tresak otvarala, a jedan prozor za drugim u kućama preko puta bio je osvetljen žutom svetlošću.

Ulicom su u galopu projurila zatvorena kola, zatandrkala oko ugla, podigla zaglušujuću lupu ispod prozora i polako se izgubila u daljini. Odmah za njima došlo je nekoliko fijakera, prvi u dugačkoj povorci prevoznih sredstava koja su većim delom jurila na stanicu u Čokfarmu, odakle su polazili specijalni vozovi za severozapad da se spuste niz strminu za Juston.

Dugo vremena stojao je moj brat na prozoru i gledao potpuno zapanjen policajce koji su jurili od vrata do vrata, lupali i predavali neshvatljivu poruku. Onda se otvoriše vrata iza njega, i jedan čovek koji je stanovao sa druge strane hodnika, ušao je. Na sebi je imao samo košulju, pantalone i papuče, a kosa mu je bila razbarušena od spavanja.

»Šta je to, dođavola?« upitao je on. »Požar? Kakva je to jurnjava?«

Obojica promoliše glavu kroz prozor, i napregoš uši da čuju šta to policajci viču. Svet je dolazio iz sporednih ulica, i stojeći razgovarao na uglovima.

»Šta sve to, dođavola, treba da znači?« govorio je sused moga brata.

Moj brat mu je odgovorio nešto neodređeno i počeo da se oblači, ali je sa svakim komadom odela trčao ka prozoru da ne bi ništa propustio od čuda koje se dešavalo. A malo zatim pojaviše se prodavci ranih jutarnjih novina koji su vikali:

»London u opasnosti da bude ugušen. Odbrana Kingstona i Ričmonda savladana. Užasan pokolj u dolini Temze.«

A svuda oko njega — u sobama pod njdm, u kućama sa obe strane ulice i preko puta, iza Park tersa i u stotinu drugih ulica u ovom delu Merilbouna, i u kraju oko Vestborn parka i Sentpakrasa, i zapadno i severno u Kilbernu i Sentdžons Vudu i Hemstedu, dalje istočno u Šorditču i Hajberiju, Hegerstonu i Hokstonu, čitavim prostranstvom Londona, od Ilinga do Isthema — svet je trljao oči i otvarao prozore da gleda napolje i postavlja besmislena piitanja, i oblačio se što jie brže mogao kada je prvi predznak straha od pretstojeće oluje naišao ulicama.

To je bila zora velike panike. London, koji je u nedelju uveče legao u krevet bezbrižan i nezainteresovan, probuđen je u ponedeljak rano ujutro da postane svestan opasnosti.

Moj brat nije mogao sa prozora da vidi šta se dešava, te je sišao na ulicu. Baš u tom trenutku nebo između kuća se zarumenilo od jutarnje zore. Svakog trenutka broj begunaca koji su jurili pešice i drugih koji su se vozili kolima rastao je. Čuo je kako svet viče: »Crni dim«, i to se neprestano ponavljalo. Nemoguće je bilo izbeći zarazu ovakvog straha koji je obuzimao sve ljude. Moj brat je malo zastao na pragu, video jednog prodavca novina i kupio novine. Čovek je jurio dalje i prodavao usput novine po jedan šiling — čudna mešavina želje za zaradom i paničnog straha.

I u novinama je moj brat pročitao katastrofalan izveštaj glavnog komandanta:

»Marsovci su u stanju da izbacuju, pomoću raketa, ogromne oblake neke crne i otrovne pare. Oni su uništili naše baterije. Razorili Ričmond, Kingston i Vimblon, i polako napreduju prema Londonu, uništavajući sve što im leži na putu. Nemoguće ih je zadržati. Samo brzo bekstvo je jedini spas od crnog dima.«

To je bilo sve, ali je bilo dovoljno. Celokupno stanovništvo ovog šestmilionskog grada pokrenulo se, jurilo i bežalo, i uskoro se pretvorilo u reku begunaca koja se kreće prema severu.

»Crni dim«, vikao je svet. »Požar«.

Zvona sa susednih crkava zvonila su iz sve snage. Jedna kola terana neobazrivo, udarila su više gore, uz dreku i ciku, o jednu česmu. Bolešljiva i žuta svetlost pojavljivala se u kućama, a neki od fijakera paradirali su sa svetiljkama koje nisu ugasili. A dan je svitao, vedar i miran i strašan.

Moj brat je čuo korake u sobama iznad sebe, i na stepenicama za sobom. Njegova gazdarica je došla na vrata, umotana samo u sobnu haljinu i sa nekim šalom na ramenima. Za njom je išao njen muž, uzdišući.

I moj brat je sada shvatio značenje svega ovoga, uputio se brzo u sobu, metnuo u džep novac koji je imao — ukupno nekih deset funti — i ponovo izišao na ulicu.

GLAVA 15

ŠTA SE DOGODILO U SAREJU?

Baš dok je sveštenik sedeo sa mnom i razgovarao pod živom ogradom na livadi blizu Halfarda i dok je moj brat posmatrao reku begunaca koja se kretala preko Vestminsterskog mosta, Marsovci su otpočeli ofanzivu. Ukoliko se može utvrditi iz raznih protivrečnih priča koje su se širile, većina od njih je bila zaposlena pripremanjem u Horselskoj rupi do devet sati te večeri, žurno obavljajući neke radove koji su razvijali ogromne količine zelenog dima.

Ali je sigurno da su tri Marsovca izišla oko osam časova i pošla polako i oprezno preko Bajflita i Pirforda prema Ripliju i Vejbridžu. I tako su ih primetile naše baterije okrenute prema zapadu. Ovi Marsovci nisu išli u grupi, već pojedinačno, možda na rastojanju nešto većem od dva kilometra jedan od drugoga. Između sebe su se sporazumeli sviranjem nalik na sirene, i žurili prema trubljenju sirene od jednog mesta na drugo.

Taj zvuk sirena i grmljavinu topova kod Riplija i Sentdžordžis Hila čuli smo onda kod Gornjeg Heliforda. Artiljerci kod Riplija, sve sami neizvežbani dobrovoljci koje nikako nije trebalo stavljati na to mesto, ispalili su pre vremena jedan plotun koji je ostao bez dejstva, a zatim su na konjima i pešice pojurili kroz napuštena sela, dok je jedan Marsovac, i ne upotrebljavajući svoje toplotne zrake, mirno prešao preko topova, šetao se polako među njima, prošao pored njih i tako sasvim neočekivano naišao na topove postavljene u Painshil parku i uništio ih.

Artiljerci kod Sentdžordž Hila imali su bolje rukovodiocce ili su bili boljeg kova. Sakriveni iza borovih šuma, izgledalo je da su bili sasvim neprimećeni od Marsovca koji im se najviše približio. Oni su napunili top kao da su na paradi i opalili na rastojanju otpriiike hiljadu metara.

Granate su praskale svuda oko Marsovca, i videli su kako je on krenuo nekoliko koraka napred, zateturao se i srušio. Svi su vikali od oduševljenja i napunili ponovo topove zapanjujućom brzinom. Pogodeni Marsovao je neprekidno urlikao, i odmah se pojavio jedan drugi blistavi džin iznad drveća prema jugu. Izgleda da je jedna noga tronošca bila razbijena od granate. Drugi plotun je poleteo na Marsovca koji je ležao na zemlji, a istovremeno su oba njegova druga upravela svoje toplotne zrake na bateriju. Municija je odletela u vazduh, drveće oko topova se zapalilo, i samo su se dva ili tri čoveka spasla, koja su već jurila preko vrha brda.

Posle toga izgleda da su se sva tri Marsovca posavetovala i stala. Izvidnici koji su ih posmatrali kažu da su oni ostali potpuno mirno, čitavo pola sata. Marsovac koji je bio pogodjen, s teškom se mukom izvukao iz oklopa, jedna mala tamna prilika — iz te daljine se moglo videti kao neka magla — koja je očigledno bila zauzeta opravkom mašine. Oko devet časova je završio posao, jer se njegov oklop ponovo mogao videti iznad drveća.

Prošlo je nekoliko minuta posle devet sati, i ovoj straži pridružiše se još četiri Marsovca, od kojih je svaki nosio neku crnu i debelu cev. Po jednu takvu cev predali su i svakom od one trojice, i sva sedmorica krenula su da se rasporede na pojednakoј daljini duž krivine između Sentsdžordž Hila, Vejbridža i sela Senda, južno od Riplija.

Desetak raketa izletelo je ispred njih čim su se krenuli, i dato znak za uzbunu baterijama oko Ditona i Ešera. U isto vreme, četiri borbene mašine isto tako naoružane cevima, predoše reku, a dvojicu od njih, koji su se ocrtavali tamno na zapadnom nebu, primetili smo ja i sveštenik, dok smo, umomi i izmučeni, bežali drumom koji vod: na sever iz Heliforda. Nama je izgledalo kao da se kreću na nekom oblaku, jer je neka beličasta izmaglica pokrivala polja i prekrivala Marsovce gotovo u visini jedne trećine.

Kad je ovo video, sveštenik je uzviknuo slabim glasom i počeo da trči. A ja sam znao da ne pomaže trčati ispred Marsovca, zato sam skrenuo ustranu i kroz mokre koprive i žbunje od kupina uvukao se u jedan širok jarak pored puta. Sveštenik se okrenuo, video šta sam uradio, i vratio se kod mene.

Dva Marsovca su se zaustavila. Onaj koji je bio bliže nama stojao je i posmatrao Šanberi, a onaj dalje koji je bio u nekoј sivoј magli i nije se mogao videti, krenuo je prema zapadu, prema Stejinsu.

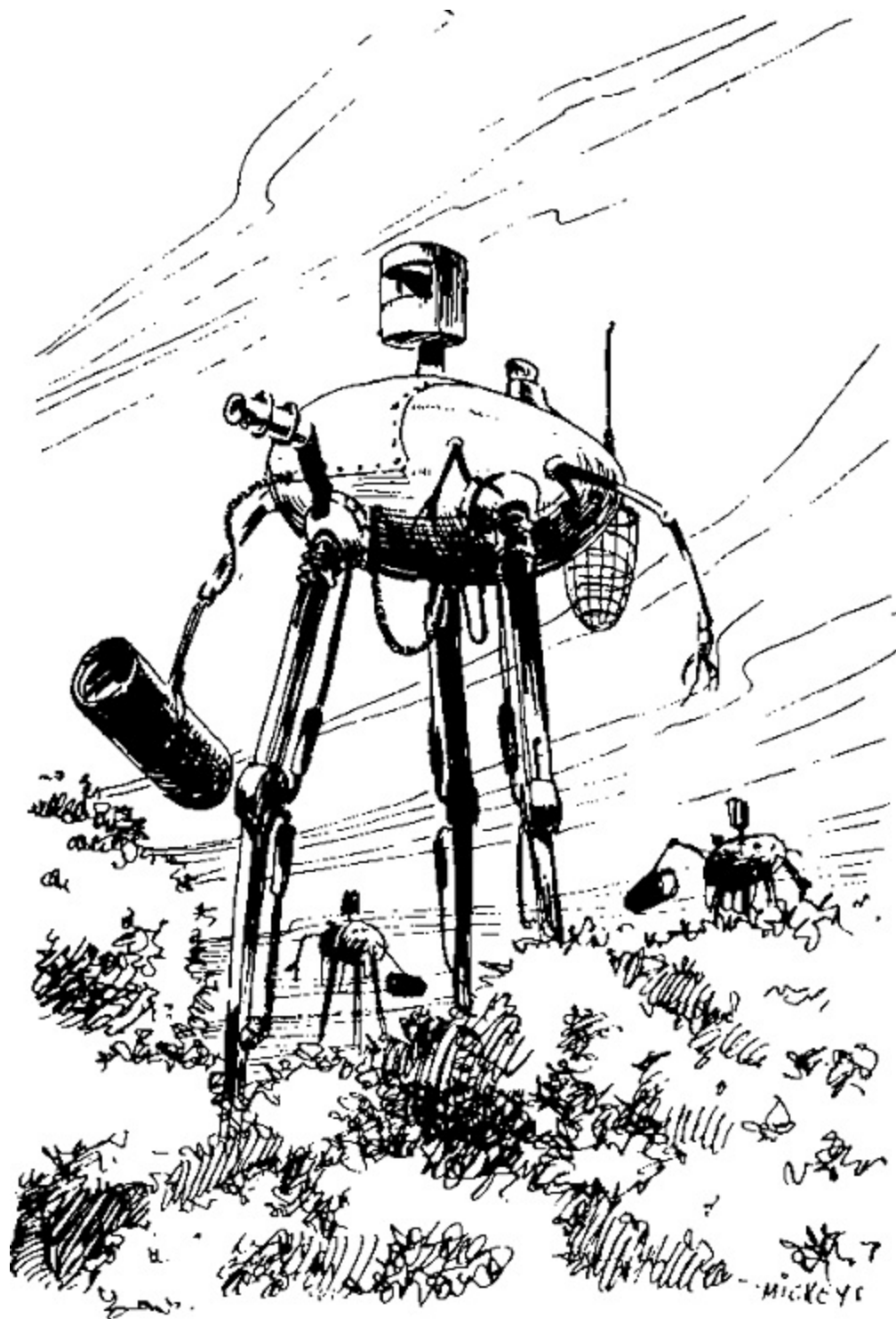
Zvuk sirena koji se s vremena na vreme čuo, prestao je. Marsovci su

zauzeli položaj u vidu ogromnog polumeseca oko valjaka, u potpunoj tišini. To je bio polukrug sa rastojanjem od dvanaest milja između rogova. Nikada od pronalaska baruta nijedna borba nije počinjala tako tiho. I mi i svako koji bi posmatrao oko Riplija dobio bi tačno isti utisak — Marsovci su izgledali kao usamljeni gospodari tamne noći, koju je osvetljavala samo slaba mesečina, zvezde, većemje rumenilo i crvenkasta svetlost sa Sent Džordž Hila i Pejnshilskih šuma.

A na svim stranama preko puta ovog polumeseca — kod Stejnsa, Haunsloua, Ditona, Ešera, Okhema, iza brda i šuma južno od reke, i preko ravnih travnjaka severno od reke, gde god su neka šuma ili seoske kuće mogle poslužiti kao zaklon — čekali su topovi. Signalne rakete su se raprskavale i njihove varnice su padale u noći i gasile se, a oduševljenje svih ovih baterija pretvorilo se u napeto iščekivanje. Trebalo je samo da se Marsovci krenu bliže na domet topova, pa da ti topovi, koji su tako tamno presijavali u večernjem svetlu, počnu da riču i sipaju vatru.

Bez svake sumnje je glavna misao kod hiljade ovih budnih ljudi, kao i kod mene samoga, bila zagonetka — u kojoj meri nas Marsovci razumeju. Da li oni smatraju da su milioni naših ljudi organizovani, disciplinovani i da svi saradujemo? Ili oni možda tumače prskanje naših granata i vatru i naše neprestano opkoljivanje njihovog logora kao što bismo mi shvatili besnu jednodušnost koja vlada pri napadu na razdraženu košnicu sa pčelama? Sanjaju li oni o tome da nas mogu istrebiti? (U to vreme niko nije znao kakva hrana im je potrebna). Hiljade ovakvih pitanja prolazilo je kroz moju glavu dok sam posmatrao naše straže na ovom prostranstvu. A u potsvesti mislio sam na sve ogromne nepoznate i skrivene snage u pravcu Londona. Da li su pripremili provalije? Da li su fabrike baruta u Haunslou spremne da posluže kao klopka? Da li će Londonci imati srca i hrabrosti da od svojih bezbrojnih kuća naprave još veću Moskvu?

A tada, posle beskrajno dugog vremena, kako je to nama izgledalo, posle saginjanja i izvirivanja kroz ogradu, čuo se iz daljine neki zvuk nalik na pucanj, iz topa. Zatim drugi pucanj, sve bliže, pa opet pucanj. A tada je Marsovac koji je bio blizu nas, podigao cev visoko uvis i ispalio iz nje kao iz topa, pucanj od koga se zemlja zatresla. Onaj drugi okrenut prema Stejnsu, učinio je isto. Nije bilo ni vatre ni dima, samo se čula detonacija.

Bio sam toliko uzbuđen zbog ovih teških detonacija koje su dolazile jedna za drugom iz tih malih pušaka, da sam zaboravio na svoju ličnu bezbednost i na opečene ruke, i popeo se na ogradu i gledao prema Sanberiju. U tom trenutku čula se druga eksplozija i jedan veliki projektil prozujao je iznad mene u pravcu Haunsloua. Mislio sam bar da ću videti dim

ili plamen, ili nešto po čemu bi se videlo gde je on udario. Ali sve što sam video, bilo je tamnoplavo nebo nad mojom glavom, sa jednom jedinom zvezdom, dok se bela izmaglica širila oko mene i ispod mene. Nije se čuo nikakav tresak, nikakva eksplozija. Tišina je ponovo zavladała, a minuti su izgledali kao večnost.

»Šta se dogodilo?«, upitao je sveštenik. On je ustao i stajao pored mene.

»Bog sveti zna«, odgovorio sam.

Jedan slepi miš prolete i nestade ga. U daljini se začu neko vikanje, ali se utiša. Ponovo pogledah Marsovca, i videh kako se kreće prema istoku duž obale, brzim pokretima, kao da se kotrlja.

Svakog trenutka očekivao sam da će neka skrivena baterija otvoriti paljbu na njega, ali ništa nije remetilo večernju tišinu. Marsovac je kako se povlačio, postajao sve manji, i uskoro ga je progutala izmaglica i noć koja se sve više spuštala. Nekako nesvesno popesmo se još više. Prema Samberiju se ocrtavalo nešto tamno, kao da je neki kupasti breg odjednom oživeo, pa nam sakrio vidik dalje preko ravnice. A malo dalje preko reke, iznad Voltona, videli smo još jedno takvo uzvišenje. Ova priviđenja, nalik na brdo, postajala su sve niža i šira ukoliko smo ih duže gledali.

Nešto mi sinu u glavi, te sam pogledao prema severu i video da se pojavilo i treće brdašce.

Sve je odjednom postalo vrlo mirno. Daleko prema jugoistoku čuli smo Marsovce kako kroz tišinu dovikuju jedan drugome, a zatim se nebo ponovo proloimilo od paljbe njihovih topova u daljini. Ali artiljerija nije odgovorila.

U to vreme nismo mogli da razumemo što znači sve ovo, ali sam kasnije shvatio značenje ovih zlokobnih uzvišica koje su se skupljale u mraku. Svaki od Marsovaca, koji su se nalazili u velikom polumesecu, kako sam to opisao, ispalio je, pomoću cevi nalik na top koju je nosio sa sobom. Veliki karteč iznad svakog brda, glavice, preko grupe kuća, ili nekog drugog mesta koje bi moglo zaštititi topove koji bi se slučajno našli ispred njega. Neki su ispalili samo po jedan hitac, neki po dva — kao u slučaju koji smo mi posmatrali. Kažu da je onaj koji je bio kod Riplija ispalio ni manje ni više nego pet hitaca u to vreme. Ovi karteči su se po udaru o zemlju razbili — ali nisu eksplodirali — i neprestano puštali ogromnu količinu teške, mastiljave pare, koja se dizala uvis, stvarajući ogroman oblak od abonosa, koji se spustio i proširio polako svuda unaokolo po okolini. A dodir ovog gasa, udisanje

njegovih oštih snopića, značilo je smrt za svakoga koji ga udahne.

Taj gas je bio težak, teži nego najgušći dim, tako da je posle prvog naglog dizanja uvis padao kroz vazduh i tekao po zemlji, pre sličan tečnosti nego li gasu, ostavljajući brda i jureći u doline jarke i reke, baš kao ugljena kiselina koja izbija iz vulkanskog kratera. I gde je došao u dodir sa vodom, dogodila se neka hemiska reakcija, i voda bi se odmah prekrila nekom penom od praha koji je polako padao na dno i ustupao mesto drugome. Ova pena uopšte nije mogla da se rastvori u vodi i bilo je čudnovato, posmatrajući trenutno dejstvo gasa, da se bez opasnosti mogla piti voda sa koje bi se ona pokupila. Ovaj gas se nije širio kao što se širi pravi gas. On se zadržavao na obalama, polako tekao, niz strmu obalu i kretao se dalje uprkos duvanju vetra, vrlo polako se mešao sa parom i vlagom u vazduhu, i padao na zemlju u obliku prašine. Osim što znamo da je tu u pitanju neki nepoznat elemenat koji daje grupu od četiri crte u plavom delu spektra, ništa nam o prirodi ove materije nije poznato.

Pošto se burno talasanje ovog gasa umirilo, crni dim se tako priljubio uz zemlju, još pre svoga taloženja, da je na visini od pedeset stopa, na krovovima i gornjim spratovima visokih kuća i na visokom drveću, još uvek postojala mogućnost da se njegovo otrovno dejstvo izbegne, kao što se to pokazalo te noći u Strit Kobhemu i Ditonu.

Jedan čovek koji se spasao iz Strit Kobhema pričao je neverovatnu priču o tome kako se taj gas vijuga. On je gledao s vrha crkvenog tornja i video kuće u selu kako se dižu kao sablasti iz tog mastiljavog gasa. Čitav dan i po ostao je tamo umoran, gladan i na jakom suncu, a zemlja pod plavim nebom i u daljini prema brdima izgledala je kao pokrivač od somota, sa crvenim krovovima, zelenim drvećem i, malo kasnije, žbunjem i kapijama, štalama i spoirednim kućama i zidovima, obavijenim u crno, kako se ovde onde izdižu u sunčanoj svetlosti.

Ali to je bilo u Strit Kobhemu, gde je taj tamni gas mogao da ostane sve dok se nije sam od sebe staložio na zemlji. Po pravilu su Marsovci taj gas očistili čim bi on izvršio svoju dužnost, na taj način što bi zagazili u njega i crpli ga pomoću šmrkova iz kojih je izbijala para.

To su oni uradili sa glasom koji se bio skupio oko nas, kao što sam mogao videti po mesečini sa prozora jedne napuštene kuće u Gornjem Halifordu, gde smo se vratili. Otuda smo mogli da vidimo reflektore na

Ričmond Hilu i Kingston Hilu kako bacaju svetlost na sve strane, a oko jedanaest časova zatresli su se prozori, i čuli smo pucanje teških topova koji su bili tamo smešteni na položaj. Pucnjava je trajala u razmacima kroz četvrt sata, pucalo se nasumice na nevidljive Marsovce kod Hemptona i Ditona, zatim je nestalo blede električne svetlosti koju je zamenila sjajna crvena svetlost.

Pa onda je pao četvrti valjak — sjajan zelen meteor — u Bušej parku, kao što sam kasnije saznao. Pre nego što su stupili u dejstvo topovi sa Ričmonda i Kingstona, čula se snažna paljba prema jugozapadu. Mislim da su to pucali topovi koji su gađali nasumice pre nego što je crni gas mogao da prekrije artiljerce.

I tako su Marsovci radili smotreno i sa pilanom, baš onako kao što bi ljudi dimili gnezda osica, šireći ovaj zagušljivi gas u okolini Londona. Rogovi polumeseca su se polako rastavljali, dok naposljetku nisu formirali pravu liniju od Henvela do Kumba i Maldena. Celu noć napredovale su ubitačne cevi njihove. Otkako je oboren jedan Marsovac kod Sent Džordž Hila, oni artiljeriji više nisu pružali nikakve zgodne prilike za napad. Gde god je postojala mogućnost da su negde skriveni topovi, ispaljen je hitac sa crnim gasom, a gde su topovi bili na otvorenom mestu, slati su toplotni zraci.

Oko ponoći, zapaljeno drveće po padinama Ričmond Parka i otsjaj od požara na Kingston Hilu, bacali su svetlost na mrežu crnog oblaka koji je prekivao celu dolinu Temze i širio se dokle god je mogao pogled da dopre. A kroz ovaj dim gazila su polako dva Marsovca i upravljala na sve strane šmrkom iz koga je izlazila para.

Te noći su Marsovci štedeli toplotne znake, bilo zato što su imali samo ograničenu količinu materije od koje su ih stvarali, ili pak zato što nisu hteli da unište celi predeo, već su hteli samo da slome i savladaju grozoni otpor koji su izazvali. U ovom poslednjem slučaju sigurno su potpuno uspeali. U nedelju noću bio je kraj organizovanom otporu protiv njihovih pokreta. Posle toga nije bilo organizacije koja bi im se oduprla, jer je tako beznadežan bio svaki poduhvat. Čak i posade torpednih čamaca i raizarača, koje su donele brzometne topove uz Temzu, nisu htele da stanu, pobunile su se i ponovo vratile na more. Jedino sredstvo odbrane koje su ljudi posle te noći preduzimali, bilo je polaganje mina i kopanje jama, a čak i te poslove ljudi su izvršavali u strahu i neredovno.

Čovek može da zamisli sudbinu onih baterija koje su bile postavljene prema Ešeru, i koje su tako nestrpljivo čekale u sumraku. Niko od njih nije ostao živ. Zamislite ljude 'kako u redu očekuju, oficire spremne i na oprezi, tobđžije na svojim mestima, municiju nagomilanu pri ruci, komore sa konjima i kolima, civilne posmatrače u grupama koji stoje što god bliže smeju, večernju tišinu, lazarete i bolničke šatore pune ranjenika i opečenih ljudi iz Vejbridžia. Zatim potmulji odjek hitaca koje su ispaljivali Marsovci, i nezgrapni projektil koji zuji iznad drveća i kuća i pada negde na polja blizu vas.

Može se zamisliti i da se ova napregnuta pažnja remeti, brzo širenje i kuljanje onog crnog gasa kojđ se diže prema nebu i pretvara u sumrak u gusti mrak, kao strašan i neobičan protivnik koji gazi svoje žrtve, ljude i konje koji trče, viču, padaju glavačke, krike užasa, topove koji su odjednom napušteni, ljude koji se guše i grče na zemlji, i brzo rasprostiranje tamne kupe crnog dima. A onda noć i uništenje — samo još tiha masa neprodornog gasa koji obavlja svoje žrtve.

Još pre zore crni gas se razlivaao ulicama Ričmonda, a vlada koja se već raspala, pokušala je u poslednjem naporu da natera stanovnike Londona na bekstvo.

GLAVA 16

BEKSTVO IZ LONDONA

I tako možete shvatiti talas straha koji je zahvatio najveći grad na svetu u ponedeljak u samu zoru. Reka begunaca ubrzo se pretvorila u bujicu, spustila se kao besni vrtlog na železničke stanice, pretvorila se u strašnu gužvu oko pristaništa na Temzi i gde god je bilo puteva jurila je prema severu i istoku. Oko deset časova počela je da se raspada organizacija policije, a oko podne i železnička, gubeći svoj oblik i efikasnost i stapajući se sa okolinom u ovom opštem raspadu društva.

Sve železničke pruge severno od Temze i stanovništvo jugoistočnih predela u Kenon Stritu bilo je opomenuto već u nedelju u ponoć, i vozovi su se punili. Ljudi su se divljački borili za svako mesto u kolima još u dva sata. Oko tri sata nastala je strašna gužva čak u Bišopsgeit Stritu na nekoliko stotina metara daleko od stanice u Liverpul Stritu; ljudi su obarali i gazili jedan drugog. Pucali su revolveri, radili su noževi, a policajci, koji su bili poslani da održavaju saobraćaj, iznureni i pobesneli, razbijali su glave onima koje je trebalo da štite.

Ukoliko se više razdanjivalo mašinovođe i ložači nisu hteli da se vrate u London, te je želja da što pre pobegnu oterala gomile ljudi sa stanice i uputila ih drumovima kojih vode ka severu. Oko podne primećen je jedan Marsovac u Barnsu, a oblak crnoga dima koji se polako spuštao širio se duž Temze i preko ravnice kod Lambeta, onemogućujući tako svojim sporim napredovanjem svako bekstvo preko mostova. Drugi oblak išao je preko Ilinga, opkolio je jednu malu grupu ljudi koji su ostali živi kod Kasl Hila i ostavio ih žive, ali im je onemogućio bekstvo.

Posle bezuspešne borbe da uđe u jedan voz za severozapad na stanici

Čok Farm — lokomotive su projurile kroz masu koja je urlala i desetak snažnih ljudi borilo se sa svetinom da ne prignječi mašinovođu uz ognjište — moj brat se stvorio na drumu Čok Farm, provukao se kroz brzu povorku kola i imao sreće da bude prvi među ljudima koji su opljačkali jedinu radnju sa velosipedima. Prednja guma bicikla probušila se kad ga je provlačio kroz prozor ali je ipak seo na njega i odjurio, bez ikakve povrede, sem što je povredio ručni zglob. Strmo podnožje Heversrtok Hila bilo je neprolazno zbog nekoliko prevrnutih kola i konja, i moj brat je krenuo u ulicu Belsajz.

Tako se on izvukao iz panične gužve, išao je duž Edžver Rouda i gladan i umoran stigao u Edžver oko sedam časova, ali je prilično izmakao ispred ostalih begunaca. Po ulicama stajao je svet radoznao i začuđen. Pored njega je projurilo nekoliko biciklista, i jahača, i dva automobila. A jednu milju od Edžvera slomila mu se osovina na točku i velosiped je bio neupotrebljiv. Ostavio ga je pored puta i vukao se kao prebijen pešice kroz selo. Radnje su bile upola otvorene u glavnoj ulici toga mesta, a svet se načičkao po trotoarima i pragovima kuća i na prozorima, zureći zaprepašćeno u ovu reku izbeglica koja je počela da stiže. Moj brat je uspeo da dobije nešto jela u krčmi.

Neko vreme je ostao u Edžveru jer nije znao šta da radi. Izbeglica je bilo sve više. Mnogi od njih, kao i moj brat, bili su skloni da se zadrže u ovom mestu. Nikakvih novih vesti o napadačima sa Marsa nije bilo.

U to vreme je drum bio prepun sveta, ali još nije bio zakrčen. Većina izbeglica je bila na velosipedima, ali uskoro su drumom jurili automobili, kola i fijakeri, i drum koji vodi u Sent Olbens bio je zavijen u teške oblake prašine.

Neka neodređena misao da krene za Čemstford, gde je živelo nekoliko njegovih prijatelja, potstakla je moga brata da krene jednim mirnim puteljkom koji je vodio ka istoku. Ubrzo je stigao do neke ograde, prešao je i pošao dalje stazom prema severodstoku. Prošao je pored nekoliko farmi i malih sela čija imena nije znao. Viđao je samo malo begunaca, ali je na nekom putu koji je vodio preko travnjaka, kod Hai Barneta, sreo dve žene sa kojima je nastavio put. On je naišao na njih baš u pravom trenutku da ih spase.

Čuo je njihovo zapomaganje. Požurio je oko ugla i video dva čoveka koja su pokušavala da svuku žene sa malih kolica u kojima su se one vozile i koja je vukao poni, dok je treći držao uplašenog ponija za glavu. Jedna od ovih

žena, neka mala žena obučena u belo, cikala je, dok je druga, tamna vitka žena, udarala čoveka koji ju je uhvatio za ruku bičem koji je držala u slobodnoj ruci.

Moj brat je odmah video šta se sprema, viknuo i pojurio prema napadačima. Jedan od razbojnika je odustao i okrenuo se prema njemu, a moj brat, videvši po licu svoga protivnika da je borba neizbežna, uhvatio se kao vešt bokser sa njim u koštac i bacio ga na zemlju pored točka od kola.

Nije bilo vremena za otmenost u borbi, i moj brat ga je smirio dobro smišljenim udarcima, i ščepao za okovratnik drugog razbojnika koji je vukao za ruku onu vitku ženu. Čuo se topot konja, i moj brat je dobio bičem po glavi, a treći razbojnik ga je udario pesnicom između očiju, te mu se napadač koga je on držao izmigoljio iz ruku i pobegao putem kojim je i došao.

Pomalo ošamućen, moj brat se našao lice u lice sa čovekom koji je držao konja za glavu, i primetio tada da kola jure niz put, naginjući se s jedne strane na drugu, a na njima su bile žene koje su se u strahu okretale. Čovek, neki ugojeni prostak, pokušavao je da ga zaobiđe, ali ga je moj brat zaustavio jednim udarcem u lice. A onda, videvši da je sam, okrenu se i potrča niz put za kolima. a za njim u stopu pojuri i onaj debeljko; za njim je malo podalje išao i onaj drugi čovek koji je malo pre pobegao.

Odjednom se moj brat zaplete i pade, a preko njega se sruši glavačke čovek koji ga je gonio, i kad se podigao, našao se ponovo licem u lice sa dva protivnika. On ne bi imao baš mnogo izgleda da ih savlada da visoka gospođa nije vrlo brzo zaustavila kola i hrabro mu potrčala u pomoć. Izgleda da je za sve to vreme imala revolver, ali je on bio ispod sedišta u momentu kad su ona i njena drugarica bile napadnute. Opalila je jedan metak sa rastojanja od pet metara, i zamalo što nije pogodila moga brata. Razbojnik koji je bio plašljiviji pobeže, a njegov drug pođe za njim, psujući ga što je kukavica. Obojica se zaustaviše na kraju puta gde je onaj treći razbojnik ležao nepomičan na zemlji.

»Uzmite ovo!« reče visoka gospođa i dade bratu svoj revolver.

»Vraitite se u kola!« reče moj brat, brišući krv sa svoje rascepljene usne.

Ona se bez reči okrenula — oboje su teško disali — i vratiše se na mesto gde se gospođa u belom upinjala da zadrži uplašenog ponija. . .

Razbojnicima je, izgleda, bilo dosta. Kad se moj brat još jednom okrenuo, oni su se povlačili.

»Ja ću sedeti ovde, ako dozvolite«, rekao je moj brat i seo na prazno mesto na boku. Žena ga pogleda preko ramena.

»Dajte mi uzde;« reče ona i potera ponija bičem. I trenutak docnije jedan zavijutak sakrio je ona tri razbojnika od očiju moga brata.

I tako se moj brat pobpuno neočekivano našao u kolima na nepoznatom putu, zajedno sa ovim ženama, zadihan, sa rasečenom usnom, razbijenom vilicom, i okrvavljenim zglobovima.

Saznao je da su žena i mlađa sestra jednog hirurga koji živi u Stenmoru. On se toga dana rano ujutro vratio iz Pinera gde je bio kod nekog teškog bolesnika, a na putu je na nekoj železničkoj stanici čuo o najezdi Marsovaca. Požurio je kući, probudio žene — služavka ih je ostavila pre dva dana — spremio nešto hrane, metnuo revolver ispod sedišta — što je bila sreća za moga brata — i rekao im da krenu ka Edžveru, jer je mislio da će tamo moći uhvatiti neki voz. A on je ostao da obavesti seljake o svemu. Rekao je da će ih stići oko pola pet ujutru. A sada je već deset sati i još ga nisu videle. One nisu mogle da se zadrže u Edžveru zato što je saobraćaj kroz to mesto bio sve veći i zato su udarile ovim sporednim putem.

To su one ispričale mome bratu u odlomcima i odmah zatim ponovo su se zaustavile, bliže Nju Barnetu. Brat im je obećao da će ostati sa njima bar dok ne odluče šta da urade ili dok ne dođe hirurg koga su očekivale. Rekao im je takođe da vrlo dobro gađa revolverom — a to oružje mu je bilo potpuno nepoznato — da bi im ulio poverenja.

Napravili su neku vrstu logora pored puta, — a poni je bio sasvim zadovoljan u ogradi. Brat im je sada pričao o svome bekstvu iz Londona i o svemu što je znao o Marsovcima i njihovim putevima. Sunce se sve više pelo na nebu, a posle nekog vremena oni učutaše i onda nastade neko nelagodno iščekivanje. Nekoliko putnika prođoše drumom i od njih je moj brat saznao vesti što je više mogao. Svaki isprekidani odgovor koji je dobio još ga je više utvrdio u uverenju da je to ogromna opasnost za čovečanstvo i pojačao njegovo uverenje da treba odmah nastaviti bežanje. On je ženama hitno izložio situaciju.

»Mi imamo novaca,« reče visoka žena, oklevajući.

Njene oči susretoše se sa pogledom moga brata, i oklevanja nestade.

»I ja imam novaca«, odgovori njoj brat.

Ona reče da ima trideset funti u zlatu. a pored toga još i novčanicu od pet

funti, i predloži da bi se tim novcem mogli ukrcati na voz u Sent Albensu ili u Nju Barnetu. Moj brat je bio mišljenja da je to beznadežno, jer je video kako su Londonci besneli da se zbiju u vagone, i izneo svoje mišljenje da krenu preteo Esekse ka Haridžu i da odande sasvim pobegnu iz zemlje.

Gospođa Elfinston — tako se zvala žena u belom — nije htela da čuje nikakvo rezonovanje, već je neprestano pominjala svoga »Džordža«. Ali njena zaova je bila neverovatno mirna i pribrana, i naposletku pristala na predlog moga brata. I tako, nameravajući da pređu veliki severni put, oni nastaviše put ka Barnetu. Moj brat je vodio ponija da bi ga što je više moguće poštedeo.

Sunce se sve više pelo na nebu i dan je postao neobično vreo. Pod nogama je bio debeo, beo pesak koji je pržio tabane i zaslepljivao pogled, i tako se napredovalo vrlo sporo. Sve žive ograde bile su bele od prašine. A kako su se približavali Barnetu, čula se sve jače neka velika buka.

Počeli su da sretaju sve više naroda. Svet ih je većinom začuđeno gledao, promrmljao neko nerazgovetno pitanje, iznuren, unezveren, prljav. Jedan čovek u fraku prošao je pešice pored njih, pogleda upravljenog u zemlju. Čuli su njegov glas, okrenuli se i videli kako jednom rukom čupa kosu, a drugom kao da tuče neka nevidljiva bića. I kad ga je napustio nastup besnila, on je lepo produžio put, ne oterećući se više uopšte.

Moj brat je sa svojim društvom produžio ka raskrsnici južno od Barneta. Tu su videli neku ženu kako dolazi preko njiva s leve strane, sa jednim detetom na rukama i sa dvoje dece koja su išla pored nje. Za njom je išao jedan čovek u prljavom crnom odelu. U jednoj ruci je nosio debeo štap, a u drugoj malo kuferče. Iza okuke drumu, iza vila koje su stojale na raskrsnici sa glavnim drumom, pojavila su se mala kola, koja je vukao jedan crni pomi, okupan u znoju. Kola je terao jedan bledunjav mladić koja je u rukama držao polucilindar, sav prljav od prašine. A u kolima su sedele, zbijene jedna pored druge, tri fabričke radnice iz Ist Enda sa nekoliko sitne dece.

»Hoćemo li ovuda stići do Edžvera?« upitao je kočijaš, razrogačenih očiju i bled u licu. I kad mu je moj brat odgovorio da treba da skrene ulevo, mladić je ošinio bičem bez ijedne reči zahvalnosti.

Brat je primetio bledosivi dim ili neku izmaglicu koja se dizala između kuća ispred njih. I taj dim je skrivao belu fasadu jednog niza kuća s one strane drumu kojde se pojavio između poledina vila. Gospođa Elfinston je

odjednom viknula kad je primetila plamene jezike kako skaču na kućama ispred njih i ocrtavaju se na taplom, plavom nebu. Buka i galama pretvoriše se sad u mešavinu raznih glasova, škripu točkova, tandrkanje kola i topot kopita. Bili su još svega nekih pedeset metara od raskrsnice.

»Gospode bože«, uzviknu gospođa Elfinston. »Šta to znači, kuda nas vi to vodite?«

Moj brat zaustavi kola.

Glavni drum je bio čitava reka sveta, bujica ljudskih bića koja beže na sever, gušeći jedno drugo. Velik oblak prašine, beo i sjajan na suncu, pretvarao je svaku stvar na dvadeset metara od zemlje u sivu nerazgovetnu masu, a nikako se nije taložio jer su ga neprestano podizale gomile pešaka i konja, i točkovi kola svake vrste.

»Čuvaj!« čuo je moj brat svetinu da viče. »Čuvaj, s puta!«

Približiti se mestu gde su se putevi sastajali, značilo je uputiti se pravo u dim. Svetina je besnela kao plamen, a prašina je bila vrela i jetka. A zbilja, malo dalje uz drum, gorela je jedna vila i puštala oblake crnog dima koji su padali na drum i još više doprinosili gužvi.

Dva čoveka su prošla pored njih. A zatim jedna prljava žena koja je nosila jedan težak zavežljaj i plakala. Jedan izgubljeni lovački pas, isplaženog jezika, obilazio ih je, poplašen i prebijen, a kad je moj brat mahnuo rukom, on je pobegao.

Ceo put u pravcu Londona, koliko su mogli da vide među kućama sa desne strane, bio je šumna reka prljavog užurbanog naroda, zatvorenog između kuća sa obe strane. Crne glave, zbijeni likovi rasipoznavali su se kad bi masa nagnula oko ugla, prošla užurbano pored njega i opet se izgubili u gomili koju je naposletku progutao oblak prašine.

»Samo napred! Samo napred!« vikao je svet. »Čuvaj, s puta!«

Jedan čovek je gurao drugog. Moj brat je stojao pored ponija, kod njegove glave. Neodoljivo primamljen prizorom, on je silazio polako, korak po korak, niz drum.

Edžver je bilo mesto zbrke, Čok Farm mesto haosa, ali ovde je bilo celokupno stanovništvo u pokretu. Teško je čoveku zamisliti ovu gomilu sveta. Ona nije imala svoje lice. Ljudi su se pojavljivali pored ugla i vraćali se leđima u gomilu na putu. Ivicom puta su išli pešaci, uvek u opasnosti da ih zgaze točkovi. Padali su u jendeke, gurajući jedan drugoga.

Kola i fijakeri jurili su jedni za drugim. Nije bilo mnogo mesta za brža prevozna sredstva koja su svakog trenutka kad god bi se pružila prilika njihovim nestrpljivim vozačima, izbijala i naterivala svetinu da se kod ograda i kapija vila sklanja.

»Napred!«, vikalo se. »Napred! Evo ih, dolaze!«

U jednim kolima stojao je slepac u uniformi Vojske Spasa, mlatarajući rukama i vičući: »Večnost! Večnost!« Glas mu je bio promukao i vrlo snažan i moj brat ga je još čuo i kada se već odavno bio izgubio u oblaku prašine. Neki ljudi koji su sedeli zbijeni na kolima šibali su svoje konje i svađali se sa drugim vozačima; drugi su opet sedeli bez pokreta, tupo gledajući preda se tužnim pogledom; neki su grizli svoje ruke da bi utolili žeđ, ili su ležali opruženi u kolima. Konjske žvale su bile pokrivenne penom, a oči su im bile krvave.

Bilo je tu bezbroj kola, fijakera, malih kolica, teških teretnih kola, poštanskih kola, kola uličnog čistača s natpisom »Opštinska kola Sent Pakras«, velika teretna kola puna prostog sveta. Jedna pivarska kola sa točkovima sveže poprskanim krvlju tandrkala su drumom.

»Mesta!« vikao je svet. »Čuvaj!«

»Več-nost! Več-nost!« odjekivalo je iz daljine.

Prolazile su tu tužne, uplašene žene, lepo obučene, sa decom koja su plakala i spotala se. Njihova lepa odela bila su prekrivena prašinom, umorna lica umrljana od suza. Sa nekima su bili i ljudi, ponekad korisni, a ponekad namrgođeni i okrutni. Gurajući se s njima prolazili su umomi odrpanci u crnim dronjcima, razrogačenih očiju, vičući glasno i psujući. Nailazili su snažni radnici, gurajući napred, jadni, nedoterani ljudi, obučeni kao činovnici ili trgovci, očajno se gurajući; moj brat je primetio i jednog ranjenog vojnika, ljude obučene u uniforme nosača na železnicama, i nekog bednika u spavaćoj košulji, preko koje je navukao kaput.

Ali i pored najraznovrsnijeg sastava, bilo je ipak nečeg zajedničkog u toj vrevi. To je bio strah i bol koji im se ocrtavao na licima. Svađa na drumu, tuča oko mesta u kolima naterala je ljude da još više ubrzaju korak. Čak i jedan čovek, toliko poplašen i izubijan da su mu kolena klecala od umora, kao da je bio naelektrisan i potstaknut na nov napor. Vrućina i prašina već su počeli da utiču na ovu bežaniju. Koža njihova je bila suva, usta crna i ispucana. Svi su bili žedni, umorni i izubijani. A kroz raznovrsne uzvike čula

se svađa, prebacivanja, uzdasi od umora i posustalosti. Većina glasova je bila promukla i slaba. I pored svega toga čulo se neprestano:

»Mesta! Mesta! Dolaze Marsovci!«

Nekolicina se zaustavi i iziđe iz ove bujice. Put se strmo spuštao ka glavnom drumu. Bio je uzan i izgledalo je kao da vodi iz Londona. Pa ipak je nekakav vrtlog ljudi gurao prema tom uzanom izlazu, a to su bili slabiji ljudi koje je svet izgurao iz reda, i oni su većinom ostali tako samo kratko vreme, dok se ponovo ne bi ugurali u gužvu. Malo niže ležao je jedan čovek čija je noga bila uvijena u krvave krpe, a nad njim su bila nagnuta njegova dva prijatelja. Bio je to srećan čovek što je imao prijatelja uza se.

Jedan mali starac, sedih vojničkih brkova, u prljavom crnom fraku, otkakuta iz gomile i sede pored kola na federima, skide cipelu — čarapa mu je bila krvlju natopljena — izbaci jedan kamen iz cipele i nastavi hramljući dalje. A zatim jedna mala devojičica, od osam ili devet godina, sasvim sama, baci se pod živu ogradu, sasvim blizu moga brata, i zaplaka:

»Ne mogu da idem dalje! Ne mogu dalje!«

Brat se trže iz ukočenosti i uzbuđenja, podiže devojičicu, nežno porazgovara sa njom, i odnese je gospođi Elfinston. Čim ju je moj brat dodirnuo, ona se umiri kao da je bila poplašena.

»Elen,« viknu neka žena u gomili suznim glasom — »Elen!« I dete je odjednom pojurilo od moga brata i vikalo »Majko!«

»Evo, dolaze.« viknu jedan čovek na konju, koji je projahao pored nas drumom.

»Sklanjaj se s puta!« dreknu jedan kočijaš, sedeći visoko na kolima, i brat primeti zatvoren fijaker kako skreće na putić.

Svet se brzo skloni, gurajući jedno drugo, da ne bi pao pod konja. Moj brat gurnu brzo kola i ponija u živu ogradu, a kočijaš projuri pored nas i stade kod zavijutka. To su bila kola sa dva konja ali je samo jedan bio upregnut. Moj brat je video kroz prašinu kako dva čoveka podigoše nešto iz kola na belim nosilima i spustiše na travu ispod žive ograde.

Jedan od njih dvojice dotrčao je mome bratu.

»Ima li malo vode ovde? On umire, i vrlo je žedan. To je lord Garik.«

»Lord Garik«, ponovi moj brat. — »Vrhovni sudija!«

»Vode!«

»Možda ima neka česma u nekoj od ovih kuća«, reče moj brat. Mi

nemamo vode, i ja se ne usuđujem da ostavim moje ljude.

Čovek se progura kroz svetinu prema vratima kuće na uglu.

»Beži!« vikao je svet, gurajući ga. »Dolaze! Beži!«

A tada je mome bratu skrenuo na sebe pažnju jedan bradonja, koji je ličio na orla. Taj čovek je nosio malu torbu kpja se otvori i iz nje ispadoše zlatnici i rasturiše se po zemlji. Zlatnici se otkotrljaše ovamo i onamo, među kopita i ljude. Bradonja stade i tupo zinu u gomilu zlata, a tada ga zakači ruda od kola po ramenima i baci ga pod točkove. Jadnik viknu i ustuknu i zamalo što ga točkovi ne zgaziše.

»Prolaz!« vikali su ljudi oko njega. »Prolaz!«

Čim su kola prošla, bradonja se bacio raširenih ruku na gomilu zlata i počeo da trpa zlatnike u džepove. Jedan konj na« lete na njega i on se trenutak docnije malo podiže, ali pade pod konjska kopita.

»Stoj!« uzviknu brat. gumu jednu ženu koja je stajala na putu i pokuša da uhvati konja za uzdu.

Ali pre nego što je mogao to da uradi, čuo je jauk ispod točkova a kroz prašinu je video kako točak prelazi preko jadnikovih leđa. Kočijaš je brata ošinio bičem preko leđa dok je trčao za kolima. Vika i dreka svetine ga je zbunila. Čovek se previjao u prašini među rasturenim zlatnicima. Nije mogao da se digne, jer su mu kola slomila kičmu, a noge su mu bile mlitave i oduzete. Moj brat ga podiže i viknu sledećem kočijašu, i jedan čovek na crnom konju pritrča mu u pomoć.

»Skloniite ga s puta!« reče on, zgrabi svojom slobodnom rukom starca za kragnu, i moj brat ga odvuče ustranu. Ali je on još uvek stezao svoj novac, besno gledao moga brata, lupajući ga po ruci s pregršću zlatnika. »Bež'te! Bež'te!« vikali su ljutiti glasovi iza njih.

I tada se desio sudar: ruda jednog fijakera udarila je u kola koja je bio zaustavio onaj čovek na konju. Moj brat je podigao oči, a starac sa zlatom okrenuo je glavu i ujeo brata za ruku kojom ga je držao za kragnu. Došlo je do gužve, i crni konj otkoči ustranu, a konj koji je bio upregnut u kola grunu pored njega. Konjsko kopito za dlaku promaši moga brata. On ispusti starca i skoči natrag. Video je kako se bes na licu jadnoga starca pretvara u strah. Idućeg trenutka nestade ga, a moga brata bujica je ponela natrag pored raskrsnice, i morao je s teškom mukom da se probija kroz gomilu da bi se vratio.

Ugledao je gospođicu Elfinston kako krije oči rukama i jedno malo dete kako razrogačenih očiju gleda u neku crnu i nepomičnu priliku na zemlji, zgaženu pod točkovima koji su prelazili preko nje. »Hajdemo natrag« viкнуo je moj brat i počeo da okreće ponija. »Mi ne možemo da prođemo kroz ovaj — pakao!« I vratiše se istim putem kojim su došli, nekih stotinu metara, dok se bujica begunaca ne izgubi iz vida. I dok su prolazili pored zavijutka puta, moj brat vide lice jednog čoveka koji je ležao u travi ispod žive ograde i

umirao, mrtvački blede boje lica koje se presijavalo od znoja. Obe žene sedele su nepomično, zgurene na svojim sedištima i drhtale.

Iza zavijutka moj brat se ponovo zaustavi. Gospođica Elfinston je bila bleđa, a njena snaha je plakala i bila toliko izmučena da ni Džordža nije više dozivala. Moj brat je bio preplašen i zbunjen. Čim su se vratili, on je uvideo kako je neophodno potrebno i neizbežno da pokušaju da pređu ovu bujicu ljudi. Okrenu se prema gospođici Elfinston, odjednom odlučan, i reče:

»Mi moramo ovim putem« i ponovo okrenu konja.

I po drugi put u toku ovog dana ova devojka pokaza svoje dobre osobine. Da bi silom probio put u gomilu, moj brat je skočio u gužvu i zaustavio jedan fijaker, dok je ona poterala konja pred fijaker. Jedna teška kola se za trenutak zaustaviše i odvali se veliko parče od kola. A idućeg trenutka bujica ih je zahvatila i pomela sobom. Moj brat, kome su se poznavali ožiljci od biča po licu i po rukama, pope se na kola i uze joj uzde iz ruku.

»Uperite revolver na onog čoveka iza nas«, reče on, pružajući joj oružje, »ako suviše navali na nas. Ne! — uperite ga u konja!«

I onda je počeo da gleda kako bi skrenuo na drugu stranu drumu, do same ivice. Ali kad se jednom našao u bujici izgledalo je kao da je izgubio volju i postao samo jedan deo ove prašnjave reke begunaca. Zajedno sa bujicom nošeni su kroz Šiping Barnet, i pre nego što su uspeli da se probiju kroz bujicu na drugu stranu drumu, nalazili su se gotovo na kilometar i po daleko od centra grada. Vladala je neopisiva gužva i dreka. Ali u varoši i izvan varoši put se pomovo račvao i to je unekoliko rasteretilo pritisak.

Oni udariše istočno kroz Hedli. Tu su, sa obe strane drumu, i na jednom drugom mestu malo dalje, naišli na ogromnu gomilu sveta koja je pila vodu iz reke: neki su se tukli da bi dospeli do vode. A dalje, sa jednog brda blizu Ist Barneta, videli su dva voza kako jure jedan za drugim, bez signala ili naređenja — dva voza toliko pretovarena svetom da je ljudi bilo čak i na uglju na tenderima. Vozovi su išli prema severu, trasom velike severne železnice. Moj brat misli da se svet popeo na njih izvan Londona, jer su gužva i strah u to, vreme učinili neupotrebljivim stanice u centru Londona.

Nedaleko od ovog mesta zaustaviše se da bi se posle podne odmorili, jer ih je ovaj težak dan već potpuno iscrpao. Već je i glad počela da ih muči. Noć je bila hladna i niko se nije usudio da spava. A uveče je mnogo sveta

prorjuriło pored mesta gde su se odmarali, bežeći od nepoznate opasnosti i idući u onom pravcu odakle je i moj brat došao.

GLAVA 17

»DETE GROMA«

Marsovci su mogli, da im je jedini cilj bio uništenje, uništiti u ponedjeljak celokupno stanovništvo Londona kad se polako rasturilo preko pojedinih grofovija. Od straha skoro pludela gomila kretala se ne samo drumom kroz Barnet, već i kroz Edžver i Voltam Ebi, i drumovima istočno prema Sautendu i Šuberinesu, a južno od Temze ka Dilu i Brodsterzu. Da je neko mogao toga juskog jutra, u sjajnom plavetnilu neba iznad Londona, da se popne u balon, svaki put koji vodi iz isprepletane gomile drumova na sever ili na istok, izgledao bi mu načičkan beguncima, a svaka crna tačka predstavljala bi agoniju straha i fizičke iznemoglosti. Ja sam u prošloj glavi opširno opisao šta mi je brat pričao o svome putu kroz Čiping Barnet, da bi moji čitaoci mogli da zamisle kako je takav troj crnih tačaka izgledao u glavi jednog begunca. Nikada ranije u istoriji sveta nije nijedna gomila sveta tako bežala i patila zajedno. Legendarne vojske Gota i Huna, najveće armije koje je Azija ikada videla, bile bi samo jedna kap vode u toj reci. I to nije bio disciplinovan pohod; to je bilo otstupanje — otstupanje džinovskih razmera i strašno — bez reda i bez cilja, šest miliona ljudi, nenaoružanih, bez hrane, kako juri napred. To je bio početak propadanja civilizacije, pokoja čovečanstva.

Onaj čovek u balonu video bi direktno pod sobom mrežu drumova, dalekih i širokih, kuće, crkve, krive ulice, parkove već napuštene — kako se šire kao neka ogromna mapa, a na jugu bi bilo sve zamrljano. Iznad Ilinga, Ričmonda, Vimblona, izgledalo bi kao da je neko monstruozno pero pustilo mastilo na geografsku kartu. Stalno i polako crne mrlje su rasle i širile se, granajući se na sve strane, dižući se sada prema uzvišicama, a sada opet

spuštajući se brzo preko nekog vrha u neku novopronađenu dolinu, onako kao što bi se mrlja mastila širila na upijaćoj hartiji.

A iza toga, iza plavih brda koja se dižu južno od reke, Marsovci su, presijavajući se, išli gore dole; mirno i po planu, šireći oblake otrova sad preteo ove a sad preko one pokrajine, i ponovo ih uništavajući šmrkovima sa parom, pošto bi oni poslužili svome cilju, i tako zauzimali osvojenu zemlju. Izgleda da nisu ciljali toliko na istrebljenje koliko na potpuno demoralisanje i uništenje svakog otpora. Oni su bacili u vazduh svako stovarište baruta na koje bi naišli, presekli svaku telegrafsku vezu i ovde onde uništili železnice. Oni su seckali čovečanstvo. Izgleda da nisu žurili da prošire krug svojih operacija, i nisu toga dana pošli dalje od centra Londona. Moguće je da je vrlo veliki broj ljudi u Londonu ostao kod svoje kuće čitavo to jutro u ponedjeljak. Izvesno je da su mnogi umrli kod kuće ugušeni ovim crnim dimom.

Sve do podne mesto na Temzi ispod Londonskog mosta bilo je poprište neverovatnih scena. Parobrodi i lađe svake vrste bile su ukotvljene na ovom mestu. Begunci su nudili ogromne sume novaca sopstvenicima tih brodova, a priča se da su mnogi od tih ljudi koji su doplivali do brodova bili odbačeni kukama i da su se podavili. Oko jednog sata posle podne pojavio se pramičak crnog dima između lukova Blekfrajerskog mosta. I tada je pristanište postalo mesto zbrke, tuče, sudara i za neko vreme mnogobrojne lađe i čamci prosto su zakrčili severni luk Tauerškog mosta, i mornari i pomoćnici su se morali boriti sa svetom koji je navalio na njih sa reke. Ljudi su sa stubova mosta skakali pravo na brod.

Kad se sat kasnije pojavio jedan Marsovac s druge strane Klok Tauera i pošao niz reku, u pravcu Laimhauza, plivale su samo još olupine.

A sada ću vam ispričati i o padu petog valjka. Šesti meteor je pao kod Vimblona. Moj brat je čuvao stražu pored žena u kolima na jednoj livadi i video je zelenu svetlost daleko iznad brda. U utorak, mala grupa, još uvek u nadi da će preći preko mora, probijala se prema Kolčesteru kroz predeo koji je vrveo od begunaca. Vesti da Marsovci sada imaju u svojim rukama čitav London potvrđene su. Oni su viđeni kod Hajgejta, kako su neki tvrdili, čak i kod Nizdona. Ali moj brat ih je video tek sutradan.

Toga dana rasturene gomile begunaca počele su da uviđaju da im je hrana neophodno potrebna. Ukoliko su bili gladniji, utoliko je i pravo svojine manje

poštovano. Farmeri su sa oružjem u ruci izišli da brane štale sa stokom, ambare sa žitom i druge useve. Jedan deo ljudi, kao i moj brat uperili su poglede prema istoku, a bilo je i očajnika koji su se vraćali čak u London da bi došli do hrane. To su uglavnom bili ljudi iz severnih predgrađa koji su o crnome dimu znali samo po čuvenju. Moji brat je čuo da se skoro polovina članova vlade preselila u Bermingem i da su ogromne količine jakih eksplozivnih materijala spremljene da budu upotrebljene pri postavljanju automatskih mina svuda u pokrajini Midlend.

On je čuo takođe da je Midlendisko železničko društvo ponovo (popravilo štetu koju je pretrpelo posle panike prvog dana, uspostavilo saobraćaj i pustilo u saobraćaj, vozove od Sent Olbensa ka severu da bi ublažilo neopisivu gužvu u pokrajinama oko Londona. U Čiping Ongaru bila je istaknuta i objava da u severnim gradovima ima ogromnih količina brašna i da će se u roku od dvadeset i četiri časa početi sa raspodelom hleba izgladnelim ljudima koji se nalaze u okolini. Ali moj brat, iako je to znao, nije odustao od svoga plana za bekstvo koji je bio stvorio, i svi troje nastavili su celog dana put prema istoku. O nekoj podeli hleba više uopšte nije čuo. Te noći je pao i sedmi valjak na Primrouz, baš dok je gospodica Elfinston bila na straži, jer se ona na toj dužnosti smenjivala s mojim bratom.

U sredu su ova tri begunca stigla do Čemsforda jednu noć proveli su na nekoj njivi u nedozreloj pšenici. Tu je jedna grupa građana, koja je sama sebe nazivala Komitetom za prehranu stanovništva, zaplenila ponija i nije ništa dala u zamenu osim obećanja da će sutradan dati naknadu. Ovde su se širili glasovi da su Marsovci u Epingu, i da je fabrika baruta u Voltam Abeju uništena posle uzaludnog pokušaja da digne u vazduh jednog od napadača.

Ljudi su očekivali i posmatrali dolazak Marsovaca sa crkvenih tornjeva, moji brat, a to je bila velika sreća za njega, više je voleo da odmah produži dalje prema obali nego li da čeka na hranu, ma da su svi troje osećali strašnu glad. Oko podne prošli su kroz Tilingem koji je na izgled bio potpuno miran i napušten, osim nekoliko pljačkaša koji su krišom tražili hrane. Blizu Tilingema oni su iznenada ugledali more i najneobičniju gomilu brodovlja svih vrsta kakvu čovek može da zamisli.

Pošto mornari više nisu mogli da plove uz Temzu, oni su otišli na obalu Esekse, do Haridža, Voltoma i Klektona, i tamo pristajali, a posle toga i u Faulnis i Sulberi, da bi iskrkali svet.

Brodovi su stajali jedan pored drugoga u obliku ogromnog srpa čiji se kraj gubio u magli prema Neju. Pored same obale bilo je mnogo ribarskih čamaca sa Temze — engleskih, škotskih, francuskih, holandskih i švedskih; parobroda sa Temze, jahta, električnih čamaca. Tamo dalje bili su veliki

teretni brodovi, velik broj prljavih brodova za prevoz uglja, trgovačkih brodova, brodova za prevoz stoke, putničkih brodova, tankera, trempova, starih belih transportnih brodova, lepih belih i sivih prekookeanskih brodova iz Sautemtona i Hamburga. A duž plave morske obale moj brat je mogao da vidi guste rojeve čamaca čiji su se sopstvenici pogađali sa ljudima na obali, rojeve koji su se pružali uz Blekvoter gotovo sve do Moldena.

Nekoliko milja daleko na pučini stojao je jedan oklopljeni ratni brod, vrlo nisko u vodi, koliko je moj brat mogao da vidi, kao brod koji je ispunila voda. To je bio brod »Dete groma«, jedini ratni brod na vidiku. A daleko, nadesno, iznad glatke morske površine — jer je ovih dana more bilo potpuno, mirno — vijugao se crni dim, kao znak ostalih ratnih brodova Kanalske flote. Ovi brodovi su se u raširenoj liniji, pod parom i spremni za napad, kretali oko širokog ušća Temze za vreme napada Marsovaca, budni ali ipak bespomoćni da spreče napad.

Gospođu Elfinston je, i pored utešnih reči njene zaove, obuzela panika pri pogledu na more. Ona nikada pre toga nije napuštala Englesku, i više bi volela da umre nego da pođe bez prijatelja u neku stranu zemlju, govorila je. Izgleda da je ova jadnica mislila da su Marsovci i Francuzi vrlo slični. Ona je postajala sve histeričnija, sve plašljivija i sve više potištena za poslednja dva dana putovanja. Njena je glavna želja bila da se vrati u Stenmor. U Stenmoru je uvek sve bilo lepo i dobro. A u Stenmoru će naći i Džordža.

Sa najvećom mukom pošlo im je za rukom da je odvedu do obale, gde je moj brat odmah privukao pažnju nekih ljudi sa jednog parnog broda s točkovima na Temzi. Oni su poslali jedan čamac i pogodili se da za trideset i šest funti prevezu njih troje. Brod kreće, tako su rekli ovi ljudi, za Ostende.

I oko dva sata moj brat se sa svojim saputnicima nađe u sigurnosti na brodu, pošto je na ulazu platio trideset i šest funti. Na brodu je bilo jela, ma da su cene bile neverovatno visoke, i pošlo im je za rukom da zauzmu jedno mesto napred i da ručaju.

Na brodu je bilo još otprilike četrdeset putnika, od kojih su neki potrošili i poslednju paru da bi obezbedili prevoz, ali je kapetan ostao pored Blekvotera sve do pet sati posle podne i primao putnike, tako da je paluba bila toliko pretrpana da je to pretstavljalo opasnost. Verovatno bi on ostao i duže da se nisu čuli topovi koji su u to vreme otpočeli paljbu na jugu. Kao odgovor, ratni brod na pučini ispali jedan hitac i istače zastave, a pramen

dima diže se iz njegovih dimnjaka.

Neki putnici su bili mišljenja da ova pucnjava dolazi iz Šubernisa, dok nisu primetili da je sve jača i jača. U isto vreme, daleko prema jugoistoku, podizale su se katarke i gornji delovi broda jedan za drugim iz mora, obavijeni oblacima crnog dima. Ali pažnju moga brata brzo je skrenula na sebe pucnjava koja je dolazila daleko s juga. Činilo mu se da vidi stub dima kako se polako diže iz magle u daljini.

Mali parobrod je već polazio prema istoku tog velikog srpa brodova, i već je ostavljao za sobom nisku obalu Esekse, kada se pojavi jedan Marsovac, kao mala, jedva vidljiva tačka u daljini. Išao je blatnjavom obalom iz Faulnisa. Kapetan na mostu je psovao na sva usta, obuzet strahom i besom zbog svog zakašnjenja, a točkovi broda kao da su i sami bili zaraženi strahom. Svaka živa duša na brodu popela se na ogradu ili na sedišta parobroda i zurila u taj udaljeni lik, viši od drveća ili crkvenih tornjeva, koji se sporo približavao, podražavajući čoveka u hodu.

To je bio prvi Marsovac koga je moj brat video. Stojao je, više iznenađen nego poplašen, i posmatrao ovoga džina kako polagano kreće prema brodovima, gazeći sve dublje i dublje u vodu ukoliko se obala više udaljavala. A zatim je, daleko iz Krauča, dolazio još jedan, koračajući preko nekog zakržljalog drveća, i gazeći duboko u svetlucavom blatu koje je izgledalo kao da je na pola puta između mora i neba. Oni su išli prema moru kao da žele da onemoguće bekstvo mnogobrojnim lađama koje su bile nagomilane između Faulnesa i Nejza. Uprkos pojačanog rada mašine na našem malom brodu i pene koja je letela oko točkova, lađa je odmicala strahovito sporo od ovih zlokobnih Marsovaca.

Gledajući prema severozapadu, moj brat je video kako je ogromni red brodova već zahvatila panika od grozote koja se približavala. Lađe su prolazile jedna pored druge, parobrodi su svirali i puštali oblake pare, razapinjali jedra, a male lađice jurile su na sve strane. Bio je toliko opčinjen ovim i polaganim dolaženjem opasnosti s leve strane da nije uopšte gledao na more. A zatim ga je nagli trzaj parobroda (koji se odjednom okrenuo da bi izbegao sudar) zbacio glavačke sa klupe na kojoj je stajao. Svuda oko njega svet je vikao, lupao nogama, a čuo se i radostan glas koji je nekako slabo odjeknuo. Parobrod se nagnu, i brat se preturi na ruke.

Onda je skočio na noge i pogledao prema stražnjem delu broda i na dajini

manjoj od sto metara od broda koji se naginjao, i dizao, i spuštao, primetio je ogromnu gvozdenu masu koja je, kao oštrica pluga, isekla kroz vodu, podižući sa obe strane ogromne talase i penu, koji su juriли na lađu, uzdizali njene bespomoćne točkove uvis i potapali palubu broda gotovo do same površine vode.

Oblak pene i kapljica oslepi moga brata za trenutak. A kad su se njegove oči ponovo izbistrile, video je čuđovište kako je prošlo i uputilo se prema obali. Ogromni gvozdeni delovi izdizali su se iznad ovog velikog broda, a had njim dva dimnjaka bljuvala su dim s varnicama. Bio je to torpedni brod »Dete groma«, koji je naglo jurio u pomoć brodovima koji su bili u opasnosti.

Pošto je održao ravnotežu na palubi koja se ljuljala držeći se za ogradu, moj brat je ponovo upravio svoj pogled sa ovog džina na Marsovce i video trojicu njih. koji su stajali jedan blizu drugoga i bili tako daleko u moru da su njihovi tronošci gotovo ogrezli u vodu. Tako potopljeni i posmatrani iz daleke perspektive, oni su izgledali manje strašno nego ogromna gvozdena masa u čijoj se brazdi naša lađa tako bespomoćno ljuljala. Izgledalo je kao da Marsovci posmatraju sa čuđenjem ovog novog protivnika. Možda je po njihovom shvatanju ovaj džin bio nešto što su i oni sami. »Dete groma« nije ispalio ni jedan metak, već je prosto punom brzinom jurio prema njima. Verovatno mu je baš to što nije pucao omogućilo da se toliko približi neprijatelju. Nisu prosto znali šta da rade s njim. Samo jedna granata, i oni bi ga potopili na dno mora pomoću svojih toplotnih zrakova.

Ratni brod je jurio tolikom brzinom da je izgledalo kao da je za jedan minut bio već na pola puta između našeg brodića i Marsovaca — sitna, mrlja prema vodoravnoj obali Esekse.

Odjednom je najbliži Marsovac spustio svoju cev i ispalio jedan karteč crnog dima na oklopnjaču. Karteč je pogodio levu stranu broda i odbio se u vidu mastiljavog mlaza koji se proširio prema pučini, kao bujica omog dima koja se sve više širila. Oklopljeni brod je izbegao ovu bujicu. Ali je gledaocima sa našeg broda izgledalo kao da je brod već među Marsovcima, pošto su posmatrači bili niže i pošto im je sunce udaralo u oči.

Videli su kako se tajanstvene figure udaljuju jedna od druge i podižu iz vode, jer su se povlačile prema obali. A jedna od njih podigla je svoju kabinu sa toplotnim zracima. Uperila ju je koso nadole, i kad su zraci dodirnuli vodu, oblak pare se digao sa pučine. Mora da su ti zraci prošli kroz oklope na boku broda kao usijano gvožđe kroz hartiju.

Jezičak vatre pojavio se kroz paru koja se dizala, a onda se Marsovac zateturio i spotaknuo. Idućeg trenutka on je bio oboren i ogromna količina vode i pare poletela je uvis. Topovi sa »Deteta groma« tutnjali su kroz ovu paru, jedan za drugim, i jedan hitac udari u vodu nedaleko od parobroda, odbi se prema ostalim lađama prema severu i raznese jednu ribarsku lađicu.

Ali niko nije na to obraćao mnogo pažnje. Kad je kapetan broda video da je Marsovac pao, urliknuo je na mostu kao životinja, i svi putnici su se skupili na prednjem delu lađe i vikali u sav glas. A onda ponovo uzviknuše, jer je iz belog oblaka pare poletelo nešto dugačko i crno, iz čijeg je srednjeg dela kuljao plamen, dok su ventilatori i dimnjaci bljuvali vatru.

Ratni brod je još bio u životu. Krma je, izgleda, bila nepovređena i mašine na brodu su radile. On se uputio prema drugom Marsovcu i bio je, na nekih sto metara daleko od njega kad su toplotni zraci počeli da deluju. A potom su uz strašan tresak i zaslepljujući bljesak, paluba i dimnjaci odleteli u vazduh. Marsovac se zaljuljao od silne eksplozije, a trenutak docnije udarila ga je ruševina u plamenu koja, je još uvek jurila punom brzinom napred i pregazila ga kao neku stvar napravljenu od kartona. Moj brat je nehotice viknuo. A zatim je oblak ključale pare ponovo prekrrio sve.

»I drugi!« uzviknu kapetan.

Svi su vikali. Ceo parobrod od jednog kraja do drugog odjekivao je od vike oduševljenja koju je otpočeo najpre jedan čovek, a zatim prihvatili svi ljudi na brodovima i čamcima koji su bežali na pučinu.

Para je ležala na vodi nekoliko minuta i skrivala potpuno trećeg Marsovca i obalu. A za sve to vreme brod je plovio dalje na pučinu daleko izvan borbe. I kad se naposletku vidik ponovo izbistrio, pojavila se bujica omog dima, i ništa se nije moglo više raspoznati od »Deteta groma« a ni treći Marsovac se nije mogao videti. Ali ratni brodovi bili su sada sasvim blizu i bili su okrenuti obali, iza parobroda.

Mali brodić je produžio svoj put preko mora, a oklopljeni brodovi povlačili su se polako prema obali, koju je još uvek skrivao beli oblak pare i crnog dima, koji su se mešali i sastavljali na najneobičnija način. Flota sa izbeglicama rasturila se u pravcu severoistoka. Nekoliko ribarskih čamaca plovilo je između oklopljenih lađa i parobroda. Posle nekog vremena, pre nego što su stigli do oblaka, ratni brodovi su skrenuli prema severu, a zatim su se odjednom okrenuli i krenuli prema jugu u mrak koji se sve više

spuštao. Obala se sve slabije mogla videti, a naposljetku je sasvim iščezla među niskim oblacima koji su se skupljali oko sunca pri zalasku.

A onda se odjednom iz tog zlatnog rumenila sunčeva zalaska čula paljba topova i videle su se neke crne senke kako se kreću. Svi pojuriše ka ogradi parobroda i zurili su u požar na zapadu koji je zaslepljivao Vid, ali se ništa nije moglo jasno videti. Oblak dima dizao se uvis i zaklanjao sunce. A parobrod je dalje plovio, kroz beskrajno iščekivanje.

Sunce potonu u sive oblake, nebo se zacrvene i poče da tamni, i večernja zvezda zadrhta. Već je bio taman sumrak. kad je kapetan uzviknuo i pokazao na nešto. Moj brat je napregao oči. Nešto je jurnulo iz sivog mraka u nebo — letelo je koso i vrlo brzo u sjajnu svetost iznad oblaka na zapadu, nešto pljosato i široko i ogromno, što se kretalo unaokolo u ogromnoj krivoj liniji, padalo polako, i opet nestalo u sivoj tajanstvenosti noći. I dok je letelo, pomrčina pade na zemlju.

KNJIGA II
ZEMLJA POD VLADAVINOM
MARSOVACA

GLAVA 1

NA PUTU

U prvoj knjizi udaljio sam se tako mnogo od svojih doživljaja da bih ispričao šta je doživeo moj brat, tako da smo kroz cele dve poslednje glave sveštenik i ja proveli u zasedi u jednoj praznoj kući u Helifordu, gde smo se sklonili da se spasemo od crnog dima. I tu ja sada nastavljam. Mi smo ostali tamo celu noć i ceo dan sutradan — da paničnog straha — u malom ostrvcetu dnevne svetlosti koje je crni dim potpuno bio otsekao od ostalog sveta. Ništa nam drugo nije ostalo nego da čekamo ova dva teška dana ovde, ne radeći ništa.

Bio sam sav obuzet brigom oko svoje žene. Zamišljao sam je kako me u Lederhedu, uplašena i u opasnosti, smatra i oplakuje kao mrtvog čoveka. Šetao sam se kroz sobu i glasno vikao kad bih pomislio kako sam otsečen od nje, odvojen od svega što bi joj se moglo dogoditi za vreme mog odsustva. Znao sam da je moj rođak valjan čovek u slučaju ma kakve nesreće, ali on nije bio čovek koji bi odmah mogao da shvati opasnost i da brzo donese odluke. A sada nije bila potrebna hrabrost, već opreznost. Jedina uteha mi je bila u tome što sam verovao da se Marsovci kreću u pravcu Londona i sve dalje od nje. Ovakve neodređene brige činile su me razdražljivim i izazivale su bol u meni. Sveštenikovo stalno jadikovanje zamaralo me je i pravilo nervoznim, i njegovo sebično očajanje do krajnosti me je nerviralo. Nekoliko puta sam mu to i rekao, ali kako je sve to bilo bez ikakvog rezultata, trudio sam se da budem što dalje od njega. Vreme sam provodio u jednoj sobi — to je bila očigledno učionica — gde je bilo globusa, klupa i svezaka. A kada je on pošao za mnom u tu sobu, ja sam otišao u sobicu na vrh kuće i zaključao se u nju da bih mogao da budem sam sa svim svojim brigama i nevoljama.

A crni dim nas je opkoljavao ceo taj dan i sutradan ujutru.

U nedelju uveče bilo je znakova da ima nekoga od ljudi u susednoj kući — pojavilo se neko lice na prozoru, a i svetlost je treperila, a kasnije se čulo i lupanje vratima. Ali ja ne znam ko su bili ti ljudi niti što se s njima dogodilo. Sutradan ih uopšte nismo videli. Celog jutra u ponedeljak crni dim se polako vukao dole prema reci, približavajući se sve više i više nama, dok najzad nije stigao na ulicu pored kuće u kojoj smo se krili.

Oko podne došao je jedan Marsovac poreko polja i počeo da pomoću jednog šmrka baca pregrejanu paru koja je udarala o zidove, razbila sve prozore koje je dodirnula, i oprljila sveštenikovu ruku dok je bežao iz sobe. Kad smo najzad polako prošli kroz vlažne sobe i ponovo pogledali kroz prozor, pokrajina prema severu izgledala je kao da je nekakav crn sneg popadao po njoj. A kad smo pogledali u pravcu reke, videli smo sa zaprepašćenjem neko neopisivo crvenilo koje se mešalo sa crnilom isprženih livada.

Mi sad neko vreme nismo znali ukoliko je ova promena uticala na naš položaj, sem što smo se uverili da smo se oslobodili opasnosti od crnog dima. A docnije sam opazio da više nismo opkoljeni i da možemo da iziđemo. Čim sam se uverio da je put za bekstvo otvoren, počeo sam ponovo da razmišljam šta da preduzmem. Ali je sveštenik bio nezainteresovan, nerazuman.

»Mi smo ovde sasvim sigurni«, govorio je »sigurni smo«.

I tako sam odlučio da ga ostavim i — kamo lepe sreće da sam to uradio! Imao sam iskustvo iz saveta onog artiljerca, i potražio sam hranu i piće. Pronašao sam zejtin i krpe da uvijem opečene udove, i uzeo sam takođe jedan šešir i košulju koje sam našao u jednoj, od spavaćih soba. Kad je svešteniku bilo jasno da se spremam da pođem sam — ja sam se pomirio s tim da pođem sam — odlučio je odjednom da pođe sa mnom. I pošto je to posle podne bilo sasvim mirno, mi smo krenuli oko pet sati, čini mi se, preko crnog drumu ka Samberiju.

U Samberiju duž drumu u razmacima ležali su ljudski i konjski leševi, zgrčeni i prekriveni debelim slojem crne prašine. I ovaj pepeljast oklop potsetio me je na ono što sam čitao o propasti Pompeje. Do Hempton Korta stigismo bez ikakve neprilike. Glava nam je bila prepuna neobičnih i čudnih utisaka, a u Hempton Kortu naše su se oči odmorile gledajući u nešto zelenila

koje je izbeglo zagušljivi dim. Prošli smo kroz Bušej park gde su jeleni jurili na sve strane ispod kestenja, i malo dalje videli smo žene kako žure prema Hemptonu Tako smo stigli do Tvikenhema, i to su bili prvi ljudi koje smo videli.

A tamo dalje, s onu stranu drumu, šume oko Hema i Petershema gorele su još uvek. Tviknhem je ostao pošteđen i od toplotnih zrakova i od crnog dima, i tu je bilo više ljudi, ali nam niko nije umeo ništa novo da kaže. Oni su većinom bili kao i mi — iskoristili su zatišje da promene stan. Činilo mi se da u mnogim kućama još uvek ima uplašanih stanovnika, suviše uplašanih da bi čak i pobjegli. I ovde je pored drumu, bilo mnogo tragova koji su ukazivali na to da se ovuda žurno kretao zbeg. Vrlo živo se sećam tri polomljena bicikla na gomili, preko kojih su prešli točkovi mnogih kola. Oko pola devet prošli smo preko Ričmond Bridža. Požurili smo preko izloženog mosta, doduše, ali sam ja primetio neku crvenu masu kako teče niz reku u širini od nekoliko stopa. Nisam znao što je to — nije bilo ni vremena da bolje zagledam — i tumačio sam te stvari mnogo strašnije nego što one zaslužuju. Tu se ponovo, sa strane Sarija, pojavila crna prašina koja je nekad bila crni dim, i leševi — gomila leševa blizu same stanice. Ali Marsovce smo primetili tek kad smo bili blizu Narnesa.

U dolini, prekrivenoj crnim, videli smo grupicu od tri lica kako trče nekom sporednom ulicom prema reci, ali je mesto inače bilo pusto. Grad Ričmond na brdu je goreo, a izvan varoši nije bilo ni traga od crnog dima.

A kad smo se približili Kjuu, odjednom videsmo nekoliko ljudi koji su trčali, a iznad kuća pojavio se gornji deo ledne marsovske borbene mašine, na nekih sto metara deleko od nas. Dah nam je stao od straha, i da je Marsovac samo pogledao dole, mi bismo smesta nastradali. Bili smo toliko uplašeni da se nismo usuđivali da produžimo put, već smo se okrenuli i sakrili u nekoj šupi jedne bašte. Tu se sveštenik skljojao tiho plačući i odbio da ide dalje.

Ali moja čvtrsta želja da stignem u Lederhed nije mi davala mira i u sumrak sam ponovo krenuo dalje. Prošao sam kroz nekakav šibljak i kroz jedan prolaz pored neke velike kuće i tako izbio na drum koji je vodio u Kju. Sveštenika sam ostavio u šupi, ali je on odmah pojurio za mnom.

Ovo drugo bekstvo bilo je nešto najluđe što sam ikad učinio. Bilo je jasno kao dan da su Marsovci oko nas. Tek što me je sveštenik stigao,

primetili smo ili onu mašinu koju smo videli ranije, ili neku drugu, daleko od nas, preko livade, u pravcu Kjuua. Pet šest malih crnih likova jurilo je preko sivozelenog polja, i za tren oka bilo mi je jasno da ih Marsovci goni. On nije upotrebio toplotne zrake da ih uništi, već je uhvatio jednog za drugim. U tri skoka bio je među njima, i oni su se ispred njegovih nogu razbegli na sve strane. Očigledno ih je stavljao u veliku metalnu kutiju koja se videla iza njega, i ličila na korpu koju radnik nosi preko ramena.

Onda sam prvi put shvatio da Marsovci imaju možda neki drugi cilj, a ne samo uništenje pobeđenog čovečanstva. Jedan trenutak stajali smo okamenjeni, a onda smo se okrenuli i pobjegli kroz neku kapiju iza nas u jednu baštu ograđenu zidom, pali u neku rupu — to je bila sreća za nas — i ostali ležeći u njoj, ne usuđujući ni da prošapćemo koju reč sve dok zvezde nisu izašle.

Mislim da je bilo blizu jedanaest pre nego što smo prikupili snage da ponovo krenemo na put. Ali se više nismo usudili da pođemo na drum, već smo se provlačili kroz ograde i kroz obrađene njive, požljivo motreći u mraku — on sa desne a ja sa leve strane — da li dolaze Marsovci koji su svakako bili oko nas. Na jednom mestu naišli smo na ispržen i pocrneo predeo, koji se sada hladio i bio prekriven pepelom. Videli smo i mnogo leševa rasturenih tamo amo. strahovito oprljenih oko glave i po telu, dok su im noge i cipele bile gotovo neoštećene; mrtvi konji ležali su možda sa nekih petnaestak metara od četiri razvaljena topa i polomljene kare.

Izgleda da je mesto Šin izbeglo uništenje, ali je bilo mirno i napušteno. Ovde nismo naišli ni na jednog mrtvog čoveka, ali je noć bila toliko tamna da nismo mogli zagledati u sporedne ulice toga mesta. U snu je moj saputnik odjednom počeo da se žali na malaksalost i žeđ i mi smo odlučili da uđemo u jednu od kuća.

Prva kuća u koju smo ušli — imali smo malo nezgode sa prozorom — bila je jedna mala vila odvojena od ostalih. U njoj nisam našao ništa za jelo osim malo buđavog sira. Bilo je, doduše, vode. Uzeo sam jednu sekiricu da mi posluži prilikom provale u drugu kuću.

Posle toga prešli smo drum na mestu gde skreće prema Mortlejku; Tu je stajala jedna bela kuća, ograđena zidom, i u ostavi te kuće našli smo dosta hrane — dva velika hleba u jednom sudu, jedno nekuvano parče govedine i pola šunke. Ja ovaj spisak iznosim tako tačno zato što se desilo da smo od te

zalihe morali živeti idućih četrnaest dana. Ispod jedne police stajalo je pivo u bocama, a bile su tamo i dve vreće pasulja i nešto uvele salate. Iz ove ostave išlo se u nekakvu perionicu i tamo je bilo drva. Bio je tu i jedan orman u kojem smo našli nekih dvanaest boca burgundskog vina, konzervirane supe i ribe, i dve kutije biskvita.

Sedeli smo u kujni, odmah do toga odeljenja, u mraku — r nismo se usudili da zapalimo svetlo — jeli hleb sa šunkom, i pili pivo iz iste boce. Sveštenik, koji je još uvek bio zaplašen i nemiran, bio je oran da bežimo dalje, a ja sam ga bodrio da što više jede kako bi sačuvao snagu, kad se dogodi nešto što nas je zarobilo.

»Još ne može biti ponoć«, rekao sam, a neka svetlozelena svetlost bljesnu. Stvari u kujni su se lepo videle u zelenoj i crnoj svetlosti, i ponovo nestale. A onda se začu takav tresak kakav nikad dotle nisam čuo. A odmah zatim, tako da je izgledalo gotovo istovremeno, začu se neka strašna tutnjava iza mene; prskalo je staklo, zidovi su lupali i treskali oko nas, tavanica pade na nas razbivši se o naše glave u stotine komadića. Ja sam pao na pod koliko sam dug i širok i lupio na ručicu od štednjaka, a gotovo sam i ogluveo. Dugo sam bio u nesvestici, kako mi je sveštenik pričao, i kad sam se osvestio, bili smo opet u mraku; sveštenik je sipao na mene vodu, lica vlažna od krvi koja mu je, kao što sam kasnije video, tekla iz rane na čelu.

Neko vreme nisam mogao da se setim šta se desilo, a onda polako počeh da se prisećam. I rana na slepoočnici je to, potvrđivala.

»Je li vam bolje?« pitao je šapatom sveštenik.

Jedva sam mu odgovorio, i seo.

»Ne mičite se!« reče on. »Pod je pokriven razbijenom staklarijom iz ormara. Nećete moći da se pokrenete a da ne škripne, a ja mislim da su oni napolju.«

Obojica smo sedeli u potpunoj tišini, tako da smo mogli čuti jedan drugoga kako dišemo. Sve je još uvek izgledalo mirno kao u grobu, ali je jednom nešto pored nas, parče plafona ili cigle, palo uz štropot. A napolju, i to sasvim blizu nas, čulo se s vremena na vreme neko metalno lupanje.

»Eto!« reče sveštenik, kad se malo posle to isto čulo. »Jeste«, odgovorih mu ja. »Ali šta to može biti?«

»Marsovac!« reče sveštenik

Panovo sam napregao uši.

»Ovo ne liči na šum toplotnih zrakova«, rekao sam. Neko vreme bio sam sklon da pomislim da je neka od velikih borbenih mašina udarila u kuću, kao što sam video da je udarila u toranj šepertonske crkve.

Naš položaj je bio tako neobičan i neshvatljiv da se tri ili četiri sata, dok nije svanula zora, uopšte nismo ni pomerili. A tada je svetlost probila unutra, ne kroz prozor, koji je i dalje ostao crn, već kroz neki trouglasti otvor između jedne grede i gomile cigala iza nas. Tada smo prvi put ugledali unutašnjost kuhne.

Porozor je bio zatrpan gomilom zemlje iz bašte, koja je pala i na sto na kojem smo sedeli, a ležala je i oko naših nogu. Napolju je zemlja bila nabačena visoko na kuću. Pri vrhu prozora video se jedan izbačeni oluk. Pod je bio prekriven razbijenim predmetima. Jedan deo kuhne, onaj okrenut kući, bio je probijen i, pošto je ovde ulazila sunčana svetlost, bilo je jasno da se kuća srušila. U živoj suprotnosti sa ovim bio je lepi orman obojen bledezelenom bojom, kao što je to bilo moderno, ispred kojeg su bili poređani sudovi od bakra i lima, tapete, sa plavim i belim kockicama u vidu cigala, i nekaliko obojenih koje su lepršale iznad štednjaka.

Ukoliko je dan bivao svetliji, utoliko smo jasnije nazirali kroz otvor u zidu telo jednog Marsovca, koji je čuvao stražu, mislim, pored valjka koji je još uvek bio uisijan. Čim smo videli to, što smo mogli opreznije, izašli smo iz poluosvetljene kuhinje u pomrčinu odeljenja gde se ostavljaju sudovi.

I odmah mi pade napamet pravilno objašnjenje.

»Peti valjak«, prošaputah, »peti hitac sa Marsa, udario je u ovu kuću i zakopao nas pod njenim ruševinama!«

Neko vreme je sveštenik ćutao, a zatim prošaputa:

»Neka nam se Bog smiluje!«

I posle toga čuo sam ga kako neprestano šapuće sam sa sobom.

Osim ovog šaputanja, nije se u toj odaji ništa čulo. Što se mene tiče, jedva sam se usuđivao da dišem. Sedeo sam, a oči su mi bile upravljene na slabu svetlost koja je dolazila kroz kuhinjska vrata. Mogao sam videti i sveštenikovo lice, nejasnog, ovalnog oblika, i njegovu kragnu i manšete. A napolju je počelo lupanje po metalu, zatim snažno brujanje, a posle toga, opet posle izvesnog intervala, šištanje, kao šištanje lokomotive.

Ovi šumovi većim delom problematični, nastavljali su se sa prekidima i bilo ih je sve više ukoliko je vreme odmicalo. Malo docnije nastalo je neko

odmereno lupanje i drhtanje od koga se sve oko nas treslo, i sudovi u kuhinji odjekivali su i pomerali se. Jednom je svetlosti nestalo i jezivi ulaz u kuhinju utonuo je u potpuni mrak. Mnogo časova smo mi tu ležali drhćući nemi i pogureni, dok naša umorna pažnja nije bila savladana.

Najzad se probudih osećajući strašnu glad. Verujem da smo, pre nego što smo se probudili prespavali veći deo dana. Glad je odjednom bila tako neazdržljiva da me je naterala da nešto preduzmem. Rekao sam svešteniku da idem da potražim jelo, i pipajući oko sebe pošao sam u ostavu. On mi nije odgovorio, ali čim sam počeo da jedem, šum koji sam izazvao, podigao ga je i čuo sam ga kako se puže iza mojih leđa.

GLAVA 2

ŠTA SAM VIDEO IZ RAZRUŠENE KUĆE

Pošto smo jeli, dopuzali smo natrag do naše odaje i tu mora da sam zaspao, jer kad sam malo docnije pogledao oko sebe, bio sam sam. Lupanje i drhtanje nastavljalo se dosadno i neprestano. Nekoliko puta sam šapnuo, pozivajući sveštenika, a najzad sam pipajući pošao ka kuhinjskim vratima. Još uvek je bilo vidno i video sam ga preko sobe, kako leži pored trouglaste rupe i posmatra Marsovce. Ramena su mu bila zgrbljena, tako da mu glavu nisam mogao da vidim.

Čuo sam razne zvukove, nekako kao u nekoj ložionici, i kuhinja je odjekivala od ove lupnjave. Kroz otvor u zidu mogao sam da vidim vrh jednog drveta, koje je dodirivalo zlatno i toplo plavetnilo tihog večernjeg neba. Nekoliko trenutaka posmatrao sam sveštenika, a zatim sam pošao napred, saginjući se i puzeći što sam mogao pažljivije između porazbijane staklarije koja je prekrivala pod.

Dodirnuo sam sveštenika za nogu a on se tako naglo trgnuo da se napolju okliznula gomila maltera i udarila snažnim treskom o zemlju. Zgrabio sam ga za ruku, jer sam se bojao da ne vikne, i dugo vremena ležali smo zgrčeni i nepomični. A onda sam se okrenuo da vidim koliko je još ostalo od našeg zaklona. Malter koji je otpao ostavio je vertikalnu pukotinu u ruševinama i, pošto sam se pažljivo podigao preko jedne grede, mogao sam kroz ovaj otvor da vidim prostor koji je preko noći bio miran drum u predgrađu. Ogromna je bila promena. zaista, koju smo videli.

Peti valjak mora da je, pao baš posred one kuće u koju smo prvo bili ušli. Zgrade je nestalo, bila je sasvim srušena, pretvorena u prah i razneta od

udarca. Valjak je sada ležao daleko ispod njenog prvobitnog temelja — duboko u rupi koja je bila mnogo veća nego rupa koju sam gledao u Vokingu. Zemlja se svuda unaokolo razbila od tog strahovitog udarca — reč »Razbila se« je jedina pogodna reč za to — i ležala je u gomilama koje su zaklanjale ostale kuće u okolini. Izgledalo je kao kad čekićem udarite snažno po blatu te se ono rasprsne na sve strane. Naoa kuća se srušila sa zadnje strane; prednji deo, čak i u prizemlju, bio je potpuno uništen Pukim slučajem ostali su kuhinja i odeljenje do nje, i bili su sada zatrpani zemljom i ruševinama, sa svih strana, osim u pravcu valjka, zatvoreni tonama zemlje. I mi smo tako visili baš nad samom ivicom okrugle rupe koju su Marsovci kopali. Težak zvuk udaraca dolazio je očigledno baš iza nas, a s vremena na vreme podizala se neka svetlozelena para, kao neki veo, baš preko rupe kroz koju smo posmatrali.

Valjak je već bio otvoren na sredini jame, a na drugoj strani rupe, između polomljenog žbunja, pomešanog šljunkom, stojala je jedna od veikih borbenih mašina, bez Marsovca, kruto i visoko prema večernjem nebu. U prvi mah jedva sam primetio jamu i valjak, ma da bi bilo zgodno da ih najpre opišem, zbog neverovatno sjajnog mehanizma za kopanje koji sam video, i zbog stranih stvorenja koja su polako i teško puzila preko nagomilane zemlje oko valjka.

Taj mehanizam je svakako najpre privukao moju pažnju. To je bila jedna od onih komplikovanih mašina koje se otada zovu mašinama za rad, i čije proučavanje je već dalo toliko potstreka pronalascima na zemlji. Kad sam je prvi put ugledao, ona je predstavljala nekakvog metalnog pauka sa pet pokretnih nogu, spojenih zglobovima, i sa ogromnim brojem ručica i poluga i pipaka koji su se pružali i hvatali unaokolo. Veći deo udova bio je uvučen, ali je ona s tri dugačka kraka izvlačila veliki broj poluga, ploča i šipki koje su bile oko oklopa i očigledno služili za pojačavanje njegovih zidova. I ovi predmeti, kad bi ih mašina izvukla, podizani su i ostavljani pozadi na jednu uzvišicu od zemlje.

Pokreti mašine su bili tako brzi, tako složeni i tako savršeni da najpre nisam ni mislio da je to mašina, i pored toga što se presijavala kao metal. Borbene mašine su bile koordinovane i oživljene do neverovatne mere, ali nisu bile ništa u poređenju sa ovom. Ljudi koji nikad nisu videli ovakve mašine, i koji imaju samo slabe sposobnosti umetnika ili ovako nesavršeni

opis očevidaca kao što je moj, jedva mogu da pretstave sebi ovu osobinu živog bića kakvu ima ta mašina.

Sećam se naročito slike jedne od prvih brošura koja je dala detaljan opis rata. Umetnik je po svoj prilici na brzu ruku prostudirao mašine za borbu, i tu je njegovo znanje bilo pri kraju. On ih je pretstavio kao ukočene mašine, koje se krive pri pokretu, bez ikakve pokretljivosti i lakoće. Brošura koja je iznela ove rezultate bila je vrlo popularna, i ja je spominjem ovde samo zato da bih skrenuo čitaocu pažnju na pogrešan utisak koji je možda stvorio. One isto toliko malo liče na Marsovce u akciji kao što holandska lutka liči na ljudsko biće. Po mome shvatanju, brošura bi bila mnogo bolja bez tih ilustracija.

Kao što sam rekao, ova mašina za rad nije me očarala kao mašina, već kao biće, nalik na krabu, u oklopu koji se sija. A Marsovac koji je rukovao mašinom, čiji su nežni pipci pokretali mašinu jednostavno, izgledao mi je kao da odgovara mozgu kod te krabe. A onda sam primetio sličnost između sivomrkog, kožnog pokrivača sa ostalim udovima koji su se pružali daleko, i tada mi je pukla pred očima prava priroda ovog spretnog radnika. I kad sam to shvatio, moja pažnja je prešla na ova druga stvorenja, na prave Marsovce. Ja sam već ranije imao neku nejasnu pretstavu o njima, i prvobitno gađenje više mi nije smetalo pri posmatranju. Štaviše, bio sam sakriven i nepokretan i ništa me nije teralo da mislim šta da preduzmem.

Oni su bili — to sam sada video — najnezemaljskija bića koja je uopšte moguće zamisliti. Imali su ogromna, okrugla tela — ili bolje rečeno, glave — u prečniku nešto oko metar i po — i svako telo je imalo na prednjoj strani lice. To lice nije imalo nozdrva — zaista, izgleda da Marsovci nemaju uopšte čula mirisa, ali su se na njemu nalazila dva vrlo velika — tamna oka — a odmah ispod njih nekakav mesnati kljun. Sa zadnje strane ove glave ili tela — prosto ne znam kako da ga nazovem — bila je još jedna jedina kao doboš zategnuta površina, za koju sada znamo da je bilo uvo, mada je moralo biti bez ikakve koristi u našem vazduhu koji je gušći. U gomili oko usta nalazilo se šesnaest tankih pipaka, gotovo nalik na biće, poređanih u dva dela po osam. Ove pipke je čuveni anatom, profesor Houz, nazvao prilično zgodno rukama. Čak kad sam prvi put video Marsovce činilo mi se kao da pokušavaju da se podignu na ove ruke, ali to naravno nije bilo moguće zbog povećane težine na zemlji. Ima razloga za pretpostavku da su se na Marsu

mogli dosta lako kretati pomoću njih.

Ovom prilikom mogu da spomenem da je i anatomija njihovih unutrašnjih organa, kako je to pokazalo seciranje, isto tako jednostavna. Najveći deo

čitave konstrukcije pretstavljao je mozak koji je ogromnim nervima bio povezan sa očima, ušima i pipcima. Osim toga su bila i glomazna pluća, u koja su vodila usta; i srce i njegovi krvni sudovi. Poremećaji u plućima, izazvani gušćom atmosferom i većom gravitacijom, vrlo jasno su se mogli videti spolja u grčevitim pokretima kože.

I to su bili svi organi Marsovaca. Ma kako izgledalo čudno čoveku, kod Marsovaca ne postoji onaj složeni aparat za varenje koji kod čoveka sačinjava najveći deo. Oni su bili glave — samo glave i ništa drugo. Utrobe uopšte nisu imali. Oni nisu jeli, još manje varili hranu. Umesto toga, oni su uzimali svežu, živu krv iz drugih stvorenja, i ubrizgavali je sebi u vene. Lično sam video kako se to radi, kao što ću to spomenuti na svome mestu. Ali kako sam preterano osetljiv i gadljiv, ne mogu da opišem ono što nisam mogao čak ni da izdržim da posmatram. Neka bude dovoljno samo to: krv koju su dobijali od neke žive životinje, najčešće od kakvog čoveka, ubrizgavana je pomoću malih pipeta pravo u venu ...

I sama pretstava o tome je besumnje strahovito odvratna za nas, ali u isto vreme mislim da se treba setiti kako bi odvratni izgledali naši mesožderski običaji jednom inteligentnom zecu.

Fiziološka preimućstva ovakvih injekcija ne mogu se poreći, ako samo pomislimo na ogromno trošenje vremena i energije kod čoveka pri procesu jedenja i varenja. Naša tela su upola stvorena od žlezda i žila i organa, koji imaju zadatak da raznorodnu hranu pretvaraju u krv. Proces varenja i njegova reakcija na nervni sistem slabe našu snagu i utiču na naš mozak. Ljudi su srećni ili nesrećni, prema tome da li imaju zdravu ili bolesnu jetru, ili zdrave stomačne žlezde. A Marsovci su visoko iznad svih ovih organskih promena u raspoloženju i emociji.

Njihova neosporna sklonost da pretpostavljaju ljude pri izboru izvora svoje hrane, delimično se može objasniti prirodom ostataka žrtava koje su doneli sobom kao hranu sa Marsa. Ova stvorenja, sudeći prema zgrčnim ostacima koji su pali ljudima u ruke, bila su dvonošci sa slabim, silikatnim kosturom (nalik na morske sunđere) i slabim mišićima, visoka oko dva metra, sa okruglim, uzdignutim glavama i krupnim očima u dupljama od kremenja. Izgleda da su dva ili tri ovakva stvorenja doneta u svakom valjku, a pre nego što su stigli na zemlju, bili su svi mrtvi.. A to je bilo baš i dobro za njih, jer bi svaki pokušaj da na našoj zemlji uspravno stoje, slomio svaku kost u

njihovim telima.

I dok ja ovo opisujem. mogu da dodam na ovom mestu još neke pojedinosti, ma da nam one u to vreme nisu bile jasne. ipak će čitalac koji nije upoznat sa njima moći da stvori sebi jasniju sliku o ovim napadačima.

Njihova se fiziologija uveliko razlikovala od naše još u tri tačke. Njihovi organizmi nisu spavali, kao što ne spava ni srce kod čoveka. Pošto nisu imali da oporavljaju neki veći muskularni mehanizam, bilo im je ovo periodično umiranje nepoznato. Izgleda da su samo malo, ili uopšte nimalo, osećali umor. Na zemlji se nikada ne bi mogli kretati bez napora, ali ipak su sve do kraja bili u pokretu. Za dvadeset četiri časa radili su dvadeset četiri časa. kao što je možda na zemlji slučaj sa mravima.

Zatim, Marsovci su bili — ma kako to čudnovato izgledalo u seksualnom svetu — potpuno bez seksualnog života, i zato bez ikakvih nemirnih uzbuđenja koja kod mladih ljudi iz toga proizilaze. Jedan mladi Marsovac, o tome nema više nikakve sumnje, bio je zaista rođen na zemlji za vreme rata, i on je pronađen priljubljen uz svoga roditelja, delimično kao neki pupoljak baš kao što pupi ljiljan, ili mlade jedinke kod vodenog polipa.

Kod čoveka, kod svih viših zemaljskih vrsta životinja, takav način množenja odavno se izgubio, ali je čak na ovoj zemlji prvobitni način množenja bio taj. Među nižim životinjama, pa sve do životinja koje su poreklom bliske kičmenjacima, kod plaštara, oba procesa se pojavljuju naporedo, ali je na kraju preovladalo množenje putem pola. A na Marsu je, izgleda, slučaj baš sasvim obrnut.

Ovde vredi napomenuti da je izvestan pisac — teoretičar, koji je uživao glas nekakvog tobožnjeg naučnika i koji je pisao mnogo pre najeзде Marsovaca, predvideo za čoveka da će čovek na kraju dobiti sastav koji će biti sličan sadašnjoj konstrukciji Marsovaca. Sećam se da je njegovo proročanstvo bilo objavljeno u novembru ili decembru 1893 godine, u odavno već pokojnoj publikaciji »Pel Mel Badžet«, a sećam se i jedne karikature u jednom premarsovskom listu »Panč«. Taj pisac je isticao — u jednom glupo-šaljivom tonu — da savršenstvo mehaničkih sprava mora na kraju krajeva da zameni udove; savršensrtvo hemiskih procesa mora zameniti varenje; tako organi kao što je kosa, spoljni deo nosa, zubi, uši i brada nisu više bitni organi za čoveka i tendencija prirodnog odabiranja ide ka tome da se njihov značaj kroz vekove koji će doći, sve više smanjuje. Samo mozak

ostaje kao neophodno potrebna stvar. Samo jedan drugi deo tela ima jakog razloga da nadživi — a to je ruka — »učitelj i pomagač mozga«. Ruke će postajati sve veće i veće, dok će ostalo telo zakržljati.

Mnogo istine je napisano u ovim šaljivim rečima, i ovde kod Marsovaca mi imamo van svake sumnje postignuto savršenstvo u ovom potiskivanju životinjskog dela organizma od strane inteligencije. Meni sasvim verovaitno izgleda da su Marsovci postali od bića koja nisu neslična nama, postepenim razvijanjem mozga i ruku (umesto njih su se naposljetku stvorila dva niza pipaka) na štetu ostalog tela. Mozak bi, bez tela, naravno postao samo sebična inteligencija, bez ikakve emocionalne osnove kod ljudskog bića.

Treća značajna stvar u kojoj se sistemi ovih bića razlikuju od naših sastoji se u stvari koju bismo mogli smatrati vrlo običnom i beznačajnom pojedinošću. Mikroorganizmi koji izazivaju tako mnogo bolesti i bola na zemlji, ili se na Marsu nikad nisu pojavili, ili ih je lekarska veština na Marsu već pre mnogo vekova iskorenila. Stotine bolesti, sve groznice i zaraze ljudskoga života, tuberkuloza, rak, tumori i takve bolesti, nikada se ne pojavljuju u životu Marsovaca. I kad govorim o razlici u životu na Marsu i na Zemlji, moram ovde da spomenem i zanimljive stvari o crvenoj biljci.

Očigledno su sve biljke na Marsu jasne krvavocrvene boje umesto da, budu zelene. Na svaki način, iz semenja koje su Marsovci (bilo namerno ili slučajno) doneli sa sobom, nikle su biljke crvene boje. Samo ona biljka koju obično zovu crvenom travom mogla se donekle takmičiti sa oblicima biljaka na zemlji. Crvena puzavica je samo toratko vreme rasla i vrlo malo ljudi je videlo kako ona raste. A crvena trava je neko kratko vreme rasla neverovatno snažno i raskošno. Ona se razrasla oko ivica jame već trećeg ili četvrtog dana našeg zatočenja, i njene grane koje su ličile na kaktus napravile su oko našeg trouglastog prozora crven okvir. A kasnije sam je video kako se rasprostrela svuda po celoj zemlji, a naročito tamo gde je bilo kakvog potoka.

Marsovci su, izgleda, imali nešto nalik na organ sluha: jedan jedini okrugao doboš sa zadnje strane glave-tela i oči sa vidom koji se ne razlikuje mnogo od našeg, osim što — po mišljenju Filipisa — plavu i ljubičastu boju vide kao crnu. Smatra se da su se međusobno sporazumevali pomoću zvukova i mahanjem pipaka, to se, na primer, tvrdi u jedinoj lepoj ali brzo napisanoj brošuri (napisano očigledno od nekog koji nije bio očevidac kod postupaka Marsovaca). Na tu brošuru pozvao sam se već ranije, i ona je

dosad bila glavni izvor informacija u vezi sa njima. Ali nijedan živi stvor nije video toliko Marsovaca u akciji koliko sam ih video ja. Ne pripisujem sebi zasluge za to, ali je to činjenica. A ja tvrdim da sam ih gledao izbliza i to nekoliko puta. i da sam video njih četvoricu, petoricu ili čak (jedanput) šestoricu kako polako vrše najkomplikovanije operacije zajedno. ne služeći se ni zvukom ni gestom. Njihova naročita vika prethodila je uvek uzimanju hrane. Taj glas nije pokazivao nikakvu modulaciju i ja mislim da uopšte nipošto nije bio signal, već samo izdisanje vazduha koje je prethodilo sisanju. Mislim da imam bar osnovno znanje iz psihologije i u tom pogledu sam uveren — kao što sam uveren u ma što drugo — da su Marsovci menjali misli bez ikakvog fizičkog posredovanja. I ja ostajem ubeđen u to uprkos snažnih predrasuda. Pre najezde Marsovaca, kao što bi se poneki čitalac mogao slučajno da seti, ja sam malo oštrije napao teoriju o telepatiji.

Marsovci nisu nosili odela. Njihovo shvatanje o ukrašavanju i pristojnosti razlikovalo se u mnogome od našeg. I ne samo što su očigledno mnogo manje bili osetljivi prema promenama temperature nego što smo mi, nego i promene atmosferskog pritiska izgleda da uopšte nisu ozbiljno uticale na njihovo zdravlje. Ali, ma da oni nisu nosili odela, razni veštački dodaci njihovim telesnim preimućtvima stvarali su kod njih veliku superiornost nad ljudima. Mi ljudi sa našim biciklima i rošuuama, našim Lilijentalskim mašinama, topovima i puškama i tako dalje, baš počinjemo evoluciju koju su Marsovci završili. Oni su se praktično pretvorili u mozgove koji nose razna tela prema potrebama baš kao što ljudi nose odela ili uzjaše velosiped kad im se žuri ili kišobran kad pada kiša. A kod njihovih sprava možda ništa nije čudnovatije za čoveka nego činjenica da baš ono što je kod svakog ljudskog mehanizma najvažniji element — točak — uopšte ne postoji. Među svim predmetima koje su doneli na zemlju nema ni traga nečega što bi nas potševalo na to da oni upotrebljavaju točak. Moglo bi se očekivati da će se točak naći kod pokretnih mašina. I u vezi sa tim zanimljivo je spomenuti da ni na ovoj zemlji Priroda nije nigde naišla na točak ili da je pretpostavila druga sretstva njegovom razvoju. I ne samo što Marsovci nisu znali za točak (što je neverovatno), ili ga nisu upotrebljavali, već se u njihovim spravama vrlo malo upotrebljava pričvršćeni zglobovi ili relativno pričvršćeni zglobovi, sa kružnim pokretima u jednoj ravni. Skoro svi zglobovi mašinerije predstavljaju komplikovan sistem klizajućih delova koji se kreću na malim ali lepo

izgrađenim »kuglagerima«. I pošto već govorimo detaljno o tome, zanimljivo je spomenuti da se dugačke poluge kod njihovih mašina najvećim delom pokreću nekakvom prividnom muskulaturnom pločom u elastičnoj kutiji. Ove ploče se polarizuju i snažno privlače kada kroz njih prođe električna struja. Na taj način postignuta je neobična sličnost sa pokretima živih bića, koja je toliko zbunjivala i zapanjivala čoveka pri posmatranju. Ovakvih prividnih mišića bilo je mnogo na mašinama za rad u obliku kraba koje sam prvi put video kroz otvor, kad sam posmatrao kako otvaraju valjak. Mašina je izgledala mnogo življa nego sami Marsovci koji su ležali pored nje na suncu teško dišući, pokrećući trome pipke i krećući se slabo posle svoga dugog putovanja kroz vasionu.

Još dok sam posmatrao njihove spore pokrete na suncu, i zagledao svaku pojedinost njihovog lika, sveštenik me je potsetio da je još tu, snažno me povukavši za ruku. Okrenuh se i spazih mrko lice, i tihe, ali rečite usne. Hteo je da gleda kroz otvor, koji je bio toliko uzan da je samo jedan mogao gledati. I tako sam morao da se odrekнем uživanja da ih posmatram neko vreme dok je on imao tu privilegiju.

A kad sam ponovo pogledao, mašina za rad je već spojila neke delove jedne mašine koju je izvadila iz valjka i dala joj oblik tako da je neobično ličila na mašinu za rad. A malo dalje sa leve strane pojavila se jedna mala brza mašina za kopanje i izbacujući oblake zelene pare, obilazila je jamu i kopala praveći nasip na vrlo precizan i duhovit način. I ta sprava je prouzrokovala onu tutnjavu i ritmičke udarce koji su potresali naš zaklon u ruševinama. Ona je pištala i svirala pri radu. Koliko sam mogao videti, mašinom nije uopšte upravljao nijedan Marsovac.

GLAVA 3

DANI ZATOCENIŠTVA

Dolazak druge borbene mašine oterao nas je od naše rupice za posmatranje u odaju pored kuhinje, jer smo se bojali da će nas Marsovac sa svoga uzvišenog mesta primetiti iza našeg zaklona. Kasnije smo se manje bojali od njihovih očiju, jer je oko na blještavom sunčevom svetlu izvan našeg skloništa moralo da vidi sve u potpunom mraku, ali smo u početku i pri najmanjoj pomisli da se možda približavaju potrčali natrag iza kuhinje, polumirtvi od straha. Ali ma koliko strašna bila opasnost kojoj, smo se izlagali ipak se nismo mogli odupreti privlačnoj želji da virimo kroz rupu. I sada se sećam sa izvesnim divljenjem kako smo se, uprkos ogromne opasnosti u kojoj smo se nalazili između gladovanja i još strašnije smrti, ipak očajnički borili za taj strašan privilegij posmatranja. Mi bismo trčali preko kuhinje na smešan način, puni radoznalosti i straha da ne napravimo neki šum, i udarali bismo jedan drugoga i gurali se na nekoliko santimetara od otvora.

Činjenica je da smo nas dvojica imali potpuno različite sposobnosti i navike, a opasnost i usamljenost u kojoj smo se nalazili samo su još povećali to neslaganje. Još u Helifordu počeo sam da mrzim bespomoćne uzvike sveštenikove i njegovu glupavu ukočenost duha. Njegovi beskrajni monolozi i mrmljanje onemogućavali su svaki napor koji sam pokušao trudeći se da izmislim nešto kako da se izvučemo iz neprilike, a ponekad kada je to bilo u jačoj meri doteralo me je do ludila. On se mogao tako malo savlađivati kao neka luckasta ženturača. Plakao bi po čitave sate i ja sam duboko uveren da je ovo od života razmaženo dete mislilo da mu njegove suze donose neku pomoć. A ja bih sedeo u pomrčini potpuno nemoćan da odvojim svoje misli

od njegovih, zbog tih njegovih dosađivanja. On je jeo više od mene i uzalud sam mu govorio da nam je jedini izlaz da ostanemo u životu ako ostanemo u ovoj kući sve dok Marsovci ne svrše svoj posao oko jame i da se u tom dugom očekivanju doći vreme kada će nam hrana biti potrebna. On je jeo i pio u velikim obrocima posle dužih prekida. A spavao je malo.

Ukoliko su dani prolazili njegova krajnja bezbrižnost toliko je otežala našu nesreću i opasnost da sam ja morao, ma koliko mi je to bilo neprijatno, da pribegnem pretnjama, a najzad i batinama. I to ga je, bar za neko vreme, dovelo do pameti. Ali on je bio jedan od onih slabića, bez ponosa, plašljivih, anemičnih i punih mržnje ljudi koji su puni prepredenosti i lukavstva i koji ne smeju da pogledaju u lice ni boga ni čoveka, pa ni samoga sebe.

Neprijatno mi je što se sećam i pišem te stvari, ali iznosim to jer želim da moja knjiga bude potpuna. Oni koji su izbegli te one i užasne dane našeg života osetiće moju svirepost i moj bes na kraju naše tragedije, jer oni vrlo dobro znaju šta je zlo, ali ne znaju šta sve jedan namučeni čovek može da učini. Ali oni koji su bili u tom mraku, i koji su najzad shvatili suštinu svega, imaće malo više plemenitosti prema meni.

I tako, dok smo mi unutra provodili vreme u nejasnom šaputanju, imali jelo i piće, i delili udarce i šamare, napolju, na nemilosrdnom suncu toga strašnog juna meseca, dešavalo se ono neobično čudo, neobičan rad Marsovaca u jami. Da se vratimo sada na svoje prve nove doživljaje. Posle dugog vremena ponovo sam se usudio da pođem do rupe i video sam da su došljaci pojačani posadom od bar tri nove mašine za borbu. Ovi su sa sobom doneli neke nove alate koji su stajali lepo poređani oko valjka. Druga mašina za rad bila je sada dovršena i bila je zauzeta primenjivanjem novih sprava koje je bila donela velika mašina. To je bilo jedno telo po svom celokupnom izgledu nalik na kante za mleko, iznad nje podizao se nekakav rezervoar nalik na krušku, iz koje je tekla čitava reka belog praška u nekakav okrugao sud.

Jedan pipak mašine za rad davao je ovoj mašini oscilatorno kretanje. Mašina za rad kopala je i bacala ogromne količine ilovače sa dve ruke u vidu lopate u kruškasti rezervoar, dok je pomoću nekog drugog pipka povremeno otvarala vrata i izbacivala tvrdu pocrnelu ciglu iz srednjeg dela mašine. Jedan drugi čelični pipak terao je prah iz bazena kroz jedan kanal pojačan rebrima, u neki rezervoar koji je nasip plavičaste prašine sakrivao od mene. Iz ovog rezervoara, koji nisam mogao da vidim, dizao se mali oblak zelenog dima

pravo prema mirnom nebu. Dok sam posmatrao ova mašina za rad je uz slab i prijatan zvuk ispružila, kao kod teleskopa, jedan pipak koji je trenutak ranije bio samo jedan tup istureni deo, i zarila sve do kraja u nasip sa ilovačom. Odmah zatim, on je podigao jednu polugu aluminijuma, boja je bila potpuno bela i presijavala se na suncu, i stavio je na gomilu poluga koja je sve više i više rasla pored same jame. Od zalaska sunca pa do prvih zvezda ova spretna mašina mora da je napravila više od stotinu ovakvih poluga od ilovače i nasip od plavičaste prašine neprestano se podizao dok nije dostigao visinu jame.

Razlika između brzih i složenih pokreta ovih sprava i tromih, zadihanih i glomaznih gospodara njihovih bila je očigledna, i čitave dane morao sam neprestano da samog sebe uveravam da su oni a ne mašine, živa stvorenja.

Sveštenik je bio kod rupe baš kad su prvi ljudi bili dovedeni do jame. Ja sam sedeo dole, sav skupljen, i prisluškivao sam mnogo bolje. Sveštenik se naglo trgao, a ja sam se u strahu da smo primećeni, još više skupio. On je polako sišao sa prašine i uvukao se u mrak pored mene. bez reči, mlatarajući rukama, i neko vreme je i mene zajedno sa njim obuzela panika. Po njegovim pokretima zaključio sam da više neće da gleda kroz rupu, i kad mi je posle kratkog vremena radoznalost ponovo ulila malo hrabrosti, ja sam se podigao, prešao preko njega i privukao se rupi. U prvi mah nisam mogao da vidim zašto se on tako uplašio. Spustio se sumrak i zvezde su još slabo sijale, a jama je bila osvetljena nekim treperavim zelenim plamenom koji je dolazio od izrade aluminijuma. Cela slika koju sam video bila je snop treperavih zelenih zrakova i tamnih senki koje su se pomerale i to mi je neobično zamaralo oči. I preko i iznad svega toga leteli su slepi miševi ne obraćajući pažnju uopšte na sve to. Marsovci se više nisu mogli videti kako se provlače, jer se zelenkasto plava prašina nagomilala toliko da ih je sakrila, a jedna mašina za borbu sa uvučenim nogama smanjena i nepokretna stajala je u uglu jame. I tada, kroz zvuke mašina, čulo se nešto kao ljudski glasovi.

Skupio sam se posmatrajući izbliza ovu mašinu za borbu, zadovoljan što sam prvi put primetio da se u oklopu nalazi jedan Marsovac. Kad se zeleni plamen podigao, mogao sam da vidim zejtinjavi sjaj njegove kože i sjaj njegovih očiju. Iznenada začuh zvuk, i primetih jedan dugačak pipak kako se pruža preko ramena mašine prema jednom malom kavezu koji je visio sa zadnje strane mašine. A potom je nešto — nešto što se snažno odupiralo —

bilo podignuto visoko gore, kao neki crni nejasan predmet. I kad je taj crni predmet ponovo došao dole, video sam pri zelenom svetlu da je to čovek. Jedan trenutak samo mogao sam ga videti jasno. To je bio krupan zdrav sredovečan, lepo obučen čovek, tri dana ranije mora da je išao ovim svetom, kao vrlo ugledan čovek. Mogao sam da vidim njegov ukočeni pogled i otsjaj svetla na njegovim dugmadima na manžetama i lancu od sata. Nestalo ga je iza gomiie prašine, i za kratko vreme vladala je tišina. A zatim je nastala vriska i neprestana dreka Marsovaca.

Spustio sam se niz đubre, ustao s mukom, poklopio rukama uši i jurnuo u odaju pored kuhinje. A sveštenik koji se mirno skupio sa rukama preko glave, pogledao me je kad sam prošao, dosta glasno viknuo što ga ostavljam i pojurio za mnom.

Te noći, dok smo se skrivali u ovoj odaji pored kuhinje kolebajući se između straha koji smo sami osećali i straha koji nam je zadavalo ovo gledanje kroz rupu, osećao sam živu potrebu da se nešto preduzme, ali sam uzalud pokušavao da stvorim neki plan o bekstvu. Ali kasnije, u toku drugog dana, mogao sam da razmotrim naš položaj vrlo lepo. Video sam da je sveštenik potpuno nesposoban ma za kakav razgovor o tome, jer ga je ova svirepost, koja je dostigla vrhunac, sasvim lišila razuma ili rasuđivanja. Ustvari, on se već bio spustio na nivo jedne životinje. Ali ja se nisam dao. Uvideo sam da ma kako naš položaj bio strašan, ipak nema nikakvog opravdanja za potpuno očajanje, čim sam mogao da osmotrim situaciju. Naša glavna nada bila je u tome da Marsovci mogu ovu jamu da upotrebe samo kao privremeni logor. Pa čak i da je zadrže stalno oni možda ne bi smatrali da je potrebno da je čuvaju, i tako bi nam se mogla paruziti prilika da pobegnemo. Takođe sam vrlo pažljivo razmišljao o tome da iskopamo rov da pobegnemo u pravcu s druge strane jame, ali mogućnost da bismo mogli naići na neku mašinu za borbu koja čuva stražu izgledala je u početku isuviše velika. I ja bih morao sam da kopam, jer sveštenik bi me svakako izneverio.

Ako me pamćenje dobro služi, mislim da je to bilo trećeg dana kad je onaj čovek ubijen. To je bila jedina prilika kad sam stvarno video kako se Marsovci hrane. Posle toga doživljaja, veći deo dana izbegavao sam tu rupu u zidu. Otišao sam u odaju do kuhinje, pomerio vrata i proveo nekoliko časova kopajući sekiricom što sam tiše mogao. Ali kad sam napravio rupu, duboku nekoliko stopa, zemlja se odronila sa šumom, i ja se više nisam

usuđivao da nastavim kopanje. Izgubio sam hrabrost i ležao sam dosta dugo na podu, nemajući kuraži da se pokrenem. A posle toga sam uopšte napustio svaku pomisao na bekstvo kroz rupu.

Kakav je bio utisak kojđ su Marsovci ostavili na mene vidi se po tome što sam u početku imao malo nade ili uopšte nisam imao nade da ćemo se moći osloboditi time što bi ih pobedili svojom snagom. Ali četvrte ili pete noći čuo sam neku tutnjavu nalik na tešku topovsku paljbu.

Bilo je vrlo kasno noću, a noć je bila vedra sa mesečinom. Marsovci su uklonili mašinu za kopanje i osim jedne mašine za borbu koja je stojala na kraju jame i jedne mašine za rad koja je bila skrivena od mog pogleda u jednom uglu jame odmah ispod moje osmatračnice, mesto je bilo napušteno. Izuzev blede svetlosti koja je dolazila od mašine za rad, poluga i pojedinih mesta osvetljenih mesečinom jama je bila potpuno mračna. Svuda je vladala tišina, samo se čulo lupanje mašine za rad. Noć je bila divna i vedra. Na nebu kao da je šijao samo mesec, pored jedne planete. Čuo sam zavijanje jednog psa i taj dobro poznati glas naterao me je da oslušnem. A onda sam potpuno jasno čuo tutnjavu sasvim sličnu pucnjavi velikih topova. Jasno sam prebojao šest pucnjeva, a posle duge pauze još šest. I to je bilo sve.

GLAVA 4

SVEŠTENIKOVA SMRT

Šestog dana našeg zatočeništva pogledao sam poslednji put kroz osmatračnicu i malo posle našao sam se potpuno sam. Mesto da bude pored mene i da pakušava da me odgurne od rupe, sveštenik se vratio u odaju pored kuhinje. Odjednom mi je sinula u glavu jedna misao. Vratio sam se brzo i tiho u odaju pored kujne. U pomrčini sam čuo kako sveštenik pije. Jurnuo sam u pomrčinu i moji prsti dohvatili su jednu bocu sa burgundskim vinom.

Nekoliko minuta trajala je borba. Boca je pala na pod i razbila se i ja sam odustao od tuče i ustao. Tako smo stajali zadihani i preteći jedan drugome. A na kraju sam stao između sveštenika i jela i rekao sam mu da sam rešio da ubuduće mora biti reda. Hranu koja je bila u ostavi podelio sam na delove tako da bi trajala deset dana. Nisam mu dao da jede toga dana još nešto. Posle podne učinio je jedan uzaludan napor da dobije malo hrane. Ja sam dremao ali sam se za tren oka probudio. Ceo dan i celu noć sedeli smo jedan prema drugome. Bio sam umoran ali odlučan, a on je plakao i žalio se na strašnu glad. To je trajalo — znam, dan i noć, ali meni je izgledalo — upravo sada mi tako izgleda da je trajalo beskrajno dugo.

I tako se naša netrpeljivost naposljetku završila otvorenim sukobom čitava dva dana borili smo se i tukli prigušeno. Bilo je časova kada sam ga ludački tukao i rukama i nogama, bilo je časova kad sam ga stišavao i uveravao, a jedanput sam pokušao da ga podmitim poslednjom bocom burgundskog vina, jer je tu bila i pumpa za kišnicu odakle sam mogao da dobijem vodu. Ali ni snaga ni ljubaznost nisu ništa pomogli jer je on zbilja sišao s uma. On nije hteo ni da prestane sa navaljivanjem na hranu niti da sam sa sobom brblja.

Nije hteo da se pridržava ni najosnovnijih pravila koja bi mogla da naše zatočeništvo učine snošljivim. Polako sam počeo da uviđam potpun slom njegovog razuma i počeo sam da shvatam da je moj jedini drug u ovoj sparnoj i teškoj pomrčini jedan lud čovek.

Sklon sam da pomislim — prema izvesnim nejasnim sećanjima — da je i moj zdrav razum s vremena na vreme popuštao.

Imao sam neobične i odvratne snove kad god bih spavao. Izgleda paradoksalno ali sam sklon da verujem da su me slabost i ludilo sveštenikovo opomenuli, bodrili me i očuvali da ne poludim. A osmog dana on je počeo da govori glasno umesto da šapuće. Ništa od svega što sam preduzeo nije moglo da ga stiša.

»Pravedno je, o bože!« ponavljao bi neprestano. Pravedno je. Neka mene i moje zadesi kazna. Grešili smo, činili smo prestupe. Bilo je sirotinje, bilo je tuge, siromašni su bili gaženi u prahu, a ja sam mirno išao dalje. Propovedao sam gluposti — ah bože, kakve gluposti! — a trebalo je da ustanem i, ma da umirem za to, trebalo je da ih pozovem na kajanje — kajanje!... Ugnjetači bednih jadnih ... Božja kazna!«

A onda bi se odjednom vratio na hranu koju sam oduzimao od njega. Plakao bi, molio i kukao, na kraju i pretio. Počeo je da podiže glas — a ja sam ga molio da to ne čini. Pokušao je da me uceni: pretio je da će početi da viče i dovesti nam Marsovce na vrat. Neko vreme sam se plašio, ali svako popuštanje prema njemu neverovatno bi smanjilo našu mogućnost da se spasemo. Prkosio sam mu, ma da nisam bio uvjeren da on neće to da uradi. Toga dana, barem, on to nije učinio. Govorio je glasom koji je postepeno rastao, za vreme većeg dela osmog i devetog dana — pretnje i preklinjanje mešali su se popraćeni bujicom poluludog ali uvek besmislenog i punog fraza kajanja zbog izveštačene službe bogu, tako da sam ga i sažaljevaao. Onda bi malo spavao i ponovo počeo uvećanom snagom, tako glasno da sam morao da ga nateram da prestane.

»Ćuti!« molio sam ga.

On se podigao na kolena, jer je u pomrčini sedeo blizu kazana od bakra.

»Suviše dugo sam ćutao«, rekao je glasom koji je morao da se čuje do jame, »a sada moram da svedočim. Teško ovom nevernom gradu, jao, jao, jao, jao, jao! Teško stanovnicima ove zemlje zbog zvuka drugih truba!«

»Jezik za zube!« viknuo sam, skočio na noge, u strahu da nas Marsovci

ne čuju. »Za boga miloga«.

»Ne«, vikao je sveštenik svom snagom, stojeći kao i ja, i šireć ruke
»Govori! Reč gospodnja je u meni!«

I u tri koraka bio je na vratima koja vode u kuhinju.

»Moram da svedočim! Ja idem! Isuviše dugo sam odlagao.«

Ispružio sam ruku i osetio sam sataru na zidu. Za tren oka sustigao sam ga. Bio sam besan od straha. Pre nego što je stigao na pola puta ja sam ga prestigao. Sa poslednjom trunkom čovečnosti okrenuo sam oštricu i udario ga drškom. On se preturio glavačke i ispružio na pod. Nagao sam se preko njega i stojao, teško dišući. On je ležao nepomično.

Odjednom sam čuo napolju neki šum, malter je opadao a trouglasti otvor u zidu se zamračio. Pogledao sam i video donji deo jedne mašine za rad kako polako prolaizi pored rupe. Jedan od njenih udova provukao se kroz ruševine, pojavio se i drugi, pipajući put preko srušenih greda. Stajao sam okamenjen, tupo zureći. A onda sam kroz nekakvu staklenu ploču blizu ivice tela video nešto što bismo mogli nazvati licem, i velike tamne oči jednog Marsovca, koji je virio unutra. A onda se jedna dugačka metalna zmija polako provukla kroz rupu, pipajući.

Okrenuo sam se naglo, sapleo o sveštenika i stao na vratima odaje do kujne. Pipak je sada već bio možda neka dva metra ili još više, u sobi, okretao se i uvijao brzim neobičnim okretima, čas ovamo, a čas onamo. Neko vreme stojao sam kao opčinjen ovim sporim spretnim kretanjem. A onda sam pustio jedan slab promukao krik i pojurio preko odaje. Drhtao sam strahovito i jedva sam mogao da stojim na nogama. Otvorio sam vrata od prostorije gde je ugalj i stojao tako tamo u mraku i nepomično posmatrao slabo osvetljena vrata za kujnu i neprestano osluškivao. Da li me je Marsovac video? šta on sada radi?

Nešto se kretalo gore dole. vrlo tiho. S vremena na vreme lupnulo bi o zid ili bi zveckalo onako kao što zveče ključevi na alci. A potom je jedno teško telo — isuviše dobro sam znao šta je to — bilo je odvučeno preko poda kuhinje ka otvoru. To me je neodoljivo privuklo, i ja sam se privukao vratima i virio u kujnu. Kroz trouglasti razrez u zidu video sam na žarkom suncu Marsovca, kaiko sedi u svojoj storukoj mašini za rad (kao džin Briarej) i razgleda sveštenikovu glavu. Pomislio sam da će naslutiti moje prisustvo po udarcu koji sam zadao svešteniku.

Otpuzao sam natrag u podrum, zatvorio vrata i počeo da se krijem što sam bolje mogao, što god sam tiše mogao u mraku, među drvima i ugljem. Svaki čas bih zastao da čujem, da li je Marsovac ponovo proturio svoje pipke kroz otvor.

I onda se metalno zveckanje ponovo čulo. Osećao sam kako polako pipajući prolazi preko kujne. Uskoro sam ga čuo bliže — u samoj odaji do kujne, činilo mi se. Mislio sam da pipak nije dovoljno dugačak da bi došao do mene. Usrdno sam se molio bogu. Pipak je prošao, grebući polako po podrumskim vratima. Nastala je čitava večnost gotovo neizdržljivog iščekivanja, a onda sam čuo kako barata oko vrata. Marsovac dakle zna šta su to vrata!

Oko kvake se mučio čitav minut, možda, a onda se vrata otvoriše.

U pomrčini sam mogao da vidim pipak — više je ličio na surlu kod slona nego na ma šta — kako se vijuga prema meni i kako dodiruje i ispituje zid, ugalj, drva i tavanicu. Ličio je na crnog crva koji klima svojom slepom glavom tamo i amo.

Jednom je čak dodirnuo potpeticu moje cipele. Zamalo što nisam viknuo: ugrizao sam se u ruku. Neko vreme je pipak bio miran. Mogao sam da pomislim da ga je Marsovac izvukao. A odmah zatim, uz jasan zveket, zgrabio je nešto — mislio sam već da je uhvatio mene i izgledalo mi je da ponovo izlazi iz podruma. Neko vreme nisam bio siguran. Očigledno je uzeo parče uglja da ga ispita.

Iskoristio sam priliku da promenim svoj položaj, jer sam se bio sav zgrčio, a onda sam oslušnuo. Šaptao sam usrdno molitve za svoj spas.

Onda sam čuo kako se spori, odmereni korak pomovo primiče meni. Polako, sasvim polako približavao se, grebući zidove i lupkajući o nameštaj.

I dok sam još uvek bio u nedoumici, pipak je lupio o podrumaska vrata i zatvorio ih. Čuo sam kako je prešao u ostavu, i kutija sa biskvitom je lupnula, jedna boca se razbila, a onda je nešto teško tresnulo o podrumaska vrata. Tada je zavládala tišina, i ona se pretvorila u beskrajno mučno iščekivanje.

Da li je otišao?

Najzad sam zaključio da je otišao.

U odaju pored kujne više nije dolazio, ali ja sam celog desetog dana ležao u potpunoj pomrčini, zakopan u drvima i uglju, ne usuđujući se ni da se odvučem do vode iako sam umirao od žeđi, tek sam se jedanaestog dana usudio da iziđem iz sigurnog skrovišta.

GLAVA 5

TIŠINA

Prvo što sam uredio pre nego što sam otnšao u ostavu bilo je da pričvrstim vrata između kuhinje i odaje do nje. Ali odaja je bila prazna, otišla je i poslednja mrvica hrane. Očigledno da je Marsovac uzeo sve prethodnog dana. Kad sam to video, počeo sam najpre da očajavam. Nisam ni jeo ni pio, ni jedanaestog ni dvanaestog dana.

Usta i grlo su se potpuno osušili i moja snaga je osetno opadala. Sedeo sam u pomrčini te odaje i obuzeo me težak osećaj nevolje i bede. Neprestano sam mislio na jelo. Mislio sam da sam ogluueo, jer su glasovi koje sam čuo iz jame potpuno prestali. Nisam osećao ni toliko snage da se privučem tiho do rupe za osmatranje, jer bih inače to uradio.

Dvanaestog dana me je grlo tako bolelo da sam reskirao i da privučem pažnju Marsovaca i zgrabio sam pumpu za kišnicu koja je bila tu blizu, i popio nekoliko čaša crne i zagađene vode. To me je dobro osvežilo, ali me je ohrabrilo i to što se posle škiripe pumpe nije pojavio pipak.

Tih dana mislio sam mnogo i besplodno razmišljao o svešteniku i načinu na koji je umro.

Trinaestog dana pio sam još malo vode, dremao i mislio bez veze o jelu i o nekim nejasnim planovima o bekstvu. Kad god sam spavao, sanjao sam strašna priviđenja o smrti sveštenikovoju, ili o bogatim gozbama. Ali, u snu ili na javi, osećao sam oštar bol koji me je nagonio da pijem neprekidno. Svetlost koja je sada ulazila u odaju pored kuhinje više nije bila siva, već crvena. Mojoj poremećenoj fantaziji izgledala je kao boja krvi.

Četrnaestog dana otišao sam u kuhinju i iznenadio sam se kad sam video da je lišće orvene biljke preraslo preko rupe u zidu pretstavljajući polumrak

u sobi u mrak tamnocrvene boje.

Petnaestog dana rano ujutru čuo sam neobične, dobro poznate glasove u kujni. Kad sam oslušnuo, utvrdio sam da je to neko pseto koje njuška i grebe. I kad sama ušao u kujnu, primetio sam nos jednog psa kako viri kroz jednu rupu među crvenim lišćem. To me je jako iznenadilo. A pas je zalajao kad me je spazio.

Mislio sam da bih mogao da ga ubijem i pojedem kad bih mogao da ga nateram da mirno uđe u moju odaju. A u svakom slučaju bilo bi dobro umiriti ga da njegovo lajanje ne privuče pažnju Marsovaca.

Prilazio sam mu, puzeći, i vrlo tiho dozivao »Kuc, kuc, kuc«, ali je on odmah izvukao glavu i pobegao.

Osluškiavao sam — nisam bio gluv, ali u jami je sigurno bilo sve mirno. Čuo sam nešto kao lepršanje ptica i neko promuklo graktanje, ali to je bilo sve.

Dugo vremena ležao sam pored osmatračnice, ali se nisam usuđivao da razmaknem crvene biljke koje su zatvarale rupu. Jednom ili dvaput čuo sam nešto kao tapkanje psećih nogu po pesku ispod mene. Čuo sam i cvrkutanje više ptica, a to je bilo sve. Ohrabren tišinom, pogledao sam napolje.

Osim u jednom uglu, gde je jato gavranova skakalo i borilo se oko kostura ljudi koje su Marsovci bili pojeli u jami nije bilo ni jedne žive duše.

Gledao sam začuđeno oko sebe, jedva verujući svojim očima. Sve mašine su bile otišle. Osim velike gomile sivoplave prašine u jednom uglu, nekoliko poluga aluminijuma u drugom uglu i skeleta jadnika, mesto je predstavljalo samo jednu okruglu jamu u pesku.

Polako sam se izvukao kroz crvene biljke napolje i popeo se na gomilu otpadaka. Mogao sam da vidim u svim pravcima osim iza mene, prema severu, a nisam mogao videti ni Marsovce niti ikakve znakove o Marsovcima. Rupa se spuštala strmo odmah pod mojih nogu, ali malo dalje je neko đubre omogućilo da se popnem na vrh ruševina. Došla je zgodna prilika da pobegnem. Počeo sam da drhtim.

Ponovo sam pogledao oko sebe. Ni prema severu nije se mogao videti nijedan Marsovac.

Kad sam poslednji put video ovaj deo grada Šina pri dnevnoj svetlosti, izgledao je kao neka ulica udobnih belih i crvenih kuća, među kojima je bilo mnogo senovitog drveća. A sad sam stojao na jednoj gomili polupanih cigli,

ilovače i šljunka preko koje su se isprepletale neke crvene biljke u obliku kaktusa, dopirale su mi do kolena, a ništa drugo što bi moglo da im smeta, uopšte nije raslo. Drveće oko mene bilo je tamnomrko i mrtvo, ali čitava mreža crvenih biljaka prekrivala je stabla koja su još uvek bila živa.

Sve susedne kuće bile su uništene, ali nijedna nije izgorela. Zidovi su stajali ponekad u visini dva sprata sa polupanim prozorima i izbijenim vratima. A crvena biljka rasla je bujno po sobama bez krova. Ispod mene nalazila se velika jama, a u njoj tukla su se jata gavranova oko đubreta. Druge ptice takođe su skakutale oko ruševina. U daljini sam video jednu mršavu mačku kako se povijena šunja oko jednog zida, ali o ljudima nije bilo ni traga.

Dan je, u poređenju sa mojim doskorašnjim zatvorom izgledao zapanjujuće blještav a plavo nebo kao da gori. Blagi povetarac njihao je polako crvenu biljku koja je prekrivala svaku stopu nezauzete zemlje. Ah kako je vazduh bio sladak!

GLAVA 6

RAD OD PETNAEST DANA

Neko vreme stojao sam na gomili, teturajući se, i nisam vodio računa o svojoj bezbednosti. Dok sam bio u onoj nezdravoj rupi iz koje sam se izvukao, ja sam vrlo intenzivno mislio samo o našoj neposrednoj bezbednosti. Nisam shvatao šta se dešava sa svetom, i nisam predviđao ovu uzbudljivu viziju neobičnih stvari. Očekivao sam da vidim Šin u ruševinama — a naišao sam oko sebe, tajanstven i grozan predeo, jedne druge planete.

Od toga trenutka osetio sam uzbuđenje koje je izvan čovečijeg dohvata, ali uzbuđenje koje jadne životinje kojima mi vladamo isuviše dobro. Osećao sam se kao zec koji se vraća svojoj rupi i odjednom se nađe pred grupom radnika koji užurbano kopaju temelje za novu kuću. Osetio sam prve znake neke stvari koja mi je uskoro sasvim jasna, i koja me je danima tištala, nekakav osećaj svrgavanja sa prestola, da više nisam gospodar već samo životinja među životinjama, pod čizmom Marsovaca. Sa nama se događa isto što i sa životinjama, treba sad da vrebamo i da budemo na oprezi da trčimo i da se krijemo. Prošlo je vreme kad su ljudi carovali i zadavali strah.

Ali čim sam postao svestan ove neobičnosti, ona je prošla, i misao koja me je svog obuzimala bila je kako utoliti glad posle dugog i mučnog posta. Malo dalje od jame, s druge strane jednog zida pokrivenog crvenom biljkom, video sam jedno parče vrta koje nije bilo zatrpano ruševinama. To mi je dalo malo nade i ja sam gazio do kolena, a ponekad i do ramena, kroz crvenu travu. Biljka je bila gusta i to mi je davalo neko spokojstvo da ću se moći sakriti. Zid je bio visok skoro dva metra, i kad sam pokušao da ga preskočim video sam da ne mogu da dignem nogu preko ivice. I zato sam pošao pored njega i došao do ugla i do nekog kamenja i tako sam mogao da se popnem na

zid i da preskočim u baštu kako sam želeo. Tu sam našao malo mladog crnog luka, dva tri gomolja jedne biljke, dosta nezrele šargarepe. Sve to sam pokupio popeo se preko zida koji se odronjavao, i krenuo prema Kjuu kroz crveno drveće — izgledalo je kao da se šetam ulicom ogromnih krvavih mrlja. Dve misli su me zaokupile: da dobijem malo više hrane i da se odvučem što je moguće pre i ukoliko mi snaga dopušta, iz ovog prokletog, strašnog predela.

Malo dalje, na jednom mestu prekrivenom travom, bilo je nekoliko pečuraka koje sam takođe halapijivo pojeo a zatim sam došao do mrkog potočića plitke vode gde su nekada bile livade. A ovi komadići hrane samo su još više pojačali moju glad. Najpre sam bio iznenađen ovom poplavom sred vrelog suvog leta, ali sam kasnije video da je to došlo od tropske bujnosti ove crvene biljke. Čim bi ova neobična biljka naišla na vodu postala bi ogromna i neuporedivo plodna. Njeno seme je prosto padalo u Vej i Temzu, i njeno lišće koje je brzo raslo i bilo ogromne veličine, ubrzo je zagušilo obe reke.

U Patniju, kao što sam kasnije video, most se gotovo izgubio u ovom gustišu od crvene biljke, i u Ričmondu je Temza takođe tekla u širokom i plitkom potoku preko livada kod Kemptona i Tvikenhema. Ukoliko se voda više širila crvena biljka je išla za njom, tako da su se porušene vile u dolini reke Temze za neko vreme izgubile u ovoj crvenoj bari čiju sam ivicu ja istraživao, i tako je veći deo razaranja koji su Marsovci učinili bio skriven.

A na kraju je crvena biljka gotovo isto tako brzo propala kao što se i raširila. Neka bolest, nekakav rak, koju izazivaju kako se veruje — nekakve bakterije, ubrzo ju je zahvatila. A sada su, zbog prirodnog odabiranja, sve zemaljske biljke stekle izvesnu odbrambenu snagu protiv bolesti bakterija — one nikada ne propadaju bez teške borbe, a crvena biljka je propadala kao nešto što je već mrtvo. Lišće je izbledelo, zatim se smežuralo i postalo krto. Lomilo se pri najmanjem dodiru, a voda koja je potsticala njeno rastenje, odnela je i njene poslednje ostatke u more.

Čim sam stigao do vode, utolio sam najpre svoju žeđ. Popio sam veliku količinu vode, i gonjen nekom silom sažvakao nekoliko listova te crvene biljke. Oni su bili puni vode i imali nekakav odvratn, metalan ukus. Video sam da je voda dosta plitka da bih mogao da je pregazim, ma da mi je crvena biljka malo smetala i zaplitala me. Poplava je očigledno bila sve dublja

prema reci, i ja sam se vratio prema Mortleiku. Uspeo sam da pronađem put, držeći se ruševina vila i ograda i lampi, i ubrzo sam izišao iz ove poplave i pošao uzbrdo prema Rouhemptonu i izbio na ledinu kod Patnija.

Ovde se izgled predela izmenio: od čudnovatog i neobičnog postao je pun običnih ruševina — delovi zemlje pokazivali su pustošenje kao kad besni ciklon. Malo dalje na nekih pedeset metara, naišao sam na potpuno netaknute krajeve, na kuće sa lepo spuštenim zavesama i zatvorenim vratima, kao da su ih sopstvenici ostavili samo na jedan dan, ili kao da spavaju unutra. Crvene biljke nije bilo toliko mnogo, i visoko drveće duž puta bilo je bez ovih crvenih puzavica. Tražio sam hrane među drvećem, ali nisam našao ništa. Obio sam i nekoliko mirnih kuća, ali i one su već ranije bile obijene i opljačkane. Ostatak dana odmarao sam se u nekom žbunju, pošto sam oslabio i bio suviše umoran, da nastavim put.

Za sve ovo vreme nisam naišao ni na kakvu ljudsku priliku i ni na kakav znak Marsovaca. Video sam dva izgadnela psa, ali su oni pobešli daleko od mene čim sam im se približio. Blizu Rouhemptona video sam dva ljudska kostura — ne tela, već skeleta potpuno oglodana — i u šumi sam našao razbijene i razbacane kosti mačaka i zečeva, i lobanju jedne ovce. Ali, mada sam žvakao neke od ovih kosti, ništa nisam mogao da dobijem od njih.

Posle zalaska sunca produžio sam drumom prema Patniju, gde mislim da su Marsovci iz nekog razloga upotrebljavali svoje toplotne zrake. A u bašti iza Rouhemptona našao sam dosta nezrelih krompira što je bilo dovoljno da mi utoli glad. Iz ove bašte pružao se pogled na Patni i na reku. Izgled ovog mesta u sumraku bio je neobično očajan, pocrmelo drveće, pocrnele tužne ruševine, a dole nizbrdo poplava reke koja se izlila, obojena ovom crvenom biljkom. A iznad svega — tišina. Neopisiv užas me je obuzeo pri pomisli kako se brzo dogodila ova promena.

Neko vreme mislio sam da je čovečanstvo zbrisano i da više ne postoji, i da sam ja sam tu, poslednji živi čovek. Sasvim blizu vrha Patni Hila naišao sam na još jedan skelet, čije su ruke bile iščašene i odbačene nekoliko metara daleko od tela. Dok sam išao dalje, bio sam sve više uveren da je izuzev nekoliko lutalica kao što sam ja istrebljenje čoveka u ovom delu sveta već završeno. Pomislio sam da su Marsovci otišli i ostavili zemlju uništenu. A možda baš sada u ovom trenutku, oni uništavaju Berlin ili Pariz, ili su možda krenuli prema severu.

GLAVA 7

ČOVEK NA PATNI HILU

Tu noć proveo sam u krčmi na vrhu Patni Hila, i prvi put posle svoga bekstva za Lederhed spavao sam u nameštenom krevetu. Neću da pričam o nepotrebnim mukama koje sam imao dok sam obio ovu kuću — kasnije sam video da su glavna vrata bila samo zatvorena — niti kako sam preturio sve sobe da bih našao hrane, dok nisam našao, već na ivici očajanja, u sobi koja je izgleda služila za poslugu, jedno parče kore, već izgledano od pacova i dve konzerve ananasa. Krčmu su već bili pretresli i ispraznili. U kafani sam kasnije našao nešto biskvita i sendviča koje nisu videli. Sendviče nisam mogao da jedem, jer su bili suviše pokvareni, a biskviti ne samo što su mi utolili glad već sam njima i napunio džepove. Nisam palio svetiljku, jer sam se plašio da ne dođe neki Marsovac koji obilazi ovaj deo Londona tražeći hranu. Pre nego što sam legao imao sam napad nespokojstva, šunjao sam se od prozora do prozora i gledao napolje hoću li primetiti neki znak ovih čudovišta. Spavao sam malo. Dok sam ležao u krevetu stalno sam mislio — nešto što se ne sećam da sam radio posle svog poslednjeg razgovora sa sveštenikom. Za sve to prošlo vreme, u mojoj glavi se ređao samo niz brzih uzbuđenja sa nekim tupim stanjem primanja spoljnih utisaka. Ali noću mi se um ponovo razbistrio valjda zbog hrane koju sam pojeo i ja sam razmišljao.

Tri stvari mi nisu dale mira: ubistvo sveštenika, mesto boravka Marsovaca i eventualna sudbina moje žene. Prva stvar nije izazivala nikakav strah ili kajanje: smatrao sam to prosto ko svršenu stvar, kao nešto veoma neprijatno ali bez ikakvog kajanja. Video sam sebe onda, kao što sada gledam sebe, gonjena korak po korak da zadam onaj brzi udarac jer me je sticaj okolnosti neophodno morao dovesti do toga. Nisam sebe osuđivao, ali

me je uspomena stalno proganjala. U tišini noći, sa osećanjem da je bog negde blizu — to osećanje pojavljuje se u tišini i mraku — ja sam patio, mučio se zbog onog trenutka besa i straha. Obnovio sam ponovo svaku pojedinost našeg razgovora od onog trenutka kad sam ga video skupljenog pored mene kako ne vodi nimalo računa o mojoj žeđi, i kako pokazuje vatru i dim koji se dižu sa ruševina Vejbridža. Nismo mogli da sarađujemo — teška sudbina nije vodila računa o tome. Da sam to mogao da predvidim, ja bih ga ostavio u Helifordu. Ali ja nisam mogao da predvidim, a zločin je tek kad se predvidi nešto i učini. Ja sam ovo opisao kao što sam opisao čitav ovaj događaj, onako kako se zbilo. Nije bilo nikakvih svedoka — sve to mogao sam da sakrijem. Ali sam sve napisao, i čitalac može stvoriti sud po svojoj želji.

I kad sam, posle izvesnog napora, odstranio iz svojih misli pretstavu o ovom lešu, počeo sam da razmišljam o problemu Marsovaca i o sudbini svoje žene. Za ovo prvo nisam imao nikakvih podataka. Mogao sam zamisliti stotinu stvari, a to sam, na nesreću mogao da zamislim i o svojoj ženi. I ta noć odjednom postade strašna. Sedeo sam na krevetu i zurio u mrak. Molio sam se bogu da je toplotni zrak moju ženu ubio brzo i bez bola. Sve od svoga povratka iz Lederheda ja se nisam molio. Izgovarao sam molitve praznoverno. molio se onako kao što neznabošci rade, kad sam bio u neprilici. A sada sam se zaista molio, usrdno i iskreno lice u lice sa božjom pomrčinom. Čudnovata noć! najčudnovatija po tome što sam se ja koji sam govorio sa bogom, odmah čim je svanulo izvukao iz kuće kao pacov koji ostavlja svoje skrovište — kao neko jedva veće stvorenje, kao niža životinja, stvar koja zbog kakvog bilo prolaznog kaprica svoga gospodara može biti uhvaćena i ubijena. Možda su se i ta niža bića sa poverenjem molila bogu. Sigurno je da nas je ovaj rat, ako ništa drugo, naučio milosrđu — da žalimo ova neizvesna bića koja zavise od naše vlasti.

Jutro je bilo svetlo i divno, a nebo na istoku ružičasto i ukrašeno malim zlatnim oblacima. Na putu koji vodi sa vrha Patni Hila ka Vimblدونu bilo je žalosnih tragova panične bujice koja se kretala prema Londonu u nedjelju noću pošto je bitka otpočela. Tu su ležala mala kolica sa imenom Tomas Lob piljar iz Njupoldena, sa slomljenim točkom i jednom kutijom na njima. Jedan slamni šešir bio je zgažen u stvrdnutom blatu. A na vrhu Vest Hila bila je gomila krvavo obojenog stakla oko preturenog valova. Moji pokreti su bili

mlitavi, a planovi neodređeni Mislio sam da idem u Lederhed, ma da sam znao da ima najmanje nade da svoju ženu nađem tamo. Ako ih smrt nije zadesila iznenadno, moji rođaci i ona pobjegli su odande. Ali mi se činilo da bih mogao saznati tamo kuda su ljudi iz Sarija pobjegli. Znao sam da hoću da nađem svoju ženu, da mi je srce krvarilo za njom i za jadnim čovečanstvom ali nije mi bilo jasno kako da ih nađem. Bio sam i potpuno svestan svoje strašne usamljenosti. Iz ovog kraja pošao sam pod zaštitom gustog drveća i žbunja, prema ivici virhbldonske ledine, koja se pružala na sve strane.

To crno polje bilo je mestimično osvetljeno vresom i žutilicom. Nigde nije bilo više crvene biljke, i dok sam se vukao kolebajući se, na vrhu otvorenog polja, diglo se sunce i pretilo sve svetlošću i životnom snagom. Naišao sam na roj žabica u jednoj bari među drvećem. Zastao sam da bacim pogled na njih, i izvukao dobar primer iz njihove želje za životom. A malo zatim okrenuo sam se naglo sa neprijatnim osećanjem da me neko posmatra i primetio nešto kako se krije u jednom žbunu. Pošao sam jedan korak bliže prilika se podigla i video sam da predamnom stoji čovek naoružan jataganom. Polako sam mu prišao. On je stajao tiho i bez pokreta, posmatrajući me.

Kad sam se približio, primetio sam da ima na sebi odelo koje je bilo prašnjavo i prljavo kao i moje. Izgledao je zaista kao da ga je neko vukao kroz kanal. Kad sam došao malo bliže, video sam kako se zelene mrlje mešaju sa bledosivom suvom glinom i sjajnom prašinom od uglja. Crna kosa padala mu je na oči, a lice mu je bilo tamno, crno i opalo, tako da ga u početku nisam prepoznao. Preko donjeg dela lica videla se crvena brazgotina.

»Stoj!« viknuo je on kad sam bio na deset metara od njega. I ja stadoh. Glas mu je bio promukao. »Odakle dolaziš« upitao je.

»Dolazim iz Mortlejka«, odgovorio sam. »Bio sam zatrpan blizu jame koju su Marsovci napravili oko valjka. Probio sam put i pobjegao«.

»Ovde u okolini nema hrane« odgovorio je on. »Ovo je moj kraj. Celo ovo brdo tamo dole do reke, i natrag do Klephema, i gore do ivice livada. Tu ima hrane samo za jednoga: Kojim putem ideš?«

Odgovorio sam polako.

»Ne znam. Bio sam zatrpan u ruševinama jedne kuće trinaest ili četrnaest dana. Ne znam šta se dogodilo«.

Pogledao me je podozrivo, a onda se trže, i pogleda me sasvim

izmenjenog izgleda.

»Nemam nikakve želje da ostanem ovde« rekao sam. »Mislim da ću poći u Lederhed, jer mi je tamo bila žema«.

I on naglo ispruži prst.

»To si ti«, reče »čoveče iz Vokinga. Pa zar te nisu ubili u Vejbridžu?«

I u tom trenutku sam ga prepoznao.

»Ti si artiljerac koji je došao u moju baštu«.

»Zdravo« odgovorio je on. »Imamo sreću koliko smo teški! Samo pomisli!« On pruži ruku, a ja je stegoh. Puzao sam uz kanal. »Ali oni nisu ubili svakoga: I kad su otišli ja sam krenuo prema Voltonu preko polja. Ali — nema još šesnaest dana — a tvoja kosa je potpuno seda«. Odjednom je pogledao preko ramena. »Vrana«, reče. »Ptice kao da imaju senke ovih dana. Ovo je suviše otvoreno mesto. Hajde da se zavučemo pod žbun i da malo razgovaramo!«

»Jesi li video nekog Marsovca«, upitao sam ga. »Otkako sam se izvukao iz —«

»Otišli su preko Londona«, odgovorio je. »Mislim da tamo imaju jedan velik logor. Noću svuda tamo, u pravcu Hempsteda nebo je crveno od njihovih vatri. Izgleda kao ogroman grad, a pri svetlu možeš videti njihove pokrete. Danju ne mogu da se vide. Ali ovde bliže — nisam ih video — « (brojao je na prste) »već pet dana. Onda sam video dvojicu tamo preko Hemersmita kako nose nešto veliko. A pretprošle noći« — pri tim rečima stade i počeo da govori impresivno — »videla se svetlost, ali je bilo nešto u vazduhu. Mislim da su napravili neku spravu za letenje i sad uče da lete«.

Zastadoh sa rukama na kolenima, jer smo stigli do žbunja.

»Da lete«.

»Da«, reče on »uče da lete.« Ušao sam u jedan gustiš i seo.

»Svršeno je sa čovečansitvom«, rekao sam. »Ako oni mogu to da urade oni će jednostavno običi ceo svet«.

On klimnu glavom.

»Tako je. Ali — to će malo da pomogne situaciju ovde. A osim toga« pogledao me je. »Zar ti nisi zadovoljan što je s čovečanstvom svršeno? Ja jesam. Propali smo. Potučeni smo.«

Ja sam netremice zurio. Ma kako čudnovato to izgledalo — ja do toga zaključka nisam došao — a zaključak je bio potpuno jasan. Imao sam još

uvek malo nesigurne nade. Još bolje, ja sam sačuvao nešto na što sam navikao celog života. A vojnik je ponovio reči: »Mi smo potučeni«. I te reči sadržavale su u sebi potpunu uverljivost.

»Svršeno je«, nastavi vojnik, »Oni su izgubili jednog — samo jednog. A oni su se dobro učvrstili i uništili najveću snagu na svetu. Oni su nas pregazili. Smrt onog Marsovca kod Vejbridža bio je puki slučaj. A to su samo pioniri. Oni neprestano dolaze. Ove zelene zvezde — nisam video nijedne za ovih pet ili šest dana — ali ne sumnjam da one padaju svake noći na nekom mestu. Ništa ne može da se uradi. Propali smo! Potučeni smo«.

Nisam odgovorio. Sedeo sam i zurio preda se, uzalud pokazujući da smislim drugi odgovor.

»Ovo nije rat«, reče artiljerac. »To nikada nije ni bio rat, kao što nema rata ni između ljudi i mrava«.

Odjednom se setih noći koju sam proveo u opservatoriji.

»Posle desetog metka nisu više pucali — bar, dok nije došao prvi valjak.«

»Kako to znaš« upita artiljerac. Ja sam mu objasnio a on se zamislio. Nešto nije u redu sa topom. A šta onda ako jeste? Oni ga mogu opet popraviti. Pa i ako ima nekog zakašnjenja, kako može to uticati na kraj? Baš kao borba između ljudi i mrava. Mravi grade svoje gradove, žive svojim životom, vode ratove i revolucije, sve dok ljudi ne zažele da mrava nestane, a onda ih nestane. Eto to smo mi sada — mravi i ništa više. Samo« —

»Šta« upitah ja.

»Mi smo mravi koje mogu jesti«.

I tako smo sedeli, gledajući jedan drugog.

»A šta će da urade sa nama?« upitao sam.

»Baš o tome sad razmišljam — eto, o tome baš razmišljam. Posle događaja u Vejbridžu krenuo sam na jug — i razmišljao. Video sam šta se zbiva. Većina ljudi je pištala i uzbuđivala se. Ali ja ne volim da kukam. Dva tri put sam već gledao smrti u oči. Ja nisam vojnik samo za paradu, i, u najboljem slučaju smrt je uvek smrt. A samo čovek koji razmišlja može da se spase. Video sam kako svi beže na jug. I onda velim, neće biti hrane tamo, i vratim se odmah natrag. Išao sam prema Marsovcima kao što vrabac ide za čovekom. Svuda unaokolo — i on pokaza rukom prema horizontu umiru u gomilama od gladi, jure i gaze jedan drugoga.«

Pogleda me u lice i zastade nespretno.

»Nema sumnje da je mnogo ljudi koji imaju novaca pobjegli u Francusku«. Kao da je malo oklevao, da li da se opravda, pogleda me u oči i nastavi: »Ovde ima svuda dosta hrane. Ima konzervi. Po dućanima, vina, rakije, mineralne vode. A vodovod i cevi su prazne. Eto, ja ti rekoh šta mislim. To su inteligentna bića, i izgleda da nas traže da budemo njihova hrana. Najpre, oni će nas uništiti — brodove i mašine, topove, gradove, red i organizaciju. I to će sve nestati. Da smo veličine mrava mogli bi smo se provući. Ali nismo. Suviše smo veliki. To je prva sigurna stvar, je li?«

Ja potvrdih.

»Tako je, ja sam o tome raamišljao. Pa dobro — onda dolazi sledeće: mi ćemo biti pohvatani kadgod to oni zažele. Jedan Marsovac treba da pođe samo nekoliko milja pa da nahvata gomilu ljudi. A ja sam video jednoga u Vendsfortu kako razbija kuću po kuću i traži nešto po ruševinama. Ali oni neće stalno to da rade. Čim oni svrše sa svim našim brodovima i topovima, i čim unište naše železnice i urade sve što rade tamo preko, ond će početi da nas sistematski hvataju, biraju najbolje i ostavljaju u kaveze i mašine.

To će oni za kratko vreme početi da rade. O, bože oni još nisu počeli sa nama. Zar ne vidiš?«

»Nisu počeli!« Uzviknu.

»Još nisu počeli. Sve što se dosad desilo, desilo se zbog toga što nismo hteli da budemo mirni — što smo im dosađivali sa topovima i drugim takvim glupostima. I zato što smo izgubili glavu i jurnuli u gomilama prema krajevima gde nema veće bezbednosti nego što je ova gde smo. Oni još ne žele da nas uznemiravaju. Oni sada rade svoje stvari — prave sve one stvari koje nisu mogli doneti sobom, pripremaju stvari za ostale svoje ljude. Vrlo verovatno su valjci prestali da padaju za neko vreme, jer se boje da oni ne udare u one koji su već ovde. I umesto da jurimo okolo kao slepci ili da postavljamo dinamit ne bismo li ih digli u vazduh bilo bi bolje da se prilagodimo novom stanju stvari. Tako sam, eto ja zamislio stvari. To nije baš onako kao što čovek želi da se desi sa njegovom vrstom, ali nam činjenice ukazuju na to. I ja sam se pridržao toga principa u svojim postupcima. Gradovi, narodi, civilizacija, napredak — svršeno je s tim. — Svršeno je sa igrom. Mi smo potučeni!«

»A ako je tako, zašto da živimo?«

Artiljeraic me je gledao jedan trenutak.

»Neće biti više koncerata za milion i više godina. Neće biti ni Kraljevske akademije za umetnost, ni lepih jela. Ako računaš na neku zabavu, ja mislim da je sa tim svršeno. Ako imaš neko salonsko ponašanje ili ne voliš da jedeš grašak nožem ili govoriš otmeno, bolje da sve to odbaciš. Ništa više ono ne pomaže.«

»Misliš li —«

»Mislim da će ljudi kao što sam ja i dalje živeti — zbog održanja vrste. Ja ti kažem, ja sam rešen da živim. A ako se ne varam, i ti ćeš uskoro pokazati kakav si u sebi. Mi nećemo biti istrebljeni. A ja ne mislim ni da budem uhvaćen i pripitomljen i utovljen i hranjen kao kakav vo. Uh! Zamisli samo te mrke puzavce«.

»Valjda ne misliš da kažeš ...«

»Mislim. Ja idem dalje. Pravo njima pod noge. Tako sam proračunao. Tako sam izmislio. Mi smo potučeni. Mi ne znamo dovoljno. Mi moramo još da učimo pre nego što nam se ukaže prilika. A mi treba da živimo i da ostanemo nezavisni dok učimo. Eto, to treba da se uradi!«

Gledao sam, zapanjen i uzbuđen odlučnošću ovog čoveka.

»Gospode bože! uzviknuo sam«. Ti si zaista pravi čovek!« I zgrabih ga za ruku.

»Da, da«, reče on i oči su mu se sijale.« To sam izmislio da.

»Produži«, rekoh ja.

»Eto, oni ljudi koji misle da izbegnu hvatanje, moraju biti spremni. Nismo svi stvoreni za divlje zveri, a to je baš ono što treba da bude. I zbog toga sam te posmatrao. Kolebao sam se. Ti si vitak. Nisam znao da si to ti, znaš, ili kako si bio, zatrpan. Svi ovi — ljudi koji su živeli u ovim kućama i svi oni prokleti činovničići, i koji su živeli tamo dole ne valjaju ništa. Nemaju duha u sebi — ni gordih snova ni hrabrih želja. A čovek koji nema jedno ili drugo, bože, šta je nego plašljivac i kukavica? Samo su znali da jure na posao — video sam ih stotinama, kako sa parčetom doručka jure oznojeni i besni da uhvate voz, u strahu da ih ne otpuste ako zadocne. A radeći na poslu bojali su se muke da pokušaju da shvate! Jurili su natrag u strahu da ne zadocne na večeru, ostajali kod kuće posle večere, jer su se bojali ulice, spavali sa ženama sa kojima su se venčali, ne zato što su ih želeli već zato što su one imale malo novaca koji će ih obezbediti u njihovom bednom trčanju kroz

život. Živote su osiguravali i ulagali novac od straha da im se ne desi neka nesreća. A nedeljom — iz straha od života posle smrti. Kao da pakao postoji za zečeve! Da Marsovci su baš kao od boga poslani za ovakve ljude. Divni, široki kavezi, dobra hrana od koje se čovek goji, pažljivo odabiranje. Nikakva briga. Posle nedelju dana jurnjave po poljima i livadama sa praznim stomacima, doći će i biće radosni ako ih uhvate. I posle malo vremena biće sasvim srećni. Čudiće se šta su ljudi radili pre nego što su Marsovci došli da vode brigu o njima. A pijandure, i kicoši i pevači — njih već mogu da zamislim. Mogu da ih zamislim, produži artiljerac, sa nekim tihim zadovoljstvom. Biće mnogo osećanja i pobožnosti kod njih. Ima stotinu znakova koje sam video svojim očima, a tek sada, ovih poslednjih dana, počeo sam da ih gledam sasvim jasno. Ima ih mnogo, debelih i glupih, koji će primiti stvari onako kafca su. — A biće ih mnogo kojima će biti teško, jer će smatrati da je sve naopako, pa će misliti da nešto treba da se uradi. A kadgod se nešto dešava, mnogi ljudi misle da treba nešto da se uradi, i oni slabići sa mnogim složenim razmišljanjem, uvek pribegavaju nekoj religiji, kao vrlo pobožni i vrlo uzvišeni ljudi, i pokoravaju se božjoj kazni i volji. Vrlo verovatno si i ti isto video. To je energija u navali kukavičluka, prosto izbačena na polje. Ovi kavezi će odjekivati psalmima i himnama i pobožnim pevanjem. A oni malo otmeniji radiće to — kako se kaže? — u vidu erotike«.

On malo zastade.

»Ovi Marsovci će vrlo verovatno neke od njih pripitomiti kao domaće životinje, naučiće ih da izvode razne veštine? — i možda osetiti samilost prema tako pripitomljenom dečaku koji je porastao i koji treba da bude ubijen. A neki će se možda naučiti da nas love!«

»Ne, to je nemoguće«, uzviknuo sam. »Nijedno ljudsko biće — «

»Kakve koristi imamo od toga da se i dalje lažemo?« reče artiljerac. Ima ljudi koji će to raditi sa uživanjem. Kakva besmislica je pretpostaviti da ih nema!«

I ja sam primio njegova uveravanja.

»Ako pođu za mnom«, rekao je »Gospode, ako samo pođu za mnom!« I utonuo je u neko strašno razmišljanje.

Sedeo sam i razmišljao o ovim stvarima. Ništa nisam mogao pronaći kao protivdokaz njegovom mišljenju. U danima pre najezde niko ne bi mogao

osporiti moju intelektualnu nadmoć nad njegovom — ja, priznat i dobro poznat pisac o filozofskim problemima i on, jedan običan vojnik. Pa ipak je on već pretstavio jednu situaciju koju sam ja jedva mogao da shvatim.

»Šta ćeš da radiš?« upitao sam malo posle. »Kakve planove si skrojio?«

»Pa dobro«, reče on »ovako nešto. Šta treba da uradimo? Treba da pronađemo neki način života gde ljudi mogu da žive i da se množe, i da budu dovoljno obezbeđeni da bi odgajali decu. Da, — čekaj malo, ja ću ti bolje objasniti šta mislim da treba raditi. Pripitomljeni će ići kao pitome životinje. Kroz nekoliko generacija oni će biti krupni lepi, — punokrvan glupav ološ! Postoji samo opasnost da mi koji budemo vodili divlji život, postanemo divljaci — da se možda degenerišemo u nekakvog velikog, divljeg pacova... Vidiš, ja mislim da treba živeti pod zemljom. Mislio sam o kanalima. Doduše, ljudi koji ne znaju za kanale misle da su to strašne stvari. A ispod Londona ima ih kilometrima i kilometrima, stotine kilometara — i nekoliko dana kiše, i oni će biti potpuno lepi i čisti, a London prazan Glavni kanali su dovoljno veliki i imaju dovoljno vazduha za svakog. Pa onda, ima podruma, svodova, tunela odakle se mogu napraviti prolazi u kanale. Pa onda železnički tuneli i podzemne železnice. Je li? Je si li počeo da shvataš? A mi stvaramo jednu grupu — sposobnih, bistrih ljudi. Mi nećemo primiti svaki ološ koji uđe. Slabići moraju ponovo napolje!«

»Je si li mislio da i ja odem?«

»Dobro — ja sam samo govorio, zar ne?«

»Nećemo se svađati sad oko toga!«

»Oni koji ostanu, pokoravaju se naredenjima. Potrebne su nam i snažne i bistre žene — majke i učiteljice. Nikakve izveštačene gospođe — nikakve prevrtljive oči! Nije nam potreban nikakav slabić ili luckasti čovek. Život je ponovo stvaran i svi nepotrebni tromi i grešni treba da nestanu. Oni treba da umru. Treba da budu voljni da umru. To je nekakva nelojalnost živeti i kvariti rasu. A oni ne mogu ni da budu srećni. Šta više, umiranje i nije tako strašno. Samo kukavičluk čini smrt strašnom. I u svim tim mestima mi ćemo se okupiti. Naš kraj će biti London. I mi ćemo čak moći da držimo stražu, i da istrčimo u polje kad Marsovci budu malo dalje. Možda i da igramo kriket. I tako ćemo sačuvati ljudsku rasu. Je li? Je li to moguće? Ali samo spasti rasu ne znači ništa. Kao što sam rekao — to je samo biti pacov. Mi moramo spasti naše znanje i povećati ga, a to je to što treba uraditi. I onda dolaze

ljudi kao što si ti. Ima knjiga ima modela. Moramo da sagradimo duboko dole sigurne prostorije, i da donesemo sve knjige što možemo, ne romane i poeziju, već ideje naučne knjige. Mi moramo otići u Britanski muzej i odneti sve knjge. Naročito moramo sačuvati našu nauku — učiti više. Mi moramo da posmatramo ove Marsovce. Neki od nas moraju biti špijuni. Kad sve bude išlo u redu, možda ću ja biti špijun. Možda ću biti i uhvaćen. A važna stvar je da Marsovce ostavimo na miru. Ne smemo čak ni da krademo. Ako im smetamo, moramo se povući. Mi moramo da im pokažemo da ne mislimo zlo. Da, znam to. Ali, oni su inteligentna bića, i oni nas neće juriti tamo dole, ako budu imali sve što im treba i misliće da smo samo bezopasna gamad.«

Artiljerac zastade i položi svoju ruku ruku na moju.

»Pored svega, možda neće biti tako mnogo to što treba da učimo. — Zamisli samo: četiri ili pet njihovih mašina za borbu odjednom krenu — toplotni zraci padaju levo i desno, a u njima nema nijednog Marsovca. Nijednog Marsovca u njima, već ljudi koji su naučili kako se upravlja mašinama. Možda će to biti još u toku moga života — ovi ljudi koji upravljaju mašinama. Zamisli da imamo jednu takvu divnu stvar, sa toplotnim zracima na sve strane, potpuno slobodnu! Zamisli da vladamo njome! Šta bi značilo to ako te na kraju krajeva raznese i u paramparčad, na kraju krajeva, posle ovakve jedne stvari! Ala bi Marsovci otvorili svoje lepe oči! Razumeš li to, čoveče? Možeš li zamisliti kako jure, jure zaduvani, zajapureni i vičući ka drugim svojim spravama? U svakom slučaju nešto što nije u redu. A onda, baš kad oni barataju oko njih, eto toplotnih znakova — i gle! Čovečanstvo se ponovo vratilo!«

Neko vreme me je potpuno obuzelo ovo odvažno pričanje, puno fantazije, i ton i hrabrost kojom je govorio. Nepokolebljivo sam verovao i u njegovo pretskazanje sudbine čovečanstva i u izvodljivost njegovog neobičnog plana. A čitalac koji me smatra povodljivim i ludim, treba da uporedi njegov stav sa mojim: Njega kako neprestano govori potpuno zauzet svojim mislima, a mene savijenog i uplašenog u džbunu kako slušam, zbunjen ovim pretstavama. U ovom smislu razgovarali smo celo jutro, a malo posle izišli smo iz džbunja, i pošto smo dobro osmotrili da li idu Marsovci, pojurili na vrat na nos u kuću na Patni Hilu gde je on napravio svoje ležište. To je bio neki podrum, i kad sam video koliki je rad svršio za nedelju dana — to je bila jedna rupa dugačka 10 metara, kraz koju je nameravao da stigne do glavnog kanala na

Patni Hilu — prvi put sam uvideo ogromno rastojanje između njegovih snova i njegove moći. Ovakvu rupu mogao bih ja da iskopam za jedan dan. Ali sam imao dovoljno poverenja u njega, te sam celo to jutro, sve do posle podne, radio kopajući sa njim. Imali smo jedna mala baštenska kolica i na njih smo tovarili zemlju, i bacali je. Osvežili smo se supom od kornjače i vinom iz susedne ostave. U ovom stalnom radu, ja sam osetio neko olakšanje bola koji mi je zadavao ovaj neobičan položaj sveta. Dok sam radio, razmišljao sam o vojničkovom planu, i ubrzo su se počele javljati sumnje i prigovori. Ali sam radio celo jutro, jer sam bio zadovoljan što sam ponovo našao neki rad sa ciljem. Pošto sam radio jedan sat, počeo sam da razmišljam o rastojanju koje nas još razdvaja od glavnog kanala i o slučaju da uopšte ne dopremo do njega. Bunilo me je što kopamo ovaj dugački tunel kad je moguće odmah sići u kanal kroz jedan od otvora i onda kapati natrag u pravcu kuće. Izgledalo mi je takođe da kuća nije najpogodnije izabrana i da treba iskopati tunel čija je dužina potpuno bez ikakve koristi. I baš kad sam počeo da razmišljam o tome, artiljerac prestade da kopa i pogleda me.

»Dobro radimo«, reče on, i spusti lopatu na zemlju. »Hajde malo da prekinemo. Mislim da je vreme da osmotrimo situaciju sa krova kuće«.

Ja sam bio za to da se rad nastavi i, posle kratkog oklevanja, on ponovo uze lopatu. A tada mi odjednom sinu neka misao u glavu. Prestadoh da radim, i on smesta učini isto.

»Zašto si se šetao po ledini umesto da ostaneš ovde?« upitao sam ga.

»Išao sam na svež vazduh« reče on. »Baš sam se vraćao, sigurnije je noću«.

»A rad?«

»E, pa čovek ne može uvek da radi!« Ja sam za tren oka prozreo toga čoveka. Oklevao je, držeći lopatu u ruci. »Treba da osmotrimo, jer ako nam se neko približi može da čuje lopate i da nas neočekivano napadne«.

Nisam više bio raspoložen da mu prigovaram. Pošli smo zajedno na krov. Stojali na lestvicama i gledali s krova. Nijednog Marsovca nije bilo, i usudili smo se da se popnemo na krov gde smo se uvukli ispod jednog ispupčenog zida te se tako sakrili.

Sa ovoga mesta jedan džbun sakrivao je veći deo Patnija, ali smo mogli da vidimo reku ispod nas, ogromnu masu crvene biljke i donje delove Lambeta, potopljene i crvene. Crvena puzavica je prekrila sve drveće oko

stare palate i njene grane su bile suve i mrtve i prekrivene uvelim lišćem. Neverovatno je kako je crvena puzaviica, da bi mogla da raste, potpuno zavisila od tekuće vode. Oko nas se uopšte nije mogla da održi: raznoliko cveće, raslo je među lovorom i hortenzijama, zeleno i svetlo na divnom suncu. Iza Kensingtona dizao se gust dim, a taj dim, neka magla, skrivali su brežuljke prema severu.

Artiljerac je počeo da mi priča o tome kakvi ljudi su još ostali u Londonu.

»Jedne noći prošle nedelje«, rekao je on, »neke budale su popravile električno osvetljenje i ceo Ridženstrit i Pikadili blještali su od svetla puni pijanica u ritama i našminkanih žena, koji su igrali i rikali do zore. To mi je pričao jedan čovek koji je bio tamo. A kad je svanulo, oni su primetili kako ih posmatra pored Lengema jedna mašina za borbu. Ko zna kako je dugo stajala tamo. I mora da je nekima od njih priredila lepu priyatnost! Sišla je na ulicu prema njima i pokupila gotovo stotinu ljudi koji su bili suviše pijani da bi mogli pobeći.«

Nijedan istoričar neće nikada potpuno opisati ovu grotesku jednog vremena.

Na moje pitanje, vojnik se sa ovoga vratio ponovo na svoje grandiozne planove. Postao je oduševljen. Govorio je tako rečito o mogućnosti zarobljavanja jedne borbene mašine da sam mu gotovo poverovao. All sada pošto sam počeo da ga pomalo shvatam, mogao sam da naslutim kako on polaže na to da se ništa ne uradi brzo. A primetio sam takođe, da sada više nije bilo pitanje o tome da on sam uzme učešća u zarobljavanju mašine i u borbi sa njom.

Posle kratkog vremena sišli smo ponovo u podrum. Nijedan nije izgledao raspoložen da kopa, i kad je on predložio da nešto pojedemo, ja nisam imao ništa protiv. On je odjednom postao vrlo plemenit i kad smo završili sa jelom otišao je i vratio se sa nekoliko komada odličnih igara. Pripalili smo, i njegov optimizam je sijao. Bio je sklon verovanju da moj dolazak znači nešto ogromno.

»Imam malo šampanjca u podrumu«, reče on.

»Bolje možemo kopati sa ovim burgundcem«, rekoh ja.

»Ne«, odgovori on. »Ja sam danas domaćin. Šampanjac. Gospode bože! dovoljno težak zadatak leži pred nama. Odmorimo se malo i prikupimo snage

dok možemo! Pogledaj ove ruke pune žuljeva!«

Obuzimalo ga je neko praznično raspoloženje, i on je navaljivao da igramo karte posle jela. Naučio me je jednu igru, i pošto smo podelili London između sebe — ja sam uzeo severni deo, a on južni — igrali smo u pojedine crkvene opštine. Ma koliko ovo sve izgledalo groteskno i ludo nekom trezvenom čitaocu ipak je to sušta istina i što je još značajnije, ja sam smatrao da je ova igra, a i još neke koje smo igrali, vrlo interesantna.

Kako je čovek čudan! Mi smo mogli sedeti i pratiti sreću na ovim obojenim kartončićima, i sa očiglednim zadovoljstvom igrati džokera, a naš ljudski rod je bio na ivici istrebljenja, i nijedan od nas nije imao pred sobom neki jasniji izlaz no strašnu smrt! Posle toga me naučio pokera, a ja sam ga pobedio u tri teške partije šaha. Kad se spustio mrak, rešili smo da reskiramo i zapalimo svetiljku.

Posle beskrajnog niza partija, mi smo večerali, a artiljerac je ispio šampanjac do kraja. Produžili smo da pušimo cigare. On više nije bio čovek kakvog sam ja sreo jutros kad je hteo energično da obnovi ljudsku vrstu. Bio je još uvek optimista, ali to je bio manje energičan a više razuman optimizam. Sećam se da je na kraju završio zdravicom u moje zdravlje, upotrebljavao gotovo sve iste reči i dosta zastajkivao. Ja sam uzeo cigaru i pošao gore da pogledam svetlosti o kojima je on govorio da sijaju tako zeleno preko Hajgejtskih brda.

U početku sam glupo zurio preko londonske doline. Brežuljci prema severu bili su zavijeni u mrak. Vatre blizu Kensingtona gorele su crvenkastim sjajem a s vremena na vreme podigao bi se narandžasto crveni plamen i nestao u tamno plavoj noći. A sav ostali deo Londona bio je crn. A zatim sam nešto bliže spazio neobičnu svetlost, bledu, crvenoljubičastu svetlost koja se presijavala i podrhtavala na noćnom povetarcu. Neko vreme nisam mogao da shvatim šta je to, a posle sam uvideo da ovo slabo svetlucanje mora da dolazi od crvene biljke. I kad sam to shvatio, onda se probudio moj uspavani osećaj za divljenje, osećaj za srazmeru stvari. Pogledao sam Mars, crven i jasan kako sija visoko gore na zapadu i onda dugo i ozbiljno posmatrao mrak iznad Hempsteda i Hajgejta.

Dugo sam ostao na krovu i čudio se grotesknim promenama u toku dana. Sećao sam se svega, od molitve sred noći do glupog kartanja. Osetio sam snažno promenu osećanja. Sećam se da sam bacio cigaru. Pred oči mi jasno

izide moje ludo ponašanje. Izgledalo mi je kao da sam izdao svoju ženu i čovečanstvo. I obuzelo me je kajanje. Rešio sam da ostavim ovog neobičnog zanesenog sanjalicu o velikim stvarima neka dobro jede i pije, i da krenem dalje za London. Izgledalo mi je kao da ću tamo najboje videti šta rade Marsovci i ljudi. I još uvek sam bio na krovu kad se kasno u noći pojavio mesec.

GLAVA 8

MRTVI LONDON

Pošto sam se rastao od artiljerca, krenuo sam niz brdo i Haj Stritom, preko mosta dalje za Fulem. Crvena trava je u to vreme bila bujna i gotovo je zakrčila pristup mostu ali je lišće već bilo pokriveno belim pegama od bolesti koja se širila i koja je tu biljku uskoירו zatim tako brzo uništila.

Na uglu puta kojđ vodi u Patni Bridž naišao sam na jednog čoveka kako leži na zemlji. Bio je crn kao odžačar. živ. ali bespomoćan i od pijanstva nije mogao da govori. Od njega nisam mogao ništa da izvučem sem psovki i udaraca po glavi. Mislim da bih ostao pored njega da njegovo lice nije imalo tako surov izgled.

Svuda putem, od mosta dalje, bilo je crne prašine, i ona je u Fulemu bila još gušća. Ulice su bile užasno puste. Našao sam hrane — kisele, tvrde i buđave, ali ipak je mogla da se jede — u nekoj pekarnici. Nešto malo dalje, prema Volen Grinu, ulice više nisu bile prekrivene prašinom i ja sam prošao pored jednog niza belih kuća koje su gorele. Pucketanje vatre bilo je za mene olakšanje. Dalje prema Bromptonu ulice su ponovo bile mirne.

Tu sam ponovo naišao na crnu prašinu na ulicama i na leševe. Duž Fulem Rouda ukupno sam ih video nekih dvanaest. Leševi su tu ležali već nekoliko dana, tako da sam brzo projurio pored njih. Crna prašina ih je prekrivala i ublažavala njihov izgled. Jedan ili dva leša dirali su psi.

Gde nije bilo one prašine, bilo je sve neobično nalik na nedelju u Sitiju: zatvoreni dućani, kuće zaključane, zavese navučene, a svuda mrtvilo i tišina. Na nekim mestima bilo je tragova od pljačkaša, ali retko gde i na drugom mestu sem u radnjama s namirnicama i vinom. Izlog jedne juvelirske radnje bio je slomljen, ali je lopova očigledno neko uznemirio jer se na trotoaru

videlo nekoliko zlatnih lanaca i jedan sat. Ja se nisam trudio da ih dodirnem. Malo dalje ležala je jedna žena u dronjcima skupljena na jednom pragu. Na ruci, koja joj je visila preko kolena, bila je duboka brazgotina iz koje je krv istekla na mrku haljinu; jedna razbijena šampanjska boca načinila je lokvu preko trotoara. Izgledalo je da žena spava, ali je ona bila mrtva.

Što sam dublje ulazio u London utoliko je tišina bila veća. Ali to nije bilo toliko tišina smrti — to je bila tišina iščekivanja, neizvesnosti. Rušenje koje je bilo zahvatilo severozapadne delove presitonice i uništilo Iling i Kilbern, moglo je u svakom trenutku pogoditi i ove kuće i pretvoriti ih u ruševine iz kojih se diže dim. To je bila na smrt osuđena i napuštena varoš.

U Saut Kesingtonu ulice su bile čiste od mrtvacu i crne prašine. Baš blizu Saut Kensingtona čuo sam prvi put urlikanje. I to urlikanje gotovo neprimetno mi je ulazilo u svest. Bilo je to samo nekako jecanje: Ula, ula, ula, ula, — koje se neprestano ponavljalo. Kad sam prolazio ulicama koje vode prema severu ovo urlikanje bivalo je sve jače, a kuće i zgrade kao da su ga prigušivale i prekidale. Najjače sam ga čuo kod Egzibišn Rouda. Zastadoh, gledajući nepomično prema Kensingtonskom parku čudeći se ovom neobičnom udaljenom kukanju. Izgledalo je kao da je ova ogromna pustoš kuća dobila svoj glas koji je izražavao strah i usamljenost.

Ula, ula, ula, ula! kukao je ovaj natprirodni glas — i snažni talasi ovog glasa širili su se na sve strane niz široku suncem obasjanu ulicu, između visokih zgrada sa obe strane. Čudeći se, okrenuo sam se ka severu, prema gvozdenoj kapiji Hajdparka. I već sam upola bio rešen da prodrem u Muzej prirodnih nauka i da se popnem na vrh kule, da bih video preko parka. Ali sam odlučio da ostanem na zemlji, gde sam mogao brzo da se sakrijem, i tako produžih Egzibišn Roudom. Svi veliki dvorci sa obe strane drumu bili su prazni i mirni, i bat mojih nogu odjekivao je o zidove kuća. Na vrhu blizu kapije parka, spazio sam nešto neobično — pretureni autobus, i konjski skelet, koji je bio sasvim očišćen. Bio sam iznenađen tim prizorom neko vreme, a posle sam produžio na most preko Serpentina. Glas je postajao sve jači i jači, mada iznad vrhova kuća na severnoj strani parka nisam ništa mogao da vidim, osim slabog dima u pravcu severozapada.

Ula, ula, ula, ula, vikao je glas, i činilo mi se kao da dolazi iz kraja oko Ridžent parka. Ovo očajno kukanje nerviralo me je. Raspoloženja koje me je održavalo nestalo je i ova kuknjava me je potpuno obuzela. Osetio sam da sam strahovito umoran, da me bole noge, i da sam gladan i žedan.

Podne je već bilo prošlo. Zašto li lutam sam ovim gradom mrtvih? Zašto sam ja sam kad čitav London leži na odru prekriven crnim pokrovom? Osetio sam neizdržljivu samoću. Sećao sam se starih prijatelja koje sam godinama bio zaboravio. Mislio sam o otrovima u apoteci, o piću u krčmama. Setih se i onih osoba, očajnog čoveka i žene, koji su koliko mi je poznato osim mene bili jedini živi ljudi u gradu.

Ušao sam u Oksford Strit kroz Marbl Arč, i tu sam ponovo zatekao crnu prašinu i leševe, i čuo nekakav zlosmrtni zadah iz podruma nekih kuća. Osetio sam vrlo jaku žeđ posle dugog pešačenja po ovoj vrućini. Sa beskrajno mnogo muke provalio sam u neku krčmu i uzeo malo jela i pića. Posle jela sam osetio umor ušao sam u sobu iza gostionice i zaspao na crnom divanu od konjske dlake koji sam tamo našao.

Probudio sam se, a ono očajno urlikanje ponovo mi je ispunilo uši! Bio je već sumrak, i pošto sam izvadio nekoliko biskvita i parče sira — tu je bio i ledenjak sa mesom ali u njemu nije bilo nečeg drugog sem crva — produžio sam put kroz mime otmene kvartove ka Bejker Stritu — Portmen Skver je jedini kojdg mogu da imenujem — i izbio na posletku kod Ridžents parka. Kad sam izlazio iz Bejker Strita, primetio sam u daljini iznad drveća, u sjaju svnčevog zalaska, oklop Marsovskog džina, odakle se ono urlikanje činilo. Nisam bio uplašen. Prišao sam mu kao da se samo po sebi razume. Posmatrao sam ga neko vreme, ali se on nije ni pokrenuo. Izgleda da je stojao i urlao, ali nisam mogao da otkrijem iz kog razloga.

Pokušao sam da stvorim neki plan o tome šta da preduzmem. Taj večiti zvuk »ula. ula, ula, ula« zbunjivao me je. Možda sam bio i suviše umoran da bih se plašio. Sigurno da sam bio više radoznao da vidim razlog tome monotonom urlikanju no što sam bio uplašen. Okrenuh se natrag i udarih Park Roudom, s namerom da stignem do ivice parka, pođoh duž terase i ugledah ovog Marsovca, u pravcu Sent Džons Vuda, kako mirno stoji i urliče. Na nekoliko stotina metara od Bejker Strita začuh neko lajanje, i primetih jednog psa kako s komadom raspalog mesa u čeljustima juri pravo prema meni, a za njim se stuštio čitav čopor gladnih džukela. On me je zaobišao u velikom luku, kao da se bojao da i ja nisam jedan od novih protivnika. A kad nestade lajanja začu se ponovo kukanje: »Ula, ula, ula, ula!«

Na pola puta za stanicu Sent Džons Vud prispeo sam do razbijene mašine za rad. Najpre sam mislio da se neka kuća srušila na ulicu. I tek kad sam se

provlačio među ruševinama primetio sam sa strahom da tu leži taj mehanički samson, sa savijenim, iskrivljenim i zdrobljenim pipcima, između ruševina koje je sam napravio. Prednji deo je bio sasvim uništen. Izgleda kao da je slepo jurnuo na neku kuću i da ga je prilikom rušenja ona uništila. Činilo mi se da se to možda desilo što je Marsovac izgubio kontrolu nad mašinom za rad. Nisam mogao da se penjem po ruševinama da bih to video a i sumrak se bio već toliko spustio da nisam mogao da vidim krv kojom je sedište bilo zamrljano niti oglodane ostatke Marsovca koje su psi ostavili.

Čudeći se još više zbog svega što sam video, produžio sam dalje prema Primrouz Hilu. U daljini, kroz jedan otvor na drveću, video sam drugog Marsovca, isto tako nepokretnog kao što je bio prvi, kako stoji u parku prema Zoološkoj bašti. Taj je ćutao. Malo dalje od ruševina mašine za rad ponovo sam naišao na crvenu biljku, i video sam da je Ridžents kanal jedna sunderasta masa tamnocrvene vegetacije.

Kad sam prelazio preko mosta, prestalo je urlikanje. »Ula, ula, ula, ula«. Izgledalo je kao da ga je nešto presekle, jer je tišina došla iznenada kao grom iz vedra neba.

Mračne kuće oko mene jedva su se videle visoke i zamagljene, a diveće prema parku postajalo je sve tamnije. Svuda oko mene crvena biljka se puzala po ruševinama i nestajala iznad mene u mraku. Noć, majka straha i tajanstvenosti obuzimala me je. Ali dok je onaj glas odjekivao kroz samoću i pustoš moglo se još podnositi; zbog njega mi je London još uvek izgledao živ i osećanje života oko mene podržavalo me je. A zatim, iznenadna promena, prolaz nečega — ni sam neznam čega — i onda svuda tišina koja se mogla opipati. Samo ova grozna tiših.

London me je jezivo posmatrao. Prozori na belim kućama bili su kao očne duplje na lobanji. Moja mašta je stvorila hiljadu nečujnih neprijatelja, koji se kreću oko mene. Užas me je spopao užas od moje nepromišljenosti. Ulica ispred mene postala je mračna kao u rogu, kao da je od katrana, i ja sam primetio neku povijenu priliku preko drumu. Nisam mogao da prikupim hrabrost i da krenem dalje. Okrenuo sam se niz Sent Džons Vud i potrčao glavačke iz ove nenasnosne tišine prema Kilbernu. Sakrio sam se od noći i tišine u zaklonu za kočijaše u Harou Roudu, i ostao tamo dugo posle ponoći. Ali pre zore povratila mi se hrabrost i dok su zvezde još uvek sijale na nebu vratio sam se prema Ridžents parku. Izgubio sam put među ulicama i ubrzo

videh niz jednu dugačku aveniju, u polusvetlosti rane zore, siluetu Primrous Hila. Na vrhu je stojao treći Marsovac, dižući se visoko prema zvezdama koje su se gasile. I on je bio uspravan i nepomičan kao i ostali.

Jedna luda odluka me obuze. Hteo sam da umrem i da završim i hteo sam sebi da uštedim čak i to da se sam ubijem. Krenuo sam pravo ka ovom Titanu, i onda, dok sam se približavao i dok je svetlost bila sve jača, ja sam ugledao mnogo crnih ptica kako kruže i skupljaju se oko oklopa. U tom trenutku moje srce zaigra od radosti, i ja počeh da jurim ulicom.

Jurio sam kroz crvenu travu koja je zagušila Sent Edmuns Teres. (Do grudi sam gazio bujicu vode koja je jurila iz vodovoda prema Albert Roudu) i izbio sam na travu pre nego što se sunce rodilo. Ogromne gomile bile su naslagane oko vrha brda stvarajući od njega ogroman bedem — to je bio poslednja i najveći logor koji su Marsovci bili napravili — a iza tih gomila dizao se tanak oblak dima prema nebu. Na horizontu trčalo je neko pseto i izgubilo se. I misao koja mi je sinula u glavu, izgledala je stvarna, verovatna. Nisam osetio nikakav strah nego samo divlju radost kada sam trčao uz brdo prema nepokretnom čudovištu. Sa oklopa su visili veliki komadi nečeg mrkog, što su gladne ptice ključale i kidale.

Trenutak kasnije peo sam se uz nasip od zemlje i stojao na vrhu i unutrašnjost utvrđenja bila je poda mnom. To je bio ogroman prostor, u kome su ovde onde stojale džinovske mašine, velike gomile materijala i skloništa. A razbacani svuda po logoru, neki u svojim preturenim ratnim mašinama, a drugi u mašinama za rad koje su sada bile ukočene i nekih dvanaest potpuno nemih, ležalo je u jednom redu — to su bili Marsovci, — mrtvi, ubijeni od bakterija protiv kojih njihovi organizmi nisu bili pripremljeni. Bili su ubijeni kao i crveni korov što je uništen, ubijeni, pošto su svi ljudski planovi bili nemoćni, najnižim stvorenjima koje je bog u svojoj mudrosti stvorio na ovoj zemlji I ja i mnogi drugi mogli smo da predviđimo da će se tako nešto desiti samo da nam strah i nesreća nisu zaslepili razum. Ove klice bolesti uzimale su svoj danak od čovečanstva od samog početka sveta, uzimale su danak od naših predljudskih predaka od kaiko je ljudski život na zemlji počeo. Ali zbog prirodnog odabiranja u našoj vrsti mi smo stvorili otpornu snagu. Nikakvim klicama mi ne podležemo bez borbe, a prema mnogim, — onim klicama koje izazivaju truljenje u mrtvoj materiji, na primer — naša tela su uopšte imuna. Ali, na Marsu nema bakterija, i čim su ovi napadači stigli čim

su počeli da jedu i piju, naši mikroskopski saveznici - počeli su da rade i na njihovom obaranju. Još dok sam ih posmatrao, oni su bili neumitno osuđeni na propast. Umirući i truleći oni su prolazili ovamo i onamo. To je bilo neizbežno. Cenom od milijardu žrtava čovečanstvo je otkupilo pravo rođenja na zemlju i to pravo ostaje njegovo protiv svih došljaka. Ono je bilo njegovo pa da su Marsovci i deset puta snažniji nego što su. Jer ljudi ne žive ni ne umiru uzalud.

Marsovci su ležali rastureni tu i tamo ukupno blizu pedeset, u ovoj ogromnoj jami koju su napravili, savladani smrću koja im je morala izgledati isto tako neshvatljiva kao što je svaka smrt. I za mene je u to vreme ova smrt bila neshvatljiva. Znao sam samo da su ova bića, koja su bila živa i tako strašna za ljude, sada mrtva. Jednog trenutka sam pomislio da se ponovila propast Senaherida, da se bog pokajao i da ih je anđeo smrti pobio u noći.

Stojao sam tako zureći u jamu, a srce mi se od radosti širilo, baš kada je sunce na izlasku prekrilo sve oko mene svojim vatrenim zracima. Jama je još uvek bila u mraku. Snažne mašine tako velike i divne u svojoj snazi i složenosti, tako vanzemaljske po svojim iskrivljenim oblicima kobno i nejasno i neobično su se izdizale iz senki prema svetlosti. Čopori pasa borili su se, čuo sam, oko leševa koji su ležali duboko u jami daleko ispod mene. A preko jame, na suprotnoj, strani pljosnata i ogromna i neobična ležala je velika mašina za letenje sa kojorn su vršili eksperimente na našoj gušćoj atmosferi, kada ih je sprečila propast i smrt. Smrt nije došla baš u pravi čas. Čuo sam neko graktanje nad sobom i pogledao ogromnu mašinu za borbu koja se nikada više ne će boriti, i raskomadane crvene komade mesa koji su visili po ispreturanim sedištima na vrhu Primrous Hila.

Okrenuo sam se i pogledao niz padine brda gde su, zaklonjeni sada od ptica stajali druga dva Marsovca, koje sam video noću, baš u trenutku kad ih je smrt savladala. Jedan beše umro baš kad je vikao svojim drugovima. Možda je baš on bio poslednji koji je umro i njegov glas je neprestano odjekivao sve dok se snaga mašine nije iscrpila. Sada su se, ove bezopasne tronožne kule napravljene od sjajnog metala presijavale u svetlosti sunca koje se rađalo.

Svuda oko jame, spašena od večitog uništenja, pružala se velika majka svih gradova. Oni koji su London videli samo uvijen u maglu i dim ne mogu da zamisle čisti sjaj i lepotu nemih kuća.

Prema istoku, iznad crnih ruševina, Albert Teraca i srušenog crkvenog tornja sijalo se suce na vedrom nebu, a ovde onde blještao je po neki krov među ogromnim morem krovova i peresijavao se na suncu u belom sjaju.

Ka severu su se pružali Kilbern i Hempsted, plavi i načičkani kućama. Grad je bio zamagljen u pravcu zapada. A na jugu, iza Marsovaca, zeleni talasi Ridžents parka, Langam Hotel, kupola Albert Hala, Imperijal Institut, i ogromni dvorci Brompton Roda pojavili su se u svetlu izlaska sunca sićušni, a ruševine Vestminstera dizale su, se u magli prema nebu. Daleko i u plavetnilu, videle su se Sarijske planine, a tornjevi Kristal Palasa sijali su kao dve srebrne motke. Kupola Svetog Pavla ocrtavala se tamno na istoku, oštećena kao što sam prvi put sada primetih, — velikom provalijom sa zapadne strane.

Dok sam posmatrao ovo ogromno more zgrada i fabrika, i crkava, tihih i napuštenih razmišljao sam o mnogobrojnim nadama i naporima, bezbrojnim životima koji su sagradili ovaj ljudski kolos i o brzom i bezobzirnomo uništavanju koje im je pretilo pa sam shvatio da je ta senka sada odbačena, i da ljudi ponovo žive na ulicama, i da ovaj moj dragi ogromni mrtvi grad opet živi, te sam osetio uzbuđenje koje mi natera suze na oči.

Mučenje je bilo završeno. Još danas će početi lečenje. Oni koji su preživeli rastureni po zemlji — bez vođa, bez zakona, bez hrane, kao ovce bez pastira — hiljade onih koji su prebegli preko mora počće da se vraćaju. I bilo života, koje postaje sve snažnije j snažnije, počće opet da kuca u praznim ulicama, zapljusnuće puste trgove. Ma šta da je uništenje učinilo, muka onoga koji je uništavao sada je zaustavljena. Svuda po sablasnim

ruševinama, po crnim kosturima kuća koje tako kobno posmatraju suncem obasjanu travu na brdima, uskoro će odjekivati čekić obnovitelja i čuće se odjek i lupa mistrije. I kad sam to pomislio, pružio sam ruke ka nebu d počeo da zahvaljujem bogu. Za godinu dana, pomislio sam — za godinu dana . . .

Sa ogromnom snagom obuze me misao na sebe, na ženu i na stari život nade i nežnog blaženstva koji je prestao za uvek.

GLAVA 9

RUŠEVINE

A sada dolazi najneobčnija stvar u mojoj priči. A možda ipak nije toliko neobičina. Sećam se, potpuno jasno i pribrano i živo, svega onoga što sam uradio toga dana, sve do onog trenutka kad sam počeo da plaćem i slavim boga na vrhu Primrous Hila. A zatim sam zaboravio.

Šta se sledeća tri dana dogodilo, uopšte ne znam ništa. Saznao sam kasnije, da nisam bio prvi koji je otkrio propast Marsovaca, već da je nekoliko ovakvih lotalica kao što sam bio sam, otkrilo to već prethodne noći. Jedan čovek — to je bio prvi — otišao je do Sent Martins Legrenda i, dok sam se ja krio u skrovištu za kočijaše uspeo da telegrafiše u Pariz. A odande se radosna vest proširila preko čitavog sveta. Hiljade gradova, kojdi su bili zaplašeni strahovitim vestima odjednom su udarili u fantastično osvetljenje. Dablin, Edinburg, Mančester, Bermingem znali su o tome već onda kad sam ja stojao na ivici jame. I već su ljudi plaćući od radosti kao što sam čuo vikali i prestajali sa radom, da bi se rukovali sa drugima i pevali. Pripremali su vozove sve do Krua da bi došli u London. Crkvena zvona koja su umukla pre četrnaest dana počela su odjednom da zvone sve dok cela Engleska nije odjekivala od zvonjenja. Ljudi na biciklima, mršavih lica, nedoterani, jurili su seoskim putevima i urlajući dovikivali preplašenim i zabrinutim ljudima da je došlo neočekivano spasenje. A što se tiče hrane! preko Lamanša, preko Irskog mora, preko Atlantskog okeana, žito, hleb i meso stizali su nam u pomoć. Izgleda da su tih dana svi brodovi išli prema Londonu. Ali, ja se ne sećam uopšte svega toga. Kretao sam se kao lud čovek. Našao sam se u kući dobrih ljudi koji su me našli trećeg dana kako lutam i plaćem i jurim ulicama oko Sent Džons Vuda. Pričali su mi da sam pevao neku glupavu pesmu o

»poslednjem živom čoveku«. »Živeo! poslednji živi čovek!« Ovi ljudi, i pored toga što su imali dosta svojih nevolja, mučili su se ipak oko mene, dali mi stan i čuvali me od mene samoga. Ali, ma koliko bi želeo da im izrazim svoju zahvalnost njihovo ime ne smem da odam. Očigledno je da su čuli nešto o mojim doživljajima od mene dok sam ležao u nesvesti.

Kad mi se ponovo vratio razum oni su mi vrlo obazrivo rekli što su čuli o sudbini Lederheda. Grad je, i sve živo u njemu, od jednog Marsovca bio uništen dva dana posle moga zatočeništva. On ga je sraunio sa zemljom kako izgleda, bez ikakvog povoda, kao što bi neki dečak srušio mravinjak samo da pokaže svoju vlast.

Bio sam sada potpuno sam i oni su bili vrlo ljubazni prema meni. Bio sam usamljen i tužan, a oni su patili zajedno sa mnom. Ostao sam još četiri dana kod njih posle moga oporavka. Za sve to vreme osećao sam žarku želju da još jednom pregledam ostatke svog života koji mi je nekad izgledao tako srećan. To je bila samo beznadežna želja da se naslađujem svojom bedom. Oni su me odvrćali i činili sve što su mogli da me odvrate od toga nezdravog razmišljanja. Ali naposletku nisam mogao više da se odupirem nagonu, obećao sam im da ću se vratiti i otišao od ovih prijatelja od četiri dana, priznaću, sa suzama i ponovo izašao na ulice koje su doskora bile tako tamne i neobične i prazne.

Bile su već pune sveta koji se vraćao. Čak i dućani su bili otvoreni i video sam i česmu gde je već tekla voda.

Sećam se kako mi je podrugljivo jasan izgledao dan kad sam se na svome melanholičnom putovanju vraćao u svoju malu kućicu u Vokingu, kako su žive bile ulice i kako je sve bilo živo oko mene. Toliko ljudi je bilo svuda, zaposlenih hiljadama raznih delatnosti, te je izgledalo prosto neverovatno da je neki veći deo stanovništva mogao biti poubijan. A posle toga sam primetio kako su žuti bili ljudi oko mene, kako je bila rasčupana kosa kod ljudi, kako su velike i sjajne bile njihove oči, i da je svaki drugi čovek nosio prljave dronjke na sebi. Njihova lica kao da su pokazivala svega dve vrste emocije — ogromno oduševljenje i energiju ili strašnu odlučnost. Osim po izrazu lica, London je izgledao kao varoš skitnica. Opštine su redom delile hleb koje nam je poslala francuska vlada. Rebra su se tužno ocrtavala na ono nekoliko konja. Na uglu svake ulice stajali su naročiti unezvereni policajci, sa belim značkama. Sve dok nisam stigao do Velington Strita videlo se samo malo od

bede, koju su naneli Marsovci, a tamo sam video crvenu travu kako se penje i širi po potponim stubovima na Vaterlo Bridžu.

Na uglu samoga mosta video sam jednu od uobičajenih suprotnosti ovog grotesknog vremena — jedan tabak hartije koji se lepršao sa gustog lišća crvene trave proboden štapom koji ga je pridržavao da ne odleti. To je bio oglas o prvim novinama koje će ponovo početi da izlaze »Dejli Mejl«. Kupio sam jedan broj za jedan potpuno pocrneo šiling koji sam našao u džepu. Većina lista bila je prazna, ali jedini slagač koji je slagao list zabavljao se tako što je s obe strane napravio neku smešnu šemu za oglase. Vesti koje je štampao bile su dirljive. Organizacija o donošenju vesti nije još bila uspostavljena. Ništa novo nisam saznao osim da je ispitivanje Marsovskih mašina dalo za nedelju dana zapanjujuće rezultate. Između ostalog me je članaik uveravao, — u šta nisam ja u to vreme verovao — da je otkrivena »tajna letenja«. Na stanici Vaterlo, video sam vozove koji su besplatno vozili ljude kućama. Prva navala je već prošla. Bilo je malo ljudi i na vozovima, a ja nisam bio raspoložen za slučajne razgovore. Ušao sam u kupe, seo i prekrstio ruke, pa sam posmatrao suncem osvetljenu pustoš kroz koju je prolazio voz. Odmah izvan krajnje stanice voz je počeo da se trucka preko privremeno postavljenih šina, a sa obe strane železničke pruge, kuće su bile samo pocrnele ruševine, Sve do raskrsnice Klephem, Lice Londona je bilo prljavo od prašine od crnog dima, i pored toga što su poslednja dva dana besnele oluje i padale kiše, a kod raskrsnice Klephem pruga je opet bila pokvarena. Tu je bilo više stotina nezaposlenih činovnika i trgovaca koji su naporedo sa radnicima radili i tu nas je voz vozio preko šina postavljenih u brzini.

Svuda duž železničke pruge predeo je bio sumoran i neobičan. Naročito mnogo je stradao Vimblon. Volton je zbog nepopaljenih zelenih borovih šuma izgledao kao najmanje oštećeno mesto duž cele pruge. Vondl, Moul, svaki mali potok pretstavljali su gomilu crvene trave, i sve je nešto ličilo na meso ili kiseo kupus. Borove šume u Sariju bile su suviše suve da bi mogle primiti ukras crvene puzavice. Dalje od Vimblona, nedaleko od pruge na nekom bolničkom imanju bile su nagomilane ogromne mase zemlje oko šestog valjka. Nekoliko ljudi je bilo oko valjka, a jedna grupa pionira je marljivo radila nešto sred njega. Nad njim se lepršala engleska zastava veselo se lehijajuć u jutarnjem povetarcu. A imanje je bilo na sve strane

crveno od trave, ogromno prostranstvo žive crvene boje ispresecano crvenim i purpurnim senkama što je veoma zamaralo oči. I oči posmatrača divno su osećale odmor prelazeći sa površina izgorele sive boje i dosadne crvene boje na nežno plavo zelenu boju brda na istočnoj strani. Pruga na strani koja vodi za London popravljala se na stanici Voking još uvek i zato sam sišao na stanici Bajflit i krenuo putem za Mejberi, pored onog mesta gde smo ja i artiljerac razgovarali sa konjanicima i pored onog mesta gde se pojavio predamnom Marsovac u oluji. Ovde sam, potstaknut radoznalošću skrenuo sa puta da bih među spletom crvenog lišća našao polomljena kolica sa belim kostima konja, koje su bile rasturene i oglodane. Neko vreme sam stajao da razgledam ove ostatke...

A onda sam skrenuo kroz borovu šumu, gazeći ovde onde kroz crvenu travu koja mi je dopirala do guše i našao da je gazda kavane u »Kod pegavog kučeta« već sahranjen, te sam tako pored Koledž Arusa stigao kući. Jedan čovek koji je stajao na pragu svoje kuće pozdravi me kad sam prošao pored njega.

Pogledao sam svoju kuću sa zračkom nade koji je odmah iščezao. Vrata su bila provaljena, nisu bila pričvršćena, i otvorila su se polako sama dok sam ja prilazio.

Odjednom se ponovo zalupiše. Zaveses na mojoj sobi za rad zalepršale su kroz otvoren prozor sa koga smo artiljerac i ja posmatrali zoru. Niko ga od toga vremena nije zatvorio. Izgaženo džbunje je bilo isto onako kao što sam ga ostavio pre otprilike četiri nedelje. Jurnuo sam u pretsoblje i našao kuću praznu. Tepih na stepeništu bio je izgužvan i izbledeo na mestu gde sam se, moker do kože, bio šćućurio one večeri kada me je oluja zadesila, na dan same katastrofe. Još su se videli blatnjavi tragovi naših cipela na stepenicama.

Pošao sam ovim tragovima u svoju sobu za rad i našao na stolu komad hartije koja sam ostavio ono posle podne kad se otvorio valjak, a na hartiji je još uvek bio pritiskivač od selenita. Neko vreme stojao sam nad njim i čitao ostavljenu raspravu. To je bila rasprava o verovatnom razvoju moralnih ideja zajedno sa razvojem propisa civilizacije. A poslednja rečenica je sadržavala proročanstvo: »Kroz otprilike dvestotine godina — tako sam pisao — možemo očekivati —« Rečenica se naglo završavala. Sećam se kako toga jutra nisam mogao da obratim svu pažnju na rad, i kako sam toga jutra, pre

jedva mesec dana, prekinuo rad da bi otišao da od prodavca uzmem novine »Dejli kronikl«. Sećam se kako sam sišao u baštu na kapiju kad je on prolazio i kako sam slušao njegovu neobićnu priću o »Ljudima sa Marsa«.

Sišao sam dole i ušao u trpezariju. Tu su još stajali ovčetina i hleb, sada

već sasvim pokvareni, a jedna boca piva bila je preturena, baš kao što smo je artiljerac i ja ostavili. Moj je dom bio očajan. Osetio sam svu besmislicu one slabe nade koju sam tako dugo negovao. »Nema nikakvog smisla«, govorio mi je neki glas. Nemoj ostati duže ovde da ne bi mučio samog sebe. Samo si se ti spasao«.

Bio sam uzbuđen. Jesam li glasno izgovorio svoju misao? Okrenuo sam se, a francuski prozor pored mene bio je otvoren. Učinih jedan korak prema njemu i pogledah napolje.

A tamo zapanjeni i uplašeni, kao što sam bio i ja zapanjen i uplašen, stajali su moj rođak, i moja žena — moja žena bleđa i bez suza u očima. Ona prigušeno zaplaka.

»Došla sam!« reče ona »znala sam — znala«!

Ona se uhvati rukom za grlo i posrnu. Priđoh joj i prihvatih je na ruke.

GLAVA 10

EPILOG

Mogu samo da žalim sada na završetku ove priče što imam na raspoloženju tako malo vremena da posvetim raspravljanju o mnogim pitanjima o kojima se može raspravljati i koja još nisu raspravljena. S jedne strane ja ću svakako izazvati kritiku. Moja uska struka je spekulativna filozofija. Moje poznavanje uporedne filozofije ograničeno je na dva tri udžbenika. Ali izgleda mi da je Karverovo objašnjenje iznenadne smrti Marsovaca tako verovatno da ga treba smatrati dokazanim zaključkom. I u toku svoga izlaganja ja sam tu tezu usvojio.

U telima Marsovaca, koja su posle rata bila proučavana, nisu nađene nikakve bakterije osim onih koje su nam već poznate kao ovozemaljske vrste. To što Marsovci nisu sahranjivali svoje mrtve, i bezobzirno ubijanje koje su vršili, takođe ukazuje na činjenicu da ništa nisu znali o procesu raspadanja leševa. Ali ma koliko to izgledalo verovatno nipošto još nije dokazano.

Ni sastav crnog dima, koji su Marsovci upotrebljavali sa tako smrtonosnim efektom, nije poznat, a i generator za stvaranje toplotnih zrakova ostao je zagonetka. Strahovite nesreće u laboratorijama u Ilingu i Sautkesingtonu odvratile su hemičare od daljih istraživanja o prirodi tih zrakova. Spektralna analiza crnog praha pokazuje sigurno prisustvo nekog nepoznatog elementa sa sjajnom grupom od tri linije u zelenom, i moguće je da on u zajednici sa argonom stvara neki spoj koji odjednom smrtonosno deluje na neki krvni sastojak. Ali, ovakva nedokazana mišljenja jiedva da će imati interesa za prosečnog čitaoca kome je ova priča namenjena. A ona mrka pena što je plovila niz Temzu posle razaranja Sapertona dosad još nije bila

ispitana, a sada se više ne može naići.

Rezultate anatomskeg ispitivanja Marsovaca, ukoliko su ostaci halapljivih pasa to dozvolili, već sam ranije izneo. Ali svako dobro poznaje onaj divni i gotovo potpomi primerak koji se nalazi u špiritusu u muzeju prirodnih nauka i bezbrojne crteže koji su prema njemu napravljeni. A osim toga njihova fiziologija i sastav su interesantni samo za naučnike.

Ali je pitanje o mogućnosti novog napada od strane Marsovaca mnogo zanimljivije i ozbiljnije. Mislim da se ovom pitanju ne posvećuje dovoljno pažnje. Sada se planeta Mars nalazi u konjukciji, ali ja mislim da se svakim njegovim povratkom u opoziciju ponovo pojavljuje opasnost od ovakvog napada. U svakom slučaju mi treba da budemo spremni. Ja mislim da bi bilo moguće odrediti položaj, topa iz koga su bili valjci ispaljeni, da bismo mogli neprekidno paziti na taj deo planete i tako bismo unapred znali za sledeći napad.

U tom slučaju, pre nego što bi se dovoljno ohladio da bi Marsovci mogli da iziđu iz njega, valjak bi se mogao razoriti dinamitom ili pomoću artiljerije. Ili bi Marsovci mogli da budu pobijeni topovima čim se poklopac otvori. Izgleda da su oni zbog neuspeha svoga prvog iznenadnog napada izgubili jednu veliku prednost. Možda i oni sami ovu stvar ovako posmatraju.

Lesing je naveo odlične razloge za pretpostavku da su Marsovci zaista uspeli da se iskrcaju na planeti Veneri. Pre sedam meseci Venera i Mars su bili u istoj liniji sa suncem — to znači kako bi to neki eventualni posmatrač mogao videti sa Venere da je Mars bio u opoziciji. Odmah posle toga pojavile su se neke svetle i krivudave mrlje na neosvetljenoj polovini planete, a gotovo u isto vreme primećena je slaba tamna mrlja sličnog krivudavog oblika i na fotografiji planete Marsa. Treba da se vide slike ovih pojava da bi se u potpunoj meri mogle proceniti ove sličnosti oblika.

Na svaki način, bilo da mi očekujemo neki nov napad ili ne, ovi događaji moraju u velikoj meri izmeniti naše planove za budućnost ljudskog roda. Mi smo videli da ovu našu planetu ne možemo smatrati kao da je ograđena i da pretstavlja sigurno mesto za čoveka. Mi ne možemo nikada predvideti nevidljivo dobro ili zlo koje može da nas zadesi iz vasiona. Može biti da je ova invazija sa Marsa na kraju krajeva ipak od neke koristi za čoveka: ona nas je lišila onog mirnog pouzdanja u budućnost koje pretstavlja najsnažniji izvor za propadanje. Zatim, pokloni koje je ona donela ljudskoj nauci su

ogromni, a invazija je i mnogo doprinela shvatanju značenja zajednice kod ljudi. Možda su Marsovci posmatrali ove svoje prvoborce i naučili nešto od njih, te su na planeti Veneri osnovali neko sigurnije naselje. Ma kako bilo, ispitivanje planete Marsa vršiće se od sada intenzivnije i ljudi će dobro znati šta mače one plamene mrlje na nebu, one zvezde padalice.

Proširenje vidika koje je sve ovo donelo ljudima, ne može se preterivati. Pre nego što je pao prvi valjak, postojalo je duboko uverenje da sem na malenoj površini naše saćušne planete u dubini vasiona nema života. A sada mi vidimo dalje. Ako Marsovci mogu da siđu na Veneru nema razloga pretpostaviti da je to nemoguće za ljude, i kad postepeno hlađenje sunca ovu zemlju učini planetom na kojoj neće moći da se živi — kao što na kraju krajeva mora biti, vrlo je verovatno da će se život, koji je počeo kod nas, produžiti na nekoj, od naših planeta.

Mutna i neobična je vizija koju sam stvorio u mislima o životu koji se polako širi sa ove semenke sunčevog sistema kroz ogromno mrtvo prostranstvo zvezdanog prostora. Ali to je daleki san. A možda je, s druge strane, ovo uništavanje, koje su Marsovci izvršili samo kratak odmor pre novog pokušaja. Možda je budućnost dosuđena njima, a ne nama.

Moram priznati da su tegobe i opasnosti toga vremena koje sam preživeo ostavile potajno u mojoj duši osećaj, straha i nesigurnosti. Sedim u svojoj sobi za rad i pišem pri svetlosti lampe, i odjednom vidim dolinu pred sobom kako strada od plamena i osećam da je kuća iza mene i oko mene prazna i napuštena. Pođem u ulicu Bajflit, pored mene jure razna prevozna sredstva, — kasapski momak u kolima, neki stranci u fijakeru, jedan čovek na biciklu, deca odlaze u školu — i odjednom sve to postane nejasno i nestvarno, i ja ponovo pojurim sa artiljercem kroz sparnu zlokobnu tišinu. Noću vidim crnu prašinu koja prekriva mime ulice i zgrčene leševe uvijene u taj pokrov. Oni se dižu prema meni raskomadani i izgrizeni od pasa. Oni nešto govore i postaju još bleđi, strašniji, ružniji, naposletku se pretvaraju u raiskomadano čovečanstvo. Najzad se probudim sav hladan i bedan, u pomrčini noći.

Idem u London, gledam zaposleni svet u Flit Stritu i Sorendu, i pada mi napamet da su to samo duhovi iz prošlosti, koji jure ulicama. Te ulice sam ranije gledao neme i blede, a sad se oni šetaju tamo amo, kao priviđenja u jednom mrtvom gradu, kao utvare koje su oživele u galvanizovanom, naelektrisanom telu. I čudno je stojati na Primrouz Hilu, kao što sam stajao ja

samo jedan dan pre nego što sam napisao ovu poslednju glavu, i posmatrati ogromno more kuoa, nejasnih i plavkastih u izmaglici i dimu, koje se na kraju gube na niskom vidiku; gledati ljude kako se šetaju između leja zasađenih cvećem; gledati strance oko mašine sa Marsa koja još uvek stoji na tom mestu; slušati graju dece koja se igraju oko nje i sećati se onog vremena kada sam je video, svetlu i sjajnu, tvrdu i nemu, u zoru onog poslednjeg velikog dana...

A najčudnovatije od svega je držati ponovo ruku svoje žene, i misliti da me je ona smatrala mrtvim, kao što sam ja nju smatrao mrtvom.

Sken: Syrano

Obrada: *BABAC*